

KAIS. KÖN. HOF. BIBLIOTHEK



55.454-B

Alt-

~~43 Do. 8.~~

55454-B.

D. JUNIUS JUVENALIS' S Z A T I R Á I.

Részszerént folyó, részszerént kötött
beszédben

Magyarra fordítva

's szükséges jegyzetekkel világosítva

K i s J á n o s

á l t a l.



P E S T É N ,

Petrózai Trattner Mátyás' betűivel
's költségén 1825.

ELSŐ SZATIRA.

Én tsak hallgassak? Semmit ne feleljek? akár mint
Gyötri rekedtt Codrus *) hitvány játéka fülünket?
Szüntelenül 's boszulást sehol is nem félve tse-
vegjen

Ez Görög esdeklést, az honni meséket előttünk,
'S szép napokat szabadon prédáljon holmi te-
mérdek

Telephus és (melly olly sok ivet telemázol)
Orestes.

Senki *) saját házát köztünk ma nem esmeri jobban,
Mint én Mars' ligetét 's Vulcánnak az Aeoli bértzek'
Hörnyékén morgó barlangját. Melly szelek, és hol
Vívna, hány lélek zaklattatik Aeacus által
Mint lopatott-el arany-gyapjú szeretői segéddel
Mekkora fákat szórt Centaurok' mérge nyilakként,
Mind ezt Frontónak *) pompás sorfái napestig
Zúgják 's a' hangtól ropogó boltok velek együtt.
Hallhatod ezt mind jó mind rossz költői darabban.
Engemet is régen nem ver már mesteri páltza, *)
Én is ajánlottam Syllának, hogy hadi bajból
Térne nyugodni. Bohó könyörölés lenne, ha
szánnám

A' papirost, mikor azt olly sok firkálat emészti.
Mért akarom pedig azta' pályát futni leginkább,
Melly Aurunca' *) ditső polgárját látta kotsizoi,
Azt, ha kegyes figyelem biztat, kijelentem ezennel.

A' mikor a' kiheréltt megházasodik, *) mikor
asszony

Vad disznóval vív 's ezerek' láttára mezítlen
Tsettsel tartja vadászdárdáját, a' mikor ollyan
Múlja-fel a' legfőbb-születésűt ezüstel arannyal,
A' ki borotváját gyakorolta szakállamon ifjan; *)
A' mikor egy Crispin, *) ez előtt az Egyiptomi
köznép'

Sepreje, — feslettségi remek, — bíborba takarva
Nyári gyűrűt tenyerén szellőztet, tsak nem elolvad,
'S a' nehezebb gyémánt' terhét nem bírja: bi-
zonnyal

Ollyankor nagy baj verset gúnyolva nem írni.
Mert Rómát bűnben torkig süllyedve ki tőrje?
Hol vagyon olly értz-szív, hogy tartóztassa - ma-
gát, ha

Látja Mathót *) az Ügyészt széken nyargalva vitetni
Hizlaltt testével, 's ezután a' bársonyos Urnak
Hémjét, **) a' ki hamar véget vet az ősi Nemesség'
His fogyatékának, kit fél maga Massa, tzirókál
Carus is és kérlel nőjével gyáva Latinus:
Vagy ha kiforgatnak jusaidból, a' kik örökben
Éjjeleken mindent nyernek, **) kiket égre ma-
gasztal

A' mai főkintstár, a' dús vénasszonyi hólyag,
'S kik közül egy kevesebb más tizszer több ha-
gyományt kap,

'S mindegyik drágán-vett bért mert vérrel adó-
zott,

'S olly halavánnyá **) lett, mint a' ki kigyóra
meztláb

Hág, vagy az elrémultt szálló Lugdúnumi har-
tján. **)

Melly epe nem keveregne, midőn holt koldus
az árva,

'S megfosztója kevély pompával járva dagályát
Bámúltatja, midőn Marius **) sikeretlen ítélet
Mellet (mert kinek árt kints közt a' pusztá gya-
lázat?)

Számkivetése helyén kényére zabál 's nevet a' bús
isteneken, te pedig, nyertes Provincia, könyvezzs.
'S vallyon az illyeket én ne nevezsem-e Flaccusi
métsre. **)

Méltóknak, 's ne vegyem tárgyomnak ezerszer
is inkább,

Mint száz ótska mesét: **) Diomédés' 's Herku-
les' éltét,

A' Labyrinthei tsudát 's ennek hőgésszel elestét
'S a' szárnyas művészt 's Icarus' tengerbe bukását?

A' mikor olyan férj, *) kit szép felesége tanított
Félre, tekénteni, vagy hazugul hortyogva sza-
golni

Jó vendége' borát, ennek jószágát örökben
Kapja, ha törvényünk nőjének azokra nem ad just;
A' mikor az **) szabadon lessz testörzöi vezérre,
A' ki lovakra pazarlta értékivel ősei lelkét
Földre tapodta, ki mint új Automedon kotsikázott
'S vitte sebes hintón nagy Urát, míg ez közös
utszán

A' szép férfi-leányt részeg lélekkel ölelte: **)
Nintsen-e mód úton 's út félen lelni, mi még olly
Nagy könyvet tele töltne; holott hat nyalka le-
génnyel

Hordoztatja magát Métézenás-módra kinyúlva
Nyílt fedelű székén egygy ollyan, kit hamar egy kis
Firkálás és tsalfa petsét *) vitt hertzegi rangra.
Ismét jó, ha tovább megyek, egy fő asszony
**) előmbe

Szomjuzó férjét ki boros méreggel itatja,
'S durvább öttseit is szoktatja Locusta' helyében
Férjeiket feketén a' nép láttára temetni.

Tömlőtsöt érdemlőt tselekedj, **) 's légy szűk
Gyarára,

Méltóvá ha magas poltzot vágyasz nyerni, jutalma
Jámborságodnak henye dítsérettel az éhség.
Szép kertet, palotát, aranyasztalt, éltés ezüstöt,
'S művész-írta pohárt nem egyéb ad már ma
tsak a' bűn.

Bár kívánnék is hagynának-e nyugton aludnom
A' fösvény menyeken fertőző vén ipak, a' rút
Erköltű hölgyek, 's gyermekkorbeli paráznák?
Hogyha nem íhlet, az ész haragom fog verseket
írni:

Höltök, mint kitelik, mint költ Cluvien velem
együtt.

A' mit az olta, midőn földet vizek' árja borítván
Deukalion felment bárkán a' hegyre jövődöt
Kérdeni, 's a' sziklák kezdtek lélekzeni 's Ifjak
Elsőben látták Pyrrhának durva leányt
Emberi sziv érez vagy tesz: vágyás, harag, aggó

Félelem, örvendés, gyönyörűség' bájja, beszélés
Mind ez Versemnek lessz gazdag tárgya vegyítve.

Haj! mikor omlott így minden bűnök' árja?
mikor nyílt

A' fősvénységnek tágabb út szívébe? mikor dült
Illy igen a' játszás' dühe? Mert nem elég ma
tsak erszény,

A' tele ládát kell a' játszó házba vitetni.

'S melly hartzot látsz itt, ha feles számmal ho-
za fegyvert, *)

A' külsár! Nem erős dühödés-e sok ezreket ekkép'

Veszteni, 's a' megígért köntöst elfogni tselédtdől?

Melly ős épített illy sok kastélyt, 's maga zárva

Mellyik ebédelt hét étket? De ma más felől **) oltsó

Sportula vár folyosón mint tógásnépre ***) pazarlás

Ennél is, kitkit jól megnéznek hogy az alkú

Ellen 's álnévvel más sorsu magát be ne furja, **)

Tsak rád esmérven adnak részt. 'S ekkor elég sok

Tös gyökeres neműt is nevez a' Praeco mivel ők is

Szolgálnak mi velünk **) 's alami'snát kérnek

uroktól

„Elsőben, nekem adj,“ úgy mond a' Praetori magzat

„Adj nekem is“ kiabál a' büszke Tribunusi; mégis

A' szabados nyer eléb. „Legelőszer jöttem,

imígy szóll,

„Mért hagynám jusomat ***) gyáván megijedve,

ha bátor

„Eufrat' partja hazám, a' mint bizonyítja lyu-

kasztott

„Fülhegyem és nints mód titkolni; de boltjaim

érnek

„Több négy száz ezeret, **) 's a' bársonyköntös

is ennél

„Adhat-e mit jobbat? Míg a' Laurentumi földön

„Corvinus **) bérelt juhokat tart; én Licinusnál

„'S Pallásnál **) többel bírok.“ Úgy hát várja-

nak a' jobb

'S főbb neműek. Fő tárgy a' kints; vele felmul-

akárkit

*) Az az; pénzt.

Ollyan is a' ki fejér talppal '*) Rómába minap jött;
Minthogy legszentebb az arany' felsége között-
tünk;

Bár a' kárhozatos Pénz itt oltárokat eddig
Nem nyert. 's templomban még nem lakik Isteni
fénnel,

Mint a' Győzelem, mint Hűség, Béke, Hegyesség,
'S Egyesség, mellyet tsikorogtat gólya tavasz-
szal. '*)

Hogyha pedig Nagyok is minden fogytával az
évnek

Számba veszik mennyit hajtott a' sportula nékik:
Mit tesznek kísérők, kiknek saru, köntös,
'Tűzfa, kenyér egyedül abból 'sugorogtatik össze?

Mit mondjak? Sűrűn fényes rangbéliek a' száz
Quadrant koldulják házas társoknak is, a' kit
Vagy betegen vagy terhesen elvisznek vele
együtt

Sőt némelly ravaszabb vele lenni hazudja, ha
nincs is;

Párja gyanánt az üres 's bészartt 'sellyére mutatván.
Benne vagyon Gállám, '*) úgymond, gyengéts-
ke; ne késélj!"

Galla, mutasd fejedet!" „Hagyj békét, nyugszik
az angyal."

Illyjelesen 's fontos dolgokban töltetik a' nap.
Sportula kezdi, tovább Piatz és törvényes Apollo
Jönek 's a' Győzők' szép szobrai, hol helyet és just
Vétkesen egy méltatlan Egyiptomi bír 's Ara-
barces, '*)

A' kinek a' képét nem tsak levizelleni nem bűn.

Estve felé kelyén a' fáradtt régi Cliensek

Tsukják a' pitvart ehesen 's megtsalva reménytől

Ambár a' vátsorát-várásnál nintsen unalmasbb

Még most készítik tűzőket hozzája szegények.

Addig kényes Urok mind azt, valamit tsak az erdő

'Stenger jót hoz-elő, felfalja helyem-kanapéján;

Tsak feleségéstül 's vendég nélkül maga költi

Pompás asztalnál sok ezüst tányérra kitálalt

Féfaluját. — Mí lehet gyűlöltebb, mint sem az
ilyen

Tékozló fősvény! Millyen tágos torok és bél,
Melly maga bényel egész vadkant, *) olly álla-
tot a' mi

Tsak fényes vendégleteket kividítani termett!
Am de hamar lelsz-is méltó jutalomra, midőn majd
A' feredőbe viszed pávádat meg nem emésztve
Hirtelen ér's testálni sem enged durva halálad. **)
Minden tábláknál vígadva beszéllek az új hirt,
'S multodat óhajtó hived haragudva *) temetnek.

Bár mi fajultt maradék' bűne sem mulhatja fel
undok

Erkölsinket lessz tőlünk mit néki tanulni
Már nálunk minden vétkek tetejekre jutottak.
Bontsd-ki vitorládat, *) 's terjessz a' szélnek
egészen!

Úgy de, talám így szólsz, hol vesz feltételed
elmét?

Hol veszed azt a' nyíltságot *) (helyesebb neve
már ma

Tiltva van) a' mellyel mind azt a' Régiek, a' mi
Lelkekben lángolt, szívek' kényére kimondtták?
„Mucius **) enged-e meg vagy sem, mit gon-
dolkodok azzal.”

Mondsza Tigellinust; szurkos köntösben elég-
hetsz,

Mint kik lángolnak, nyaknál ékelve karóhoz *)
Ott hol széles 's mély árok számokra van ásva.

A' ki tehát három bátyját méreggel etette,
Az tollas párnán *) kotsikázva gunyoljon-e
minket?

Újoddal szádat tüstént bezártt, *) ha feléd jő,
Másképp vádlód lessz, ki tsak e' szót mondja,
hogy ez volt.

Enéást Turnust szabadon hadakoztatod együtt, *)
Senkit sem sértesz bár mint sebesítéd Achillest,
Sem ha mesélsz sok időn keresett viznyelte Hy-
lászról: *)

Am de mihelytt kardot rántván Lucilius *) égve
Mennydörög, akkor már kiki lobban lángra, ki
büntől

Megmerevültt, 's kit emészt titkon gyötrelmi
verejték.

'S a' gyűlölségből könyvek' forrása foly: Óh jól
Meggondold ezeket, míg trombita hadra nem
ad jelt:

A' hartzot bannod késő fog lenni sisakban.

Azt próbálom *) hát, mit lessz szabad írnom
azokról,

Kik Latiumba vivő **) jártútnál sirban alusznak.

A' MÁSODIK SZATIRA.

A' SAUROMATÁKON *) 's a' jeges tengeren túl
szeretnék futni, valahányszor olyanok merészel-
nek erköltstanítók lenni, kik Curiusoknak *) tet-
tetik magokat 's életeket Baechus' innepévé *)
teszjik. Ezek elsőben is tudatlanok, noha nálok
minden tele van gipszből készített Chrysipus-
sal: mert nekik tökéletes Tudós az, a' ki jól el-
találtt Aristotelest vagy Pittacust vásárolt *),
's szekrényével Cleanthesek' eredeti képét zárat-
ja. Ne hrdj az ábrázatnak; mert mellyik utsa
nem bővelkedik otsmány erköltsű komor kép-
mutatókkal? Feddődnek a' vétkekre holott ma-
gok, mint Socrates' fattyu-tanítványi, világszer-
te esméretes perváták a' Cinaedusok *) között.

A' hallgatást igen szeretik; 's a' haj fejeken
rövidebb mint szemöldökökön. Peribomius sok-
kal igazabb és egyenesebb szívű; én ezt, a' ki
nyavalyáját ábrázatjával 's járásával kimutatja,
a' sors' nyomorékának tartom. Illyeneket a' nyiltt-
szívűség szánakozásra méltókká tesz, 's nekik
az indulat' dühössége botosáratot nyer. Sokkal
gonoszabbak azok, kik az efféle vétkeket Her-
kulesi hatalomszókkal megtámadják 's mineku-
tána szájak az erköltsöket ditsérte, farok a' bu-
jaságnak hódol. *, *)

„Tégedet tiszteljelek-e, undok fajtalanságu Stoicus?“ Így szól a' hire-vesztett Varillus; „mivel vagyok én rosszabb, mint te? A' „horgas lábut az egyenes szárú, a' szeretsent „a' fejeér nevesse-ki”

Ki tűrhessen-e, ha a' Gracchusok *) panaszkodnak a' pártütők ellen? Ki ne forgasson-fel eget, földet, tengert haragjában, ha Verres *) a' tolvajokat, Milo *) a' gyífkosokat kárhoztatja, ha Clodius **) a' paráznákat: Catilina **) Cethegust vádolja, ha Sulla' ***) számkivető parantsolatja ellen annak három hív tanítványi szólnak? Illyen volt nem régen ama' gyászos paráznaságba fertőzött házasságtörő, ****) ki kemény és olyan törvényeket, melyektől magok Venus és Mars **) is félhettek, akkor hozott új életre, midőn Julia idétlen szülésre nyitotta - meg méhét 's bátyjához hasonló magzat - darabokat hajtott ki magából. Nem méltán utálják-e ilyen esetekben a' legnagyobb vétkek is a' képmutató Scaurusokat **) 's nem méltán mardosnak e vizsont, mikor mardostatnak.

Helyesen megtromfolt Laronia egy ilyen kemény mardosót, ki szüntelen ezt kiáltozta: Hol vagy most Julius' törvénye? Aluszol e? Ő így felelt gunyoló mosolygással: Oh szerentsés idők, melyek te általad a' romlott erköltsőknek gátot vetnek! Szégyeneljen már Róma vétkezni, egy harmadik Cato **) esett-le az égből! De mond - meg, hol veszed a' bal'samot, mely szőrös nyakadról illatozik? Ne általd az azt áruló kalmárt megnevezni. Ha a' törvényeket álmokból felakarjuk költeni, mindeneknek előtte azt kell előlhivnunk, melyet Scantinius *) hozott 's legelőször a' férjfiakra kell vi'sgáló szemekkel tekintened. Ezek sokkal többet tselekesznek, tsak hogy a' nagy szám és a' paizst paizshoz szorító sereg védelmezi őket; mert az elpuhultak között nagy az eggyetértés.

Szóljatok, törvénykezünk-e mi? avatkozunk-e ügyes bajos dolgokba, vagy háborgat-

juk - e lármánkkal a' ti piatztokat? Közülünk csak kevesen küzdenek ²⁹⁾ csak kevesen eszik a' bajvivók' étét. Ti fontok, ti a' megfontt gyapjúval kosarakat töltötök; ti a' vékony fonállal tellyes orsót Penelopénál és Arachnénál ügyesebben pergetitek 's olly szorgalmasok vagytok e' munkában, mint a' tökén ülő ³⁰⁾ 's büntetéstől rettegő rab-leány.

Tudva vagyon, miért irta tele testamentomát Hister tsupán szabadosával, 's miért adott életében feleségének annyi ajándékot. Minden-nel bővelkedik az az asszony, a' ki kész a' tágos házas-ágyban harmad magával hálni. Ha férjhez akarsz menni, tudj hallgatni, a' hallgatás és titoktartás Cylindereket ad. ³¹⁾ Végtere még is miréánk mondatik kemény sententia: az ítélet a' galambokat megfogja, a' hollókat szabadon hagyja repülni.

Ekkor, ³²⁾ minthogy nyilvánságos igazság beszélt, a' megrémült Stoicusok elillantottak; mert valóság volt, a' mit Laronia mondott.

De mond - meg, Cretai bíró, ³³⁾ mit tegyenek mások, ha te vékony lány ruhába öltözve lármázzsz a' Proculák és Polliták ellen, míg a' nép viseleteden tsudálkozik? Legyen Fabulla igazán házasság - törő 's találtassék a' törvényszék előtt Carfinia annak, még vétkesnek ítél-tetve sem venne magára ilyen palástot. Julius éget ³⁴⁾! csak nem meggyuladok. Járj mezítlenen; a' tébolyodás kisebb gyalázat. Gyönyörű viselet, mellyben hogy törvényhozásodat 's igazság - szolgáltatásodat hallhatná az új győzedelemmel 's fris sebekkel haza - térő havasi nép ³⁵⁾ ekéjét oda hagyná! Ki ne kiáltson - fel, mikor a' bírón ilyen öltözetet lát! Azt kérdem tőled, illenék-e egy tanúhoz az ilyen vékony patyolat-ruha. És te, sanyaru Cretai férjfiu, általlátszó köntösben mutatod magadat 's a' magad szilajsága által másokat zabolátlanságra tanítasz? Ezt a' nyavalyát a' példák - elragadó ereje hozta réánk 's fogja még többekre is hozni, vala-

mint a' mezőn egy rühesjuh és egy koszos disznó az egész sereget megrontja 's elemészti 's egy szőlő-szem a' másiknak látásától megfeketedik. ..)

Nem sokára ezen viseletnél rútabb dolgot is fogsz próbálni. Mert egyszerre senki sem éri el a' rutság' tetejét. Hitsinyenként felvesznek társaságokba azok ..), kik homlokokat hosszú arany lántzokkal ékesítvén 's nyakokat drága függőkkel megrakván a' Bona Deát fiatal sertések' szalonnájával 's nagy poharakkal engesz-
telik, de a' szokás ellenére az asszonyokat egészen kitiltják, úgy hogy az Istenné oltárjához csak férjfiaknak szabad közelíteni. Távozzatok szemtelenek! ez kiáltatik 's énekesnek' gyenye szava soha sem zeng itten. Így szoktak az Orgyák ..) éjjeli faklyáknál innepeltetni, midőn a' Bapták az Athenai Cotyttot feslettségekkel kifárosztják. Ez szemöldökét nedves korommal megkenvén égető vassal felfodorítja 's remegő szemhéjjait megfesti, amaz üveg Priapusból iszik 's hosszú vastag haját aranyretzből készült főkötőbe szorítja, kotzkás kék vagy sima sárga selyem ruhába öltözik 's az alatt szolgálja Juno'nevére esküszik. ..) Egy harmadik mint az Auruncai Actortól nyertt prédát úgy tartja kezében Othó' dárdáját ..) a' tükört, mellyben ez magát fegyveresen nézte mikor az ütközetre jelt adott. Egy különös Kronikára 's új tollra érdemes történet, midőn a' tükör a' polgári háború poggyászához tartozott; 's tudni való dolog is, hogy fő vezérhez illet Gálbát megölni, 's az első polgár állhatatos és vitéz lelkének bizonyossága volt testét hizlalni 's a' Bebriacumi ..) mezőn a' Tsászári palota elprédálása végett viaskodván ábrázatját ázott kenyérbéllel kenni; ..) a' mit sem Assyriában a' tegzes Semiramis, sem az Actiumi hajós seregnél a' bús Cleopatra nem tselekedett.

Nints itt sem a' beszédben szemérem, sem az asztalnál illendőség; Cybelé papjainak ..) szilaj pajkossága 's rut zabolátlansága uralkodik;

's egygy ösz - haju ádai öreg viseli a' főpapságot, kinek tágos torka nevezetes remek 's kit minden dő'söléskor mesternek kellene megfogadni. ³⁴⁾

Mit késnek hát ezek phrygiai szokás szerint testekről azt a' tagot lementszeni, mellyre már régen nints szükségek? Hiszen egy Grachus négyszáz ezeret adott jegypénzül egygy kűrtősnak ³⁵⁾ e vagy trombitásnak; a' házassági kötés elkészültt, a' hivatalosok jó szerentsét kívántak, a' vendégek' sokasága vatsorához telepedett 's az új menyasszony férje mellett ült.

Oh Roma' Nagyjai! mondjátok - meg Censor ³⁶⁾ segíthet e nekünk vagy belekből jövőndőlő? Jobban irtózhatnak-e 's iszonyúbb tsudának nézhetnők-e, ha asszony borjút szűlne vagy tehén bárányt ellenék? Az visel arany rojtos hosszú köntöst és piros fátyolt ³⁷⁾, a' ki a' rejtett szíjjal magához kötött 's magával egygyütt ugrandozó Anciliák alatt ³⁸⁾ izzadott.

Oh Roma' Véd - atyja ³⁹⁾ honnét jött ennyi gonoszság Latium' őrzőire; szállj, Gradivus, hogyan tsipte meg ez a' tsalán unokáidat? Ime egygy nemere 's értékére nézve olly jeles iférjfiú menyasszonnyá lessz; és te, sem sisakos fejedet nem rázod, sem dárdáddal a' földet nem vered, sem atyádnak nem panaszkodol? Eredj hát, hagyjdel hajdan olly fontos meződet, ⁴⁰⁾ mellyel már nem gondolsz.

„Holnap reggel egygy szükséges foglalatosság végett Quirinus' völgyébe kell mennem. „Mi dolgod van ott?” „Azt kérde-e? egygy barátom megy férjhez, de kevés tanúi lesznek „öszvekelésének. Ha élek, megérem nem sokára, hogy az egész titok kitudódik, sőt még „magok kívánják azt az ország' jegyző-könyvébe ⁴¹⁾ beiratni.” Azonban az új házásoknak legnagyobb gyötrelmek az, hogy nem tudnak gyermekeket nemzeni, nem tudják az által a' házasság' kötelét szorosabbá tenni. De jól esik 's jó szerentse, hogy a' természet az akaratnak

a' testet nem vetette alája. Meddön hálnak-meg 's nem használ nekik sem a' potrohós Lyde, ⁴³⁾ szerekek teljes iskatulájával, sem az, hogy tenyereiket a' gyors Lupercusnak ⁴³⁾ eleibe nyújtják.

De még ennél is szörnyűbb az, hogy egy Gracchus rövid köntösben szigonnyal fut a' viaskodó helyen keresztül ⁴⁴⁾ mint hadász más hadász előtt, ő, ki főbb nemű a' Capitolinusoknál, ⁴⁵⁾ a' Marcellusoknál, Catulusnál, Paullus' maradékinál, a' Fabiusoknál, és mind azoknál kik zártt székekből ⁴⁶⁾ nézik a' játékokat, még azt sem véven - ki, a' ki a' bajnoki játékot adta.

A' Maneseket, a' föld alatt való Világot, annak révészét, a' Styx' fekete békáit és az azon egyszerre egy tsónakban általmenő sok ezer lelkeket ma már a' gyermekek sem hiszik ⁴⁷⁾ kivéven azokat, a' kik még nem fizetnek pénzt a' ferdőért. De te tedd - fel, hogy mind ezek valóságok és igazak: mit fog Curius', mit fognak a' két Scipiók', mit Fabricius' és Camillus' Manesei, mit a' Cremerai legio és a' Cannaenál elesett sereg, mit annyi vitéz lelkek érezni, valahányszor innét egy ilyen árnyék hozzájok érkezik? Bizonynal mindannyiszor újlag megtisztítanak és megszentelnék magokat új áldozattal, ha ott kéneső, fenyő-fáklya és nedves borostyángaly találatnék.

Oh oda fogunk mi boldogtalanok általtétetni! Tul vittük segyvereinket Juverna' partjain, az Orcadei szigeteken és a' legrövidebb éjszakával megelégedő Brittanusokon: de olyan éktelenségeket, mellyek a' győzödelmes nép városában történnek, nem tselekesznek azok, a' kiket meggyőztünk.

„Úgy de mindenek tudják és beszélik, hogy az Armeniai Zalates a' gyönyörűségre minden ifjakkal hajlandóbb lévén ez érette égő Tribunus' fajtalanóságának magát általengedte.”

Lássd ebből mit tesz 's mi gyümölcstöt terem a' népek' öszveelegyülése! Ó kezesnek

jött hozzánk. Itt nálunk emberek formáztatnak!
Mert ha egy gyerkötze közöttünk egy ideig
mulat, bizonyosan találkozik szeretője 's akkor
'*) a' nadrág, a' tör, a' zabolá, az ostor tús-
tént félrevettetnek 's utóbb a' Praetextának min-
den bűneivel tér-vissza Artaxatába.

A' HARMADIK SZATIRA.

JÖLLEHET elszomorít, hogy megvál régi barátom,
Még is igen szeretem, hogy üres Cumaeba *)
lakozni

Megy 's egy polgárral megajándékozza Sibyllát.
Ajtaja Bajaenak, 's e' szép pihenőhely' ígésző —
Tájja; pedig Prochylán is öröm felváltani Suburát.
Mert hol lelhetnél olly puszta lakásra, hogy annál
Nem tartnád bajosabb sorsnak rettegned az égést
A' sok házomlást, a' gyilkos város' ezer több
Inségít 's költők' *) Augusztusi láрма tanyáját?

Egy szekeret rak-meg *) minden vagyonával,
ugy indul

Útra, de késik még a' hajdani boltu tsatornák
Hörnyékén, a' viz-kapunál, *) 's ott, hol Numa
szokta

Éjji barátnéját titkon rendelni magához.

A' szent forrásos ligetet 's a' templomot abban
Most már bérbe 'Sidók vették, *) kiknél egyebet
nem

Lelhetsz tsak kosarat 's szénát. Mert már ma fizetni
Minden fától kell, 's el lévén üzve Camoena,
Erdeje koldulgat. Megnézénk Egeriának
Völgyét 's a' nem igaz barlangokat. Oh mi ditsőbb
's szebb

Volna, (hahogy partján még most is zöld fű virítna),
A' forrás, 's ha fővényt nem szeplősítene márvány.

Itt már Umbricius száját illy szókra nyitotta: *)
Minthogy semmi nemes Mesterségnek betse
nintsen

A' városban 's nem várhat jó munka jutalmat,
Minthogy az értéknek ma kevés fogyasztéka na-
ponként,

Még több tsorbát lát, odamenni, hol egyykori
szárnyát

Daedalus utjától fáradva letette, *) tökélelt
Szándékom, mig még fejemen kezdődik az ősz haj
Mig egyenes testel járnok hágy a' hanyatló kor,
Mig van mit sonjon Lachesis, mig bírnak erővel
Lábaim és nem kell gyámol-páltzára szorúlnom.

Menjünk Rómából; hiszek Artorius *) itten

És Catulus; 's mindent kényekre kövessenek, a' kik
A' feketét tudják elváltoztatni fejeire,

Kiknek tréfa-dolog jeles épületet, kikötőhelyt,

Vizfolyamot, temetőt és árnyékszéki tsatornát,

Árendába kövér nyereséggel venni; kik embert

Hotyavetyélésben vásárlni, 's eladni szeretnek.

Ők, kik elébb kürtel, **) mint hartzjátéki tselédek,

Apró városokon vagy harsány hangu torokkal

Szolgáltak bérért, most hartzjátékokat adnak

Őn magokis 's a' nép tsak alig görbítse hüvelykét,

Vad sokaság' kedvét hajhászva megölnék akarkit.

'S ismét kotzka vakot ha vet, árendálni ganajt is

Hészek; 's hogy ne? hisz' ők ollyak, kiket a'
ganajon lel

'S játszván, éig emel gyakor a' tsudakényű Sze-
rentse.

Mit tegyek itt? Hazudás kenyerem nem volt so-
ha; könyvet

Nem szeretek dítsérni, ha rossz 's leírásra ki-
kérni, **)

Tsillagok' értelmét magyarázni nem értem; **)
atyákat

Sem szándékom nints sem erőm fenyegetni halállal

A' békák' belső részét vi'sgálni szokásom

Nem volt és nem lesz; fiatal nőt holmi parázna'

Kívánsága szerint hálóba keríteni mások'

Dolga legyen; gazzá soha senkit nem teszek, és így

Senki sem is választ társul, mert benna gyanánt néz,

Mint kinek elszáradtt keze hajtani hasznót erőtlen.

Mert

Mert ki kapós már most, hanem a' tziñkos, kí-
ben a' szív

Mérget tengerként haboz éjkevelte titoktól?
Jóltévőjének nem néz, nem is ad soha semmit,
A' ki nemes tettnek titkát rád bízta; csak az lesz
Verresnél kedves, ki mihelytt tetszik neki, Verrest
Vádolhatja. — Hevésbb betsünek tartsd, a' kies
árgyú.

Tágusnak minden fővenyét és minden arannyát,
Mintsem azért álmod ne legyen, 's a' drága ju-
talmat

Félve vegyed's féljen tőled nagy rangu barátod. :*)

A' dúsgazdagokat kik bájolkák ma leginkább
'S főképen kik előtt futok, azt bár tiltsa szemérem;
Még is megmondom. Lehetetlen tűrni görögge
Lett várostokat, :*) oh Rómának gyermeki. Bátor
Már az Achivi szemét melly kis részetske :*) miolta
A' Tiberisbe buján Syriából befoly Orontes
'S erköltsöt, nyelvet, mu'sikálót ferde hurokkal,
Es idegen dobokat hoz, 's olyan lányokat, a' kik
A' Circus mellett árúlják testeket! Itt a'
Vásár, kik vágytok tziñrált külföldi lotyóra!

Hajdani nyers néped mit szok most tenni Qui-
rinus? :*)

Tséltsapi köntöében futkoz 's nyaka-kenve mutatja
A' hartzjátékon szerzett diadalmi jutalmat,
Míg a' kik Sicyont Amydont viz-mosta Samossal
És Alabandával Trallest 's Andrust oda hagyták
A' város' legszebb részét fogván-el előszer
A' paloták szívét birják 's majd a' palotákat.
Gyors eszü faj, mindenre merész nyelvel kifolyó
kút,

Sőt Isaeusnál :*) sebesebb árvíz. Mi lehet hát
A' Görög illy formán? Minden valamit csak akar-
hatsz.

Ékes szóllásban Mester, nagy nyelvtudományos,
Földmérő, képetfestő, hadazásra tanító,
Orvos, egész alakos, lehető'k látója, varázsló
Mindent tud, sőt kész, csak ehés legyen, égbe-
repülni.

Eggy szóval nem volt Maurus, sem Sarmata, sem Thrax

Szárnyakat a' ki csinált, hanem azt is Athena nevelte. *)

'S illyeneket nézzek bársöny köntösben előttem?
Nálamnál az eléb nyomhassa kötésre petsétjét,
'S vendégségeken mint én betsesebbhelyen üljen,
Hi tsak nem régen hoza-bé Rómába figével
'S szilvával terheltt kalmári hajó? Mi hijában
Sziwtuk hát böltsönkben Aventinum' levegőjét,
'S gyenge korunkat mért táplálta Sabinum olaj-
ja? **)

Mit mondjak, mikor e' tsapodár remek a' nagy uraknál

Rút köznépi beszéd' szemetét bámulva ditséri,
Éktelen artzultatot szépnek mond, gémnyakat izmos

Herkuleséhez mér, ki nagy Antaeust felemelve *)
Labda gyanánt tartotta; mikor hall részeg örömmel
Olly rút vékony szót, a' millyennel feleségén
A' kakas Ur kukorékol. Az illyen féle ditséret
Tőlünk is könnyen kikerülne; de tsak neki hisznek.

Azt kérded, jobban tud-e játszani, mint mi, ha színen **)

Felveszi Thaisznak, feleségnek, 's szinte mezítlen
Dorisnak képét? Asszonyt képzelget egészen.
Ámbár Antiochus, Stratocles 's Demetrius, e' nagy
Mesterek is kitsinyek honnjokban, mert az egész
nép

Kész alakos. — Ha nevetsz, hangosbb hahatára fakad ki,

Sir noha szíve hideg, szeme tsak könnyvezzen Urának.

Téli napon ha rakatsz tüzet a' szenelőbe, legottan
Rá veszi bundáját, mond hogy meleged vagy, izza.

Oh mi szegényeknek termettünk; az jeles ember,
A' ki korán későn más artzot venni magára
'S osztani kéztsókot nem rest, kinek ajka ditsérni
Mindenkor mosolyog 's készen van akár az Urának

Gyomra bőföggjen, akár idejére vizellete könnyen
Folyjon, akár a' szél menjen durrogva hasából.

Semmi pedig nem szent neki, nem mentt ron-
da tűzétől

A' gazdasszony nem, sem serdültt lyánya, sem
ennek

Férje, sem a' háznak fija, bármi szemérmes is eddig.
'S mind ezeken tzélját ha nem érheti, vén nagy
anyóssal

Ért egyyet, 's a' ház' minden kis titkait ettől
Megtudakozza, hogy így kellessék tartani tőle.

A' Görögök lévén tárgyunk, jer hallani letzkés
Böltseiket 's szemlélni mi rút bünt tett az Abol-
la. **)

Stoicus és pedig ősz, amaz ártatlan Bareának, **)

Hív nevedékének, lett árulója 's öljője

Ő kit az a' táj szült, hol rég a' Gorgoni lónak
Szárnya tsudálatosan mennyből a' földre leszállott.
Rómainak helye már lehetetlen hogy legyen ott,
hol

Protogénész fészkel vagy Diphilus és Eriman-
thus, **)

Hik Görögös módon mellették senki fiját is

Nem törvén szivét a' Patronusnak egészen

Megveszik és egyedül bírják. 'S mikor egyszer
az ősi

'S honni tsalárd mérget **) megitatják szomju
fülével:

Énnekem ajtót nyit; hosszas szolgálatom' arra

El van veszve. Be nints oltsóbb portéka Cliensnél!

Illyeknek közepette, magunk közt szólva, sze-
gények

Millyen szolgálat mi keresmény juthat akármelly

Gyors is tógában szaladozni, holott maga sürget

A' Praetor Lictort Dámákhoz futni hamar, hogy

Albinát 's Modiat tisztársra korább ne köszön-
tse. **)

Itt nemes Ifjúnak jobb-kéz felől illik eresztetni

A' gazdaggá lett szolgát, mert ez Catienát

'S Calvinat **) egy két ölelésért kész ma Tri-
bunus'

'Soldjával pazarolva fizetni. De bár te szeress tsak
Alsó rendű személyt, kétes vagy, alig mered árros
Székéből Chionét szűk szállásodra vitetni.

Hozz bizonyítani tanút Rómában bár legyen
olly szent

Mint volt a' ki lakást házában az Idahegyén lelt
Istennének adott; *) jöjjen Numa 'sa' kivelegykor
Temploma' lángjából szabadultt-ki remegve Mi-
nerva :

Tüstént értékét tudakozzák, legkevesebb gond
Melly erköltse legyen. Hány szolgát hizlal? Ekéji
Hány holdat szántnak? Hány 's mekkora tál az
ebédje?

Annyi hitelt várhat kiki tsak, mennyit nyom aranyja
Mind azon Isteneket kikben Samothracia büszke **)
A' mi sajátinkat foglald bár össze 's ugy esküdj
Nem használ, mert most törvény azt hinni sze-
gényről.

Hogy mind Isteneket megvet mind mennyköve-
ket 's ezt

Isteneink magok is megszokták néki botsátni. **)

Mit mondok? Minden, ki szegény tüstént tsu-
folásnak

Gyászos tzélja, mihelytt köpönyegje szakadt 's
idomatlan

Vagy togája silány, 's feslett tsizmája szemet szúr,
Vagy beteges foltot szemléltet akarmi ruhája.
Legkeserűbb mérgét a' sors-átkozta szegénység.
Abban tölti-ki, hogy tsuffá tesz „Eredj, ha van
ortzád,

Igy szólnak, mit vágysz bélléses székre, nem
eggyez

Birtokod a' törvénnyel. ***) Elöl hát ülni kerítők'
Otsmány bordélyban született gaz fattyai fognak,
's ott tapsolni kevély kiabálók gyermeki, gyilkos
Játékot játszó 's bérlők' piperes fiaikkal.
Igy tetszett helyeket külön osztani negédes Othón-
nak.

Hát vőnek kevesebb értékűt 's fel ha nem éri
Lyánya jegyét ki szeret, ki fogad be szegényt
örökösnek

Még Aedilisek is szokták-e tanátsba bevenni?
Melly kár Római nép, mikor egyszer felkerekedél,

Hogyseregestül nem költözködtél-e egészen! **)

A' porból felvenni magát mindig bajos annak,
A' kinek a' szükség gátolja talentomit. Oh de
Legbajosabb itten, minden mikor olly buta drága,
Drága tsekély szállás, a' szolgáknak hasa drága,
Drága, ha bár még olly takarékos légy is, az
élés.

Hol szégyen, ha tserép az edény, mellyről pedig enni

Tisztos volt annak, ki Sabinus 's Marsus ebédnél
Vastag tsuklyáját jó kedvel tudta viselni. **)

Italiának egész földén tógát ma, ha meg kell
Vallani, nem hordoz már senki kivéve ha meg
hal. **)

Még mikor a' főbb innepeken némellykor adathak
Zöld játszó színen is játékok 's béfejezésül
Halvány álortzák, mellyeknek tátogatása
Pór tsetsemőt ölben rikat, már unt darabókkal
Tréfálnak, még akkor is eggyenlő viselet van,
'S a' köznép 's az Urak között nintsen semmi különbség.

Nagyságolt Aediliseinknek elég ha jelétül
Méltóságoknak tunicájok néha fejez még.
Rómában túl hág mindent a' pompa. Temérdek
Summát vesztegetünk szükségtelenekre. Gyakorta
Más ládájából kell vennünk költsön. Eláradtt
E' vétek mindenre. Tsapongó büszke szegénység
Köznayavalyánk. Mit mondjak? Akar mire nézz
szemeiddel

Minden sokba kerül. Mit nem kell adni, ha Cossust
Látogatod vagy akarsz Vejentónál alamisna
Módra kegyes-göggös pillantást nyerni magadnak
Ez kedveltje haját nyiri most az gyenge szakállát. **)

A' ház szent 's eladó süteménnyel van tele. Nyelj itt
Új boszuságot: adófizetésre szorítanak ismét
'S a' pipes szolgák' vagyonát szaporítani hajtnak.

Házaszakadást ki gyanít hidegebb Praeneste pi-
artzán,

'S erdős Volsiniban 's tsalatott Gabiban ²⁶⁾ vagy
akár még

Tiburnak meredek várában is E tsuda város
Melly minekünk lakot ad. legtöbb helyein tsak
erőtlen

Támaszokon hanyatolva bitzeg, mellyekkel azátsok
Gátolván lerogyást 's foltot vetvén repedésre
Félomladványban biztatnak bátran aludni.

Ott lakjunk, hol nints gyuladás nints félelem éjjel.
Im tüzet öntöz már 's poggyászt hurtzolki sietve
Ukalegon ²⁷⁾ 's veled a' legfőbb emelet gyula-
doz már

'S még nem tudsz semmit bele. Mert bár föl-
dön üt is ki

Tüstént a' legfőbb léptsőkre fut a' tűz, esőtőlő
Hol tsak sindely véd, 's hol költnek gyenge
galambok ²⁸⁾

Egy kitsiny ágy állott, hol alig fért-el Prokulája,
Códrus' szuglyában 's márványból régi pohárszék
Mellyet lába gyanánt egy márvány Chiron emelt-
fel,

Rajta hat ékes üveg 's egy nagy bor-szájos alatta.
Egy ó szekrényben görög lók szélte heverték
'S ostoba rút egerek nagy költők' Isteni versén
Vendégeskedtek. Mije volt hat? Semmije. Még is
Ezt a' semmit is a' nyavalyás a' tűzben egészen
Elvesztette; baját az még magasabbra teszi,
Hogy fél-meztelenen futván 'a kérvén alamisnát
Nem lel sem kenyeret sem szállást senki' fijánál.
A' mikor Asturicus' palotája lerogy; megijedve
Asszonyosságok, Urak sajnálják, félbe hagyatnak
A' törvényes ügyek; kiki jajgatván tüzet átkoz.
Még ég a' ház 's már siet egyik ajánlani márványt,
Pénzt a' másik; ez ad pompás sima szobrot,
az elmés

Euphranor 's Polyclet-remekelte művet 's Asiából
Istenek oltárán praedáltt ó kintseket ²⁹⁾; egy más
Könyveket és Hőnytárt szépen diszesítve Minerva'
Melyképevel amaz, vagy egész zatskóval ezüstöt.

'S a' kárvallottak' legpompásabbika végre
Igy többet 's jobbat takarít, mint veszte 's okot
nyujt

Méltán vélni, hogy ő maga volt gyujtója lakának.

A' Circus játékaival ⁴⁰⁾ megválni ha tudnál
Sórában, Fabrateriában vagy Frusinóban
Annyin, akármelly jó házat tennél örökké,
A' mennyit most adsz évenként pusztá homályért:
Lenne pedig kerted, 's olly kut mellynek tsiga
nem kell,

Hönnü merítéssel frisi né zöld veteményid'.

Menj, munkáld magad a' kertetskét 's pytha-
gorásnak

Száz nevedékeit is jól tudhadd tartni belőle ⁴¹⁾
Oh sokat ér, bár hol, bár melly rejtekhelyen Urrá
Lenni tsak annyin is mennyit munkálni karod tud.

Itt álom' nem léte miatt múlnak-ki gyakortább
A' betegek, kiknek bajját lángolta gyomorban
Még sokasútt's meggyűltt félig főttékek okozzák.
Mert mellyik lármás szállás engedhet aludni?

E' nagy városban tsak nagy summán lehet álmos
Venni; ⁴²⁾ 's ez a' nyavalyák' forrása. Zörög szo-
ros utszán

Száz kotsi 's a' megakadt kotsisok vad szitkai
bármelly

Medvét is felijesztnének vagy tengeri borjut ⁴³⁾
Tisztje ha hívja kitért nép közt vitetik puha
székben

A' gazdag 's magasán reptül izmos inassai karján,
Söt tetszése szerént utjában is olvas, ír, alszik
Alhatik is kedvére tsak ablakait betsinálja.
Még is elébbre halad nálunknál; minket előlről
Árja ⁴⁴⁾ nyom, oldalról népség sokasága szorongat.
Egyik lök ruddal, másik könyökével amaz tsap
Hordót vagy szelement hebe hurgyáskodva fe-
jemhez.

Itt sárral mázolnak, amott egy talpas erősen
Rám toppant 's patkó szégeit lábomba benyomja.

Hát a' sok füstöt nem látod-e? Sportula készült
Száz helyeken 's minden helyről száz védő ka-
pott részt,

Mindeniket konyhája nyomon kíséri ; lerogyhat
A' nagy edények alatt maga Corbulo, ⁴⁵⁾ mel-
lyeket egygy 's más

Szolga fején hirtzel nyomorúlt 's futván tüzet
éleszt ⁴⁶⁾

Tzondrájok hasadoz, 's épen egygy hosszú sze-
kéren

Most hoznak nagy szál jegenyét 's egygy másikon
ismét

Más roppant fákat, mellyek hajlós sudarokkal
Tsaphodnak 's minden közelítőt földre terítnek.
Nézzd a' tár szekeret tornyozva vidéki kövekkel,
Hogyha kerék törvén e' sok szolgákra borulna :
Mit gondolsz testek mi szakokra szakúlna ? Tsagy
egy izz

'S egy tetemetskét is kitalálna belőle ? Lehellet
Módra szemünk elöl eltűnnének ezen nyavalyások.
Otthon azonban gond nélkül a' többi tselédek
Mosnak tált tányért, fúnak tüzet, a' vakarók-
nak ⁴⁷⁾

Illatot adnak, elő készítnek drága kenettel
Tellyes edényt és tiszta ruhát. De midőn ezek
ekkép

Rendelik a' konyhát, asztalt 's feredőt : amas ⁴⁸⁾
immár

Üldögel a' parton jövevény létére remegvén
A' tsuda révésztlől 's nem lévén semmi reménnye
A' sáros tónak ladikára ; mivel vele nem vitt
A' boldogtalan egygy krajtzárt hogy tudna fizetni.

Répzeld még el az éj' számos 's sokféle ve-
szélyit :

Melly magas a' ház hej, honnét eshetnek agyadra
Törtt téglák, hányszor szórnak ki hasadt 's
töredékeny

Portékákat az ablakokon, melly sullyal az illyek
Birnak 's a' kövel kirakott utakat mi gyakorta
Horpasztják-be. Neved méltán rest gyáva lehetne
Mindenkor ha nem állana testamentomod otthon
Elkészítve midőn másutt vatsorálsz, mivel éjjel
Annyi halál vár rád, valahány nyílt ablak előtt
mégy

'S azt kell, bár baj ez is, kívánni, hogy éjji
medentze

Öntse fejedre bűzét inkább, csak több ne zu-
hanjon. *)

A' részeg 's pajkos lator, a' kinek a' vereségre
Nem volt módja, magát eszi mérgében, kinos
éjt tölt

Mint hívét sirató vad Achilles: **) most hason,
ismét

Majd háton fekszik, nem tud másképp elaludni.
Némellyeknek csak patvar szerez álmot. A-
zonban

Bár kora déltzeggé teszi 's a' bor minden erében
Lángol, igen jól tudja, hogy azt kímélnie szükség,
A' kit bársenyozott köntös, fényes sereg, égő
Fáklyáknak soka 's értz-lámpás tisztelni parantsol.
Engemet, a' kit csak holdfény kísér vagy idétlen
Gyertyadarab, mellynek sokszor piszkálni belét
kell,

Fel sem vesz, Halld meg, mi tzi-vódás lett, ha
hogy annak

Mondhatjuk, mikor én veretem csak, 's az
maga ver csak.

Utamat állva kiált: állj meg! 's engednem okosság.
Mert mit tégy ha dühös támad-meg 's jóval
erősebb?

Honnét jössz, ordít, melly babtól fujsz, mi
tsigertől?

Mellyik varga segélt hagymát 's berbets fejet
enni?

Semmit sem szóllasz? Vagy mond-meg, vagy
letiporlak.

Halljam hol tekeregsz? mi 'Sidó fészekbe. *)
szorulsz-bé?

Vagy szólsz vagy hallgatsz mindegy, mindegy-
re pufogat

'S végre haragjában, mi nagyobb, Praetorhöz
idéztet.

A' kiszegény, annak jusa még e' drága szabadság,
Hogy, ha verik, könyörög, ha tagolják, artz-
ra borúlva

Esdeklik, fogait legalább hogy mind ki ne verjék,
Mind ez még nem elég; többtől kell félni,
lopók is

Ütnék rád, mikor a' házak' betsukási 's az árrús
Boltokat elzáró lakatok' zörgési pihennek.
Néha hegyes törrel lepnek-még durva 'siványok
Hik pontinus tót 's tyúk fenyvest **) fegyveres
örök'

Vivására feladni ha kéntelenek, seregestül
Róma felé futnak 's ide mint vadkertbe sietnek.
Mellyik ülön, mellyik műhelyben nem veretik
lántz.

Mennyi vasat megemészt békók' sokasága; ma
holnap

Nem lessz mit fordítani lemezre, kapára, kaszára,
Oh nagy atyáinknak boldog jeles ősi, szerentsés
Századok, a' mellyek Rómában régi Királyok
'S népi Tribunok alatt egy börtönt láttak elég-
nek.

Tudnék még sok egyéb okokat számlálni; de
hívjak

Barmaim, a' nap alá-siet, int korbátsa' nyelével
Szolgám, mennem kell. Isten hozzád, ne fe-
lejts-el,

'S Rómából pihenés végett valahányszor Aquin-
um **)

Befogad, engemet is Cumaeból ránts oda tüstént,
A' ti Diánátok hol örül Helvini Ceressel,
En szatiráidnak bővítésére, ha frigyben
Lenni velem 's osztozni nem átallnak katonásan
Elkészülve jövők hidegek' honnjába te hozzád.

A' NEGYEDIK SZATIRA.

IMHOL van ismét Crispinus, lehetetlen gyak-
ran ki nem állítanom a' nézőszívre ezt az ékte-
len tsudát, kinek vétkeit egyetlenegy jószág

sem pótolja, 's a' ki mindenre erőltlen csak a' bujaságra izmos, ezt a' mohó paráznát, a' ki egyedül az Özvegyasszonyok' tsemegéjén nem kap. Mit használ tehát akármelly hosszú boltozatok alatt fárasztja öszvéreit kotsikázásával, akármelly tágas mulató erdőnek árnyékában viteti feljebb alább magát, akárhány holdakból álló kertet bir a' piatzhoz közel, 's akármelly pompás palotákat vásárolt? Egy gonosz sem boldog, annál inkább sem a' tsábitó, a' ki egyszersmind vérfertőztető is, *) a' kívül nem rég egy elevenen eltemetendő Vestaly fajtalankodott. De most tsekélyebb tetteiről szóllok; jöllehet más ilyen tselekedetnél a' Censorok' bosszúállását el nem kerülte volna; 's a' mi minden betsületes polgárnak egy Titiusnak és Sejusnak rut, az Crispinusnak illett. Azomban mit tegyünk egy illy utálatos és minden vételnél iszonyúbb álortzával? *) Hiszen hat-ezeren vett egy tengeri hartsát, melly bizonyosan fogott ugyan annyi fontot nyomni *) a' mint azok állítják, a' kik a' nagyot nagyítani szokták. Ditsérném azándékát, ha illy remeket ajándékba adván az által valamelly gyermektelen öregnek testamentomában az első helyet nyerné-el. Azt is elég oknak lehetne venni, ha olly fő rangu szeretőnek küldené, a' ki széles ablaku 's bezárt vivő székekben hordoztatja magát. De semmit illyest ne várj; magának vásárolta. Sokat látnunk ennél, a' mit a' szegény és takarékos Apicius *) nem tselekedett. Te teszed e ezt Crispinus, a' ki ez előtt hazádban termő kákóból *) viseltél ruhát? Te adsz e ennyi pénzt egy halért? Talám a' halászt magát oltsóbban meglehetett volna venni. Ennyi árron a' fő várostól távalyobb fekvő tartományok egész telekeket adnak 's Apulia még nagyobbakat ad.

Mit gondoljunk, millyen étkeket falhatott-fel az ő idejében maga a' fejedelem *) holott ennyi summa csak a' vatsorának kisebb részét, csak mellék-fogását tette anél a' bársonyos

udvari kortyándinál 's most a' vitézi rend' első-jénél, a' ki kevéssel az előtt még maga-honnyabéli Silurusokat *) házrol házra kiáltozva nap-számban árult?

Hezd-el Galliopé *) illik itt megállapodni! Nem költeményt írok, igaz a' történet. Beszél-jétek-el Pieriai Leánykák: ne legyen hijában hogy leánykáknak neveztek titeket.

Midőn a' már haldokló országot a' Flaviusok' utolsója martzangolta 's Róma a' kopasz Nérónak' **) szolgált, az Adriai tengerben Venusnak azon templománál, melyet a' Dariai Ancona *) tart-fenn, egy tsuda nagyságu Rhombus **) töltötte-meg a' hálót, nem kisebb mint azok, melyeket Maeotis *) jege alatt rejt 's mikor a' nap' sugarjaitól felolvad a' soká tartó fagytól meghízoltan 's a' hosszas nyugvástól elrestülten a' lomha pontusba küld.

Ezen tsuda állatot a' tsónaknak és a' háló-nak ura a' főpapnak *) szánja: mert kimerte volna azt megvenni vagy árulni, holott a' partok is tele voltak kémekkel 's a' nádas helyek' szaglészöi a' szegény Révészt tüstént nyakon fogták volna, nem kételkedvén semmit, hogy ezen hal, mint olyan szökevény melly a' Caesar' halas-tóján soká hizott 's utóbb onnét elfutott, az előbbeni urához vissza-menni tartozik. Mert ha Palfuriusnak és Armillatusnak hinni lehet, valami az egész tengerben szép és jeles van, mind az a' Fiscus, *) tulajdona, akárhol uszkáljon. Ha hát a' halász életét szerette, kén-telen volt fogását aiándékba vinni.

Jöllehet a' halálhozó Ősz *) már a' zuzmarának helyt adott, a' betegesek a' hidegleléseket várták, a' kietlen tél havazott 's az uj pré-dát a' rothadástól mentette: még is úgy siet ez, mintha déli szél kergetné.

Midőn már azon tóhoz közelítenek, *) a' hol a' lerontott Alba még a' Trójai tüzet Vestának kisebb templomában tiszteli: a' bámuló sokaság egy ideig utját állja, de nem so-

kára tért ad 's a' kapu szárnyai könnyű sarkai-
kon megnyilna. A' Városból kijött Atyák a' bé-
vitetni engedett eledelt kíváncsi szemekkel né-
zik; mindenek Atrideshez *) futnak 's a' Pice-
nus **) ekképpen kezd szólni: fogadd-el tőlem
azt, a' mi sokkal nagyobb mintsem hogy más-
nak, mint Fejedelemnek konyhájához illenék:
ez a' nap innep legyen neked, ne késsél gyom-
rodat betses hizlalmánnyal tölteni 's költsd-el
ezen Rhombust, melly a' te időd' számára tar-
tatott-fenn: maga fogatta meg magát.

Mi lehet kézzel foghatóbb hízelkedés ennél?
's még is emelkedett amannak taréja: mert nints
semmi, a' mit maga felől el nem hihetne, mikor
ditsértetik az Istenekéhez hasonlító hatalom.

De egyg baja volt a' halnak; egyg tálba
sem fért-bé! Öszve hivattatnak tehát tanátskozás
végett a' Nagyok, kiket ő annyira gyűlölt 's
kiknek ábrázatján a' nyomorusággal tellyes fé-
nyes barátságnak halaványsága űlt. **)

„Leült már a' Caesar, jöjjetek sietséggel,
kiálta a' Liburnus. *) Ezen szóra legelsőben Pe-
gasus veti nyakába a' hosszú palástot, a' ki a'
rémüléssel eltölt városban ekkor számadó gaz-
da volt; Mert egyebek voltak e akkor a' Hely-
tartók? Mindazáltal az olyanok között ő még
legjobb volt, 's a' törvényeket legszentebben
magyarázta, jóllehet ezen kegyetlen időkben ő
is fegyvertelenül szolgáltatta ki az igazságot **)

Crispus is jött, ez a' kellemes Öreg, **) ki-
nek mind erköltseiben, mind beszédében sze-
lid indulat látszott. 'S ki lehetett volna ennél
hasznosabb barátja annak, a' ki a' tengeren, a'
földön és a' népeken uralkodott, ha az olly-
vérontásos és pestises időben a' kegyetlenséget
kárhoztatni s' jó erköltsel megégyező tanátsot
adni szabad lett volna. De mi veszedelmesebb,
mint az ollyan Vérszopónak füle, a' kinél barát-
ja életét kotzkáztatja, ha tsak az esőről, a'

*) Liburniai születésű Udvari tseléd.

verőfényről, a' nedves tavaszról beszél is. ²²⁾ Nem is próbált tehát soha a' folyó ellenébe uszni, 's nem volt anyira hűséges polgár, hogy a' mit gondolt szabadon kimondotta s fejét az igazságért veszedelemre kitette volna. 'S ekképen ilyen fegyverekkel az olyan udvarban is bátor-ságos lévén sok teleket eltöltött 's a' nyári leg-hosszabb napot nyoltzvanszor érte-meg.

Utána a' vele egy időse Acilius is sietett azzal az Ifjúval, ²³⁾ a' ki nem érdemlette-meg hogy olly kegyetlen 's a' fejedelem' fegyvere által siettetett halál várákozott rá: jóllehet fő neműek és eggyzersmind korosok már régen nagy ritkaságok, úgy hogy inkább szeretnék a' legesmeretlenebb származásu lenni. Nem használt a' szerentsétlennek semmit, hogy az Albai homokon levetkezve 's közlelről hartzolt, ²⁴⁾ mint Vadász a' Numidiai oroszlánokkal. Mert ki nem esmeri már ma a' Patriciusok' mesterségét? ki bámul most, Brutus, a' te hajdani elmésségeden? A' hosszú szakállu királyt könnyű volt megtsalni.

Nem vidámabb artzal ment jóllehet alatszony nemű volt Rubrius, a' ki régi 's eltitkolandó bűnének ²⁵⁾ érzését viselte lelkében, még is gonoszabban mardosott mint az a' Cinaedus a' ki Szatirát irt.

A' potrohos Montanus is jó kövérségétől késleltetve 's vele Crispinus, a' kiről több reg-geli fűszeres kenet illatozik, mint két bébal-samozott holt testről: azután a' kegyetlenebb Pompejus, a' ki nyájas fülbe sugásival gégeket metszet, ²⁶⁾ a' háborúkat márvány palotákban gondoló Fuscus ²⁷⁾, a' ki husát a' Daciai keselyűk' számára tartotta, a' fortélyos Vejentóval a' gyilkos Catulus, a' ki olyan leányokértégett, mellyeket soha nem látott ²⁸⁾ egy rettenetes, még a' mi időnkben is kitetsző tauda állat egy világtalan tsapodár, a' ki hidvégi koldusból dühös darabonttá lett, 's megérdemlené, hogy az Ariciai fuyarosoktól alamizenát kéregetne,

's a' hegyről leszaladó kotsik után kezével alázatos tsókákat hányna. Senki sem tsudálta úgy, mint ő a' Rhombust; sokat beszélt balfelé fordulva ábrázatjával, holott a' tengeri állat jobbjára felől volt. Így **) szokta sokszor ditsérni a' Ciliciai bajvivónak hartzolását 's vágásait és azon mesterséges alkotványokat, mellyekkel a' játékszínen emberek parityáztattnak a' levegőben.

Ennek semmit sem enged Vejento, hanem úgy jövendől, mintha te tüzelted volna szent dühösségre, Bellona, im hol vagy, ugymond, egy nagy és nevezetes győzödelemnek bizonyos jelensége **) valamelly királyt fogsz elfogni vagy Arviragus esik ki Britanniai szekeréből; külföldi az állat; nézd mint állanak-fel hátán a' dárda. Egy szóval Fabricius' bevéde tsak annak az eggynek volt héjával, hogy a' Rhombusnak honnyát és idejét nem mondogta-meg.

„Mitehát vélekedésed? el kell e darabolni?”

**) Távol legyen ez az illelenség és tsufság, felele Montanus; eggy nagy edény készítésék, melly vékony karimával vegye körül a' tágas öbölt; ezen tál' készítésére nagy elméjű és gyors eszű Prometheus' kívántatik. Teremtsetek ide hamar gerentsér-kereket és agyagot; sőt ezen időtől fogva mindenkor legyenek veled Caesar udvari gerentsérek a' táborban.

Győzött ez a' vélekedés, melly annak kigondolójához olly méltó volt. Esmerete ő az udvarnak bujálkodását 's Nerónak éjfelelég tartó tobzódásait 's azon Mesterségeket, mellyekkel az éhséget, meglehet ujítani, mikor a' tudó a' Falernumi bortól már megvan gyuladva. Senki az én időmben az evést annyira nem gyakorlotta mint ő. Mindjárt az első falatnál megtudta, ha az ostrigák a' Circenumi tóban fogattatnak e vagy a' Lucrinumi kőszikláknál, vagy Rutupia' tájékán. Az első látásra megmondotta a' tengeri borzról, mellyik part termette.

Ekkor vége volt a' Gyűlésnek 's elbótsáttat-
tak a' tanátsból a' Nagyk, kiket a' derék vezér
az Albai várba parátsolt 's olly réműlve és sietve
kényszerített öszvegyűlni, mintha a' Catusokról
vagy a' rettenetes Sicambrusokról akart volna
velek beszélni, 's mintha az Ország' legszélsőbb
részeiről érkezett volna sebes szárnyakon vala-
melly szomorú levél.

'S vajha inkább efféle bolondságokkal töl-
tötte volna el kegyetlenségének egész idejét,
mellyben a' várost annyi jeles és nagy emberek-
től büntetellenül és bosszuállás nélkül megfosz-
totta. De végre eljött romlása, minekutánna ma-
gát a' köznépnek rettenetessé kezdette tenni. Ez
megbuktatta őtet, midőn kezei a' Lamiak' vére-
től még nedvesek voltak. ²²⁾

ÖTÖDIK SZATIRA.

HA feltételeidet még most sem szégyenled 's
még most is úgy gondolkozol, mint előbb, ha
fő boldogságnak tartod más asztalánál élni 's ha
eltűrheted azt, a' mit sem Sarmentus, ') sem egy
alacsony lelkű Galba Augustus' sértegető aszta-
lánál el nem tűrt volna: úgy még akkor is fél-
nem kell szavadat elhinni, mikor mint megés-
ketett tanú tész bizonysgot.

Nem esmerek semmit, a' mi takarékosabb vol-
na a' mi gyomrunknál: de tegyük-fel, hogy an-
nak a' kevésnek is hijával volnál, a' mi a' has'
megtöltésére kíváztatik; nem találztatik e' sehol
üres hely a' hidaknál vagy az utak' töltéseinél,
nem tehetsz e' szert egy kevés rongyra, ha
szintén tsak félig takarna is be? Annyira betsü-
löd-e a' gazdagok' vatsorájával együtt járó mélt-
atlanságokat, olly igen kegyetlen éhséged van e'
holott bizonyára tisztességesebb dolog a' hideg
miatt

miatt reszketni és a' kutyák módjára fekete kenyőren rágódni.

Legelsőben, gondold meg azt, hogy a' ki, asztalához ültet, azzal minden régi szolgálataidnak teljes jutalmát megfizeti; és így nagy betű szivességeidnek minden gyümöltse az étel. A' nagy Ur azt, a' mit nála eszel, számba veszi 's ha még olly ritkán eszel is, még is sokba szám-lálja. Ha két hónap múlva neki tetszik a' tsak nem elfelejtett Clienst ebédjére hívni, hogy Ha-napeján a' harmadik vánkös üresen ne maradjon: *) így szól hozzája: együnk együtt. Valóban minden mértéket felyül haladó boldogság! Mit tudnál többet kívánni? Elég oka van Trebius-nak *) álmát félbe szakasztani, sietve öltözni és lélektelenül futni, attól félván, hogy a' köszön-tők' serege, *) a' körüljárást már elvégzi, mikor még a' hajnal hasad 's a' rest Bootes hideg sze-kere megfordul.

'S millyen a' Vatsora? Ollyan bor, mellyet a' kövér gyapju nem akar beinni 's melly tégedet vendégből Corybassá téssen. *) Előljárobán per-lekedések folynak, nem sokára azután megse-besítette a' poharakat haigálad és sebeidet a' véres asztalkezkenővel törölgeted le, valahány-szor közötted és a' szabadosok' serege között Saguntusi korsókkal tüzes háboru támosztatik. *)

Ő maga az alatt ollyan bort iszik, melly sza-kálos Consulok alatt töltetett üvegekre *) 's a' maga számára a' szövetségeseikkel viselt hábo-ruk' idején préselt szőlő levét tartja, mellyből még gyomos-fáiós barátjának sem küld tsak egy pohárral is. *) Másszor az Albai vagy Setiai he-gyek' terméséből iszik ollyant, mellynek honnját és tzymjét már régisége 's az üveg' rozsdássága miatt meg nem lehet esmerni: a' millyent Paetus és Priscus ittak, *) midőn Cassiusnak és a' két Brutusoknak születések' napját innepelték.

Tsak magának Virronak vagynak borostyán és berill-kövekkel kirakott sok szegletű nagy poharai és tsészéi: te read nem bizzák az ara-

nyat 's ha néha megtörténik, el nem megy melőled az őrző, a' ki a' drága köveket számolja, éles körmeidre vigyáz. Ne is vedd ezt rossz néven, nagy betsű Jaspisról van a' szó; mert Virró, mint sok más hozzá hasonlók az ujjá gyűrűjéből rakat poharaira olly drága köveket, a' millyeneket a' féltékeny szerelmű Járásnál felyebb betsültt-Isjú-kardja' markolatján viselni szokott.¹⁰) Te ollyan négy orru pohárt fogsz üritgetni, melly a' Beneventi vargától vette nevét¹¹) 's már hasadozott lévén kénkö-tsiriz nélkül szűkölködik. Ha az urnak gyomra a' sok étektől és bortól meg van gyuladva, ollyan főtt víz vitetik¹²) neki, melly hidegségével a' Scythiai havat megelőzi.

Néktek, a' kik, a' mint már panaszkodva emlitém, más bort kaptok, vizet is más félit adnak inni. Te néked egy Gaetulus kengyel-futó rabszolga vagy egy fekete Maurusnak tsontváz keze nyújtja a' poharat, a' kivel éjfélkor, ha a' Latiumi dombos uton a' sirhalmok mellett mennél,¹³) félnél öszvetalálkozni. Maga körül Asiának legszebbik ifja szolgál, kiért több pénzt adott mint a' mennyit a' hadakozó Tullusnak és Ancusnak¹⁴) egész esztendei jövedelme tett, egy szóval, a' kinek árához képest a' Római Királyoknak minden értékek tsak tsékélység volt.

Igy lévén a' dolog, te mikor szomjuhozol, Getuliai Ganymedesedre¹⁵) tekints. Az annyi ezereken vett szolga nem ért ahoz, hogyan kelljen az illy szegények' számára bort tölteni: szép formája, ifjusága just ad neki orrát magasan hordozni. Fordul e ez valaha te feléd? Hész-e, ha hívod is, hideg vagy meleg italt adni. Boszonkodik ha néha egy megavultt Cliensnek szolgálnia kell, hogy tőle valamit kérni mer és hogy te ülsz, mikor neki állani kell.

Nézd melly dörmögéssel nyújt amaz neked ollyan kenyeret, mellyet alig tudott meg-szegni, mellynék penésze már megkeményült 's melly a' legerősebb fognak is munkát ad és nem hagyja magát megrágni. Az alatt az Urnak számára

puha 's hó-fejérségű buza-kenyér adatik. Ettől el ne felejtsd kezedet megtartóztatni 's tisztelettel légy a' kenyérosztogató eránt; mert ha merészebb találsz lenni, van ottan a' ki letehesse veled, a' mihez hozzá nyúltál. „Hogy „hogy — szemtelen Vendég, te nem akarsz a' „szokott kosárból hizlaltatni? Nem esmered e „a' neked való kenyérnek színét?” „Hát ez e' „jutalmam azért, hogy feleségemet az ágyban „hagyván az Esquilini hegyre sokszor a' legna- „gyobb hidegben futottam, midőn a' haragos „Jupiter tavaszi jégesővel hajgált 's köpönye- „gemről a' zápor' tsepjei hullottak?”

Nézd melly szélesen terjeszti-ki melyét az Ur' számára vitetett squilla *) a' tálban, millyen spárgával van minden felől bekerítve 's melly megvetve néz-le farka a' Vendégekre, midőn a' nyulánk szolga magasra felemeltt kezekkel béviszi. Neked aprított tojással körülvett tengeri rák kistsiny tálban hozott halottj eledel tétetik elődbe.

Maga Venafrumi olajt tölt a' halra; az a' káposzta saláta pedig, melly néked nyomórultnak adattatik, a' métszól költsönözi szagát; mert a' ti tsészétekbe olyan olaj **) töltetik, mellyet a' Micipsák hoztak hegyes orru hajókon, mellyel Rómában a' Bocharések a' ferdőből az embereket kiűzik 's melly az Afrikabéliakat a' kigyóktól bátorságosokká teszi.

Az Urnak eledele tengeri hartsa, mellyet Corsica *) ad, vagy a' Tauromeniumi köszikla küld; minthogy a' mi tengerünk már ki van halászva és illyes miből egészen kifogyott. Mert miolta a' tobzódók ádáznak 's a' tsemegés piatz hálókkal a' közellévő helyeket szünet nélkül kikeresgéli 's a' Tyrrhenumi tengerben semmi halat nem hagy-megnéni: azolta a' provinciának kell konyhánkról gondoskodni; onnét vétejtik most minden, a' mit Lenas **) vásárol és Aurelia ismét elád.

Virronak olyan menyhal adattatik, a' milyent a' Siciliai örvény legnagyobbat terem. Mert mikor a' déli szél halgat és nyugszik 's nedves szárnyait barlangjában szárogatja ²⁰⁾ akkor a' mérész háló Charibdís' közepébe bátorkodik menni. Titeket hosszú kigyóval rokon Angolna vendéggel vagy télen fekete foltokkal pöttögetett Tiberisi hartsa, melly a' cloacanak ²¹⁾ összefolyásánál hizik 's a' Subura tsatornáinak közepéig feluszik.

Ezen embernek, ha reám hallgatna, ezt mondanám rövideden; senki sem kívánja tőled, hogy annyit adj, a' mennyit Cotta és a' jó szívű Piso tsekély értékű barátjainak adni szoktak; mert hajdan az adakozás' ditsősége nagyobbnak tartott a' titulusoknál és Fasceseknél; egyedül azt kívánjuk, hogy polgárokhoz illő módon: ss bennünket vendégségednél. Tselekedd ezt 's ám légy mint mái napon sokan szoktak lenni tsak megadnak gazdag 's barátidnak szegény.

Ő előtte egy nagy lud-máj 's luddal vetekező tyúk 's a' szöke Meleager dárdájára méltó vad kan ²²⁾ gőzölög; azután szarvasgomba következik, ha tavasz van 's azt a' kívánt égi-háborúk nagyra nevelték, ²³⁾ „Tartsd-meg megadnak a' gabonát Lybia, ugymond Alledius, ²⁴⁾ 's fogd-ki a' járomból az ökröket tsak szarvas-gombákat küldj.”

Lábaidnál fagva vettetel-ki, mint Herkules Oacussal tselekedett, ha tsak egy mot-zanással próbálsz is ugy tenni, mint ha három neved volnának. ²⁵⁾ Mikor köszöni rád Virro a' poharat 's mikor fogadja-el azt tőled ha ajakkiddal hozzá-értél? Hi merészel közületek olly vakmerő lenni, hogy Hirályi Felségének ezt mondaná: „Igyál!“ Felette sok dolgok vagynak, melyeket kopott-köhtőss ember nem bátorkodik mondani.

Ha valamelly Istenség vagy valamelly Istenekhez hasonló 's náladnál szerentsésebb ember tégedet, tsekély teremtetést, a' négy-száz ezer-

rel *) megajándékozna, melly nagyságra emelkednél a' semmiből 's melly barátjává válnál Virronak. „Adj Trebiusnak, tedd ezt Trebius eleibe.“ „Barátom Uram, nem tetszik ebből a' gyomorból?“ Ah pénz! te néked tétetik az a' tisztesség, te vagy barátja-ura. Ha te akarsz Ur és rajta uralkodó lenni; ne játszék udvarodon egy kis Aeneas, se a' mi sokszor még kedvesebb egy kis leány; tsak a' gyermektelen Feleség tesz kedves és kellemes barátta. **) De a' másik esetben, ha Mycaled *) egyszerre három gyermeket adna is atyai karjaid közé: örülne ő a' tsevegő fészeknek, 's zöld zubbont, apró diókat és kis pénzeket adna a' kérő gyermeknek valamikor asztalánál volna?

Az alacsonyabb sorsú vendégeknek kitsiny betsü gomba tétetik eleibek, az Urnak pedig urgomba, de akkora 's olyan, a' millyent Claudius evett, **) míg azt nem adta néki felesége, melly után semmit sem evett többé.

Virró magának és a' magához hasonló Virróknak olyan gyümöltsöt adat, melly már a' szagával is jóltart, a' millyent a' Phaeacesek mindenkor tartó össze nevelt, *) mellyről azt gondolnád hogy Hesperus' leányaitól lopatott el. **) Te olyan férges almát fogsz kapni, a' millyent a' sántzon rág az, **) a' ki sisakkal és pa'issal fedeztetik 's borzas ketskén ülve 's korbatstól reszkelve tanulja a' dárdát hajgálni.

Talám azt gondold, hogy Virró a' költséget kéméli. Nem, hanem neked akar fájdalmat okozni. Semmi vigjáték, ha még olly szép is, semmi bolondoskodó 's tréfáló nem szerez néki annyi örömet, mint eggy éhségtől epedő torok. Mind ezt tehát azért teszi, ha nem tudod, hogy kentelen légy haragodban sirni 's hosszas halgatás után fogadat tsikorgatni.

Te szabad embernek 's Király' vendégének láttatol magadnak lenni: Ő pedig ugy tekint tégedet, mint a' kit könyhájának illatja rabbatett. Nem is ok nélkül gyanítja ezt. Mert ki volna olly

igen szegény, hogy ötödik másodszor is eltűnjék, ha hogy gyermekkorában Heturriai aranyat vi-selt vagy csak ótska szíjjon függő tsmót is? *) Bizonyára titeket a' jól vatsorálás 's vendéges-kedés reménye tsal meg. Majd nekünk adja, így gondolkodtok, ezt a' fél nyulat vagy a' vad-disznó' egy jó izü darabját; majd a' mienk lessz ez a' megkezdett kappan. Ez az, a' mire vára-koztok. A' készen-tartott 's fogaitokkal nem il-letett kemény kenyérrel. Okosan tselekszik, hogy így bánik veled 's így veszi hasznodat. Ha mind ezt el tudod tūrni, megérdemled hogy tūrd.

Nem sokára leborotvált fejedet engeded ál-sala veretni 's korbátsolását sem általlod szen-vedni méltó lévén ilyen vendégségre és ilyen barátira.

HATODIK SZATIRA.

Ősz Saturnus alatt, hihető hogy lakta Szemérem
A' földet 's kedvelte, midőn barlang' hives árnya
Még hajlékot adott 's tűzhelyt, Istent, juhót,
embert

Egy szoba zárt-be, midőn sásból, szomszédi
vadaknak

Bőréből 's gallyból erdőkbe vetette menyegzős
Ágyát a' havasok-termette menyetske, nem olyan,
Cynthia *) mint te valál nálunk 's te kinek sze-
med ékes

Fénnyét hervasztotta kimultt verebed, hanem
olly nyers

Izmosságu, ki nagy tsetsemőt emlője' tejével
Gazdagon eltáplált 's még gyakran makkba tse-
merlő

Férjét is tartós testtel 's lélekkel előzte.
Mert míg föld' és ég' fiatal kora tart vala, máskép
Élt az az emberi faj, melly tserfából kifeszelve

Vagy sárból képződve szüléktől bünt nem öröklött
Régi Szeméremnek kevesebb vagy több nyo-
ma látszott

Akkor is úgy tartom, mikor ifjantan 's bajuszatlan
Jupiter országolt, *) mig az emberi főre nem
esküdt

A' Görög olly könnyen, 's tolvajtúl félti paréjját
Nem tudván, kertjét nem fonta-be senki sövén-
nyel.

Lassanként felment Astraea *) 's ez is *) vele
mennybe

'S a' két szép testvér tőlünk egyszerre repült-el.
Már most régi szokás idegen fészekbe hevervén
Postumus*) a' Genius' szentelt ágyát nem ügyelni.
Mert az ezüst-kort már kezdték motskolni pa-
ráznák,

A' vasidőre pedig minden más vétek is áradt.

Még is készületet házassághoz 's ez időben
Tenni nem irtózol? 's hajadat már mesteri kézzel
Ékesgetteted-el, de talám már jegy gyűrűd is van?
Postumus eddig okos voltál, 's feleséget akarsz-e?
Szólj, melly Tisiphone *) 's mi kigyóhaju ször-
nyeteg üldöz?

Asszony alatt rabb léssz, mikor annyi kötélre
tehetsz szert?

Olly sok felhőkkel szomszéd ablak nyilik utszán?
'S Aemilius hidját olly könnyen 's olly közel éred?

Sőt a' Juliusok' törvényét vette szívére
Ursidius, kedves maradékot akarna nevelni:
Mert tsemer a' gaz örökség hajhászok' adománya
Gerlitze, hartsa 's egyéb valamit tsemegés piatz
árul *)

Mit tartsunk ezután lehetetlennek, ha hogy
egy nő

Ursidiusnak elég, ha paráznák közt ki legelső
Volt eddig, most az gyávultan büszke fejére
Házasság' fékét veszi kit, mint néha Latinust, *)
Szekrény olly sokszor rejtett 's mentett-ki ve-
szélyből?

*) A' Furiáknak egyike.

A' mi nagyobb, olly időt keres, a' kinn régi
szűz erkölts

Még ragyog. Oh borbélyt hamar, érvágása ne
késse!

Melly finnyás fitzko! Hálát adj artzra borúlva
Tarpejus küszöbön, 's áldozz Junonak. *) aranyzott
Tulkot örülve, ha lelsz Asszonyt, kibén él ma
szemérem.

Olly ritkák, a' kik méltók illetni Ceresnek. **)
Hépet, 's tsákhajtól kiknek nem félhet az at-
tyok. **)

Höss kőszert, sűrűen bokrétázz-meg kaput
ajtót. **)

Egy férj azt véled, hogy Iberinának elég lessz.
Sőt ha kívántatik, egy szemmel, hamarabb
megelégszik.

Szép hírrel bir ugyan sok lány ki falun lakik
atyja

Jószágán, de ha bár majd a' Városban ugy él is
Mint falun élt, ki felel, ha reá nem kent-e vagy
erdő

Vagy barlang szeplőt? Olly vénnek-e Jupiter és
Márs? **)

Szert vágyásodhoz méltó feleségre tehetsz-e
Sétáló helyeken? Vagy játékszinek ajánlnak
Olyant, kit melléd válassz 's nem-félve sze-
rezhess?

Nézzd, mikor ábrázol Lédát olvadva Bathyllus, **)
Tuceia' viszketegét, **) nézzd mint nyikog Ap-
pula, mintha

Férjfi szorítóná már ölelő karjával; epedve
'S lángba szorúlva soká szemeit Thymelére me-
reszti,

'S ő, ki falun nőtt-fel, Thymelét másolni tanulja.

Ellenben mások, mikor a' szín bontva, betsukva
Pusztán áll 's egyedül piatzon zug láрма, meg-
unván

Nép játékok után Megaléit. **) várni. kezekbe
A' lárvát, 's thyrust veszik Accius, ékes övével.

Urbicus Autonoét festvén Atellai játék. **)
Béfejszésében nevetést okoz, ezt szeretből

Helia fogja szegény lévén; mások felea árron
Enekesek' kaptását oldják 19) némellyike bennát
Chrysogonusból tesz; szomorú-játékos ígéz-meg
Hispullát, Ki marad mátkául Quintiliannak **)?
Oly feleséget véssz, kivel éneklők 's mu'sikálók
Echion, Ambrosius, Glaphyrus majd lesznek
atyákká.

Részitess nosza hát nezőhelyeket szoros utszák'
Hosszában, 's ajtód' kapud' ékesgesse borostyán,
Lentulus, **) a' tsuda légyhálós böltsőbe hogy
egy fő

Rangu pitziny koszos Euryalusnak **) fesse-le
mássát.

Elkísérte Senátorné létére hadásszát **)
Nilusig és Pharusig Lágus' nagy fényű lakába **)
Hippia, Roma' bűnén hogy iszonykodtassa Ca-
nopust.

Férjét, testvérét, hazát 's honnját nem ügyelvén
Gyermekeit, a' tigris, könyözönben 's a' mi tsu-
dára

Még méltóbb, a' szint 's Paris, **) égi szavát
oda hagyta.

'S bár bőség' kebelén, puha tollon, drága ki-
tízírált

Böltsőben kényes nevelést nyert: semmibe vette
A' tengert, valamint régtől volt venni szokása
A' jó hirt, mellyet minden lágy vánkösök **)
oltsón

Árulnak. Bátor lélekkel türt-el ijesztve
Zajgó 's tornyosodó habokat, noha kelle sokáig
Hözöttök küzdni. Mikor helyes ok van kelni ve-
szélyre,

Akkor rettegnek, borzad szívek, állani nem tud
Tántorgó lábok: bátrak, ha mi rosszat akarnak.
L'erie parantsa szerint ha ki kéntelen ülni hajóra
Ájul viz-szagtól 's feje szédülven forog ég 's föld;
A' ki paraznáját kíséri, bajatlan. Amannak
Fáj a' gyomra, 's okád; emez ép fris ide 's to-
va járkal

Durva hajósok közt, velek eggytálból szeret enni

'S játszva kemény kötelet megfog 's huz gyenge kezével.

'S vallyon melly Ifjat szeretett-meg Hippia, millyen

Isteni kép bájolta szemét, hogy lenni hadászné
Nem szégyenle, hiszen torkát is Sergius immár
Hezdte borotvával lesimitani 's a' szabadító *)
Szablyát sebhellyel teljes karjának igérni.

Van sok egyéb is még, ábrázatját mi tsufítja,
Megdörgölte sisak bőrét, nagy pup lakik orrán.
'S mennyi tsipősségnek leve foly-ki parányi szeméből!

Tsak hogy bajvivó: mi nagy és jeles érdem! ez által

Ők Hyacinthokká **) válnak, 's ezt nézte betesbbnek

Mint honnját, férjét, testvérét 's gyermekit. A' kard

Tárgya szerelmeknek. Maga Sergius is ha kezébe
Páltzát venne, legott Vejentó lenne belőle **)

Bámulod illy háznak sérelmét 's Hippia' tettét
Nézzed az Istenedők' szerető-bajtársait; értsd-meg

Claudius ***) a' mit türt. Felesége hogy őtet aludni
Látta selyem párnát megvetvén durva pakrotzért
Éjjeli tsuklát vett a' fő nemű szajha magára

'S egy szolgától kísérve, de sárga kalappal
Barna haját elrejtve, bement közrendű ruhában
A' göztől melegültt bordélyba, hol a' neki rendelt
His szoba rá készen várt immár. Itten arannyal
Éheskedni szokott tsetsejt kitakarva Lycisca *)
Névre házudva magát, azt a' hast közre botsátá,
Mellybe, te rejtve valál, nagy rangu Britannicus, **) egygykor.

Nyájasan elfogadott mindent ki bement 's fizetést kért.

'S a' bordélytartó mikor elküldötte leányt:

Ő szomorún ment-el, 's mást mit tehetett? legutolszor

Igy méts' füstjével 's orizák' motskával ögyülve
Ringyó fészeki büzt vele vitt a' bärsonyos ágyba

Szóljak-e még szerelem-gerjesztő bájos italtól,
Vagy bűvölő dalról 's melly fött méreggel itatta
Mostoha magzatját? Oh nagy hatalomra ha
vágynak

Akkor az Asszonyok olly szörnyűségekre ve-
tődnek

Mellyekhez képest bujaságok vétke tsekélység.
„Még is jó Feleség Cesennia, férje ditséri.”

Ugyvan, száz ezeret kapa, 's illy drágán hiszi
jönak.

Métse nem égeti sem nem aszalja ki tegze Ve-
nusnak. ³³⁾

A' jegy lö nyilakat bele, pénz gyújt fáklya vi-
lágot.

A' nagy summa szabadságot vásárol; az Asszony
Férje jelen van bár, szeretőinek irhat is adhat.
Tsókot is, ő minthogy gazdag bár férje van, özvegy
Mért ölel egy Bibulát Bertorius olly igen égve?
Jól néz, nem Feleség gyújt itt, hanem ortza
szerelmet.

Bőre tsak egy kevesé táguljon 's rántzosan asszék,
Hószínű szép foga tsak feketébb legyen és sze-
me kissébb:

Szedd portékádat 's takarodj így szöll neki tüstént
A' szabados, terhünkre vagy, orrszuszogásodat
únjuk,

Menj hamar, olyan jó, kit nem bánt turha,
helyedbe.

Mig még szép, tsupa tűz, 's büszkén országol:
akarja

'S tüstént sok pásztor, selymes juh, Falernumi
tőke ³⁴⁾

Ott terem. Ez de mi még? Minden tömlőtzbé-
li szolgát

Mindent a' mi vagyon szomszédjának 's neki
nintsen

Öszvevetet. Télen, mikor a' kalmár-szivű Ja-
son ³⁴⁾

És katonái fejér sátórtól hátra rekednek,
Mind Kristályból mind murrhából sok nagyedények
Vásároltatnak, 's amaz esmeretes gyűrű, mellynek

Gyémántját Berenice betessé tette viselvén
'S mellyet adott Agrippa szeplősítette hugának.
Ott hol szokta Király szombatját ülni meztláb
'S élemedett disznót kiméll a' régi szelidség '')

„Ennyi seregben hát hozzád eggy sintsen-e
méltó?”

Hogyha leletnék is valahol még jó, hegyes, ékes
Termetű, termékeny, gazdag, nagy 's régi ne-
mével

Fénylve szemérmesb' még mind annyi Sabinu-
miaknál, '')

Hik békét borzas hajjal könnyörögve szereztek
(Ritka madár nálunk, ritkább mint éjszini hattyu)
Illyent is, ha betsét maga tudja kitűrhet-el?
Inkább

Inkább választom tizszerte Venusiám' nem nagy
Sorsu szülöttjét mint Cornelia, Gracchusok' anyja
Tégedet, érdemidet ha hozod fennlátva, 's az
ohly nagy

Fényű triumphusok is vagynak summázva jegyed-
hez, '')

Nem kell Hannibalod sem Atyád-meggyőzte Sy-
phaxod

Menj-el házomból, 's Carthagot vidd-ki magaddal
Oh kimélj, Paeon 's Istenné ránk ne lövöldözz,
Hajdan így esdeklett Amphion *) gyermekim
a' bünt

Nem tették, anyjok vétkes, tzelezzatok arra.
Még sem szünt Paeon nyíllal sebesíteni 's ekkép'
Gyermekeit és férjét Niobe kora sirba temette
Addig vélte magát Latonánál nemesebbnek
És szaporábbnak ama' hőszint mutató nagy emé-
nég

Annyit melly szépség 's mi magasság érne,
hogy érte

Szüntelenül tartó buta szemrevetések eltűrj.
Semmi gyönyör nem jár e' főfő 's ritka vagyon-
nal, *)

Hogyha kevély szívvel vegyesülve 's vésztegetődvé.
Több aloét ad, mint mézet. Ki szerelme tud
égni

Annyira , hogy gyomrát ne keverje - fel égbe
magasztaltt

Asszonya , 's egy egy nap hét óráig ne za-
varja.

Sok kitsinyes vétke sem könnyen tűrhet-el
a' férj.

Mert mi tsemerfeleség , ki magát nem képze-
li szépnek ,

Hogy ha Göröggé nem válik , noha Thuscia szülte,
Vagy nem Athénai dámává , noha Sulmo hazája , **)
Illyeknél minden Görög , ámbár dupla gyalázat
Honjának nyelvét helyesen nem tudni beszélni,
Ők görögül aggnak , haragusznak , ijednek ,
örülnek

Belsőbb titkaikat görögül öntik-ki : mi kell több?
Férjekkel görögül halnak. 'S mind ezt ha leányok
Tennék tsak , még azt elnézhetnék. De te,
kit már

Nyoltzvannál több év nyom alá , te Görög da-
da vagy még?

Ötszmányság mikor élemedett asszony buja hangon
És görögül illyest : Lelkét ském , Angya-
lóm , ejteth

'S a' mit paplan alatt szóllott azt szóllja sokaknál
Mert sebesen gerjeszt szerelem-tüzet a' buja tze-
lu Mézes szó ; keze van , simogat 's tsikland. De
te nálad ,

Bár lágyabban mond Haenusnál 's Cárphorus-
nál. **)

Szárnya szegik ; fel van vénséged képeden írva.
Törvényes jegyesed ha szerelmed' tárgya ha-
lálíg

Nem marad ; egy helyes ok sem erőltet háza-
sodásra

'S hasztalanúl pazarolsz vatsorát , 's lakodalmad'
utolján.

Ösztendő mustos süteményt , **) és a' mit az első
Éjért adni szokás , sok aranyt , mellyről alabastrom
Tálban Germanus' 's Dacus győzője sugárzik **)

Hogy ha pedig nyavalyád feleség - szeretés ,
ha tsak egyhez

Hajlik egész lelked, nyakadat görbítsd az igába.
 Eggy sintsen, ki nemes szívvvel kímélne szerelmest.
 Bártsupa láng értted, még is zaklat's az utolsó
 Fillérig megüríti tömött erszényedet; úgy hogy
 Mennél jobb a' férj, annál kevesebb haszon a' nő.
 Kénye ellen valakit magajándékoznod; eladnod
 Vagy vened valamit nem fog soha lenni szabadság.
 Hajlandóságod rabként függ tőle; kizárja
 Régi éltes hívedet, kinek a' tód látta szakalát "(
 'S a' mikor értékét szabadon testálja kerítő,
 Bordélyos bajnok-Mester's szolgája, te több mint
 Eggy szeretőjét léssz örökösnek kéntelen írni
 „Még ma fessítsd - meg eme' szolgát. “ „De mi
 tette halálra

„Méltóvá, 's ha bűnös, van-e rája tanú, van-e
 vádló?

„Tudd - meg, az embervért nem kímélhetjük
 eléggé. —

„Esztelen, a' szolgát embernek nézni! ha semmit

„Nem tett is, nekem úgy tetszik, 's tetszésem
 elég ok. “

Ekkép országol; de sokára eggy thronus unal-
 mas.

Ujpalotában vágy szaggatni menyasszonyi fátyolt,
 Vissza-repül tüstént az elebbeni fajtalan ágyba,
 'S ott hagyja a' tsak imént feltzifrált házat,
 az ékes

Hárpitokat, 's a' még fris bokrétaikat örökre.

A' szám ekkép nő, 's nyoltz férje van, "(a
 mikor őt nyár.

Ellelik. Ékes diasz, méltó sírkőre kívésni.

Hogyha napad még él, ne reményld, hogy
 tsendesesen élhess.

Az tanogat férjtől ki'saroltt prédának örülni.

Az tanogat, mint kell tsábítónak levelére

Írni kegyes 's elmés választ, az nyájasan ámit

Öröket, avagy rant pénzével, az akkor is orvost

Hív, mikor ép testel vagyon a' buja vérű me-
 nyetske:

Hévséget hazud és paplant sem szenved. "(A-
 zonban

A' rejtett szerető várván a' kellemes órát
Fajtalanul készül szerelem' dolgára titokban.
Vagy te talám véled, hogy más erköltsre taníthat
Eggy anya, mint mellyel maga bir: hiszen a'
mi korunkban

A' fertelmes lyány haszon a' fertelmes anyósna.
Eggy úgy alig vagyon olly, mellyet mint Fel-
peres, Asszony

Nem folytatna. Ha nem bűnhőd Manilia, vádol *)
Felteszik a' mint kell magoka' törvényes idézést,
Sőt Celsust tudnák formára 's okokra tanítani.

Asszonyaink' hartzát 's kenetét ki nem esme-
ri? Kik nem

Látták, melly ügyes a' bajnok Szép vívni karóval.
Tud neki mérni paizst, tud erősen vágni dorongal,
Minden szabdat tud, *) 's mindenkép érdemes
immár

Flórai kültre, *) ha tsak nem vágy még több-
re 's egészen

El nints szánva hadászkepen szolgálni fővényen.
'S a' sisakot viselő dámától vársz-e szemérmet?
A' ki nemén felhagy, tsak erőt óhajt, noha férjfi
Lenni sokért nem akar: mi kevés a' férjfi' gyö-
nyörje!

Hótyavetyéljen nődhány szép porléka les árrost.
Szablyakötő, kótsag, hartz kesztyű, bolog-sa-
ru, vagy ha

Többfélét vívott, saruk is, neked édes öröm-
re **)

Illyek azok, kiknek testek patyolatban is iz-
zad, **)

Hiknek gyenge melyét olvasztja selyem - ruha
másszor!

Nézzd, melly lármával teszi Mestere - szabta
tsapásit,

Mint görbiti sisak, mi tudósan térdre hanyatlik
Mint kitömette melyét; 's kedvedre neved, ha
letéven

A' fegyvert, szükség tsuprot fog venni kezébe. ***)
Oh Lepidus, Fabius Gurgus 's szeme-hagya
Metellus'

Régi leányi **) tanúk legyetek ti, ha vitt-e hasonló
Fegyverrel 's zajjal korotokban akármi hadászné!

Perlekedés nélkül soha sints a' házások' ágya,
Almot ritkán ad. Itt leggonoszabb szer az Asszony.
Hölykeitől fosztott tigrisként ellened adáz.
Titkos rossz tettét rejtven tetteve betegszik,
Vagy szolgát átkoz, vagy rád azt fogja hogy
ágyast

Tartassz, 's zápoként folynak sűrű könnyei,
mellýek

Mindenkor lesben vagynak 's kényére fakadnak.
Azt vélvén szerelem hullatja, poszáta, letörlőd
Tsókokkal, pedig oh milyen levelekre talál nál,
Hogy ha síró kurvád' zártt szekrényébe tekétnél!

Hát ha paráznával fertőzve kapattatik együtt:
Mondj szép mentséget neki Quintilianus: akadva
Adsz választ. Máskép tud az Asszony szólni ma-
gáért. **)

„Lám az volt alkunk, ugymond, hogy tenni sza-
badság

„Lenne neked 's nekem is mindent, valamit tsak
akarnánk.

„Minden lármázás 's mennydörgés hasztalan,
ember

„És gyarló vagyok én is.” — Az Asszony rajta
kapódván

Illy tettén szilajabb mindennél; mérge bűnétől
Nőttön nő, 's bátrabb lessz pajkossága naponként.

Azt kérded, mi szül és mi teremt illy ször-
nyű tsudákat?

Hajdan az ártatlan közrendű szerentse szemérmes
Romainékat adott, 's a' munkásság, rövid álom,
Tuscia' gyapjától fásultt kezek, a' közelítő
Hannibal, a' bástyán vívó férjek nem ereszték
A' bűnöket be tsékély kunyhóik' tiszta-körébe. **)
Most a' hosszas béke baját szenvedjük az adáz
Háborunál dühösebb puhaság fészkelte-be kö-
zöttünk

A' járomba vetett földért boszut állani rajtunk.
Áradoz a' bujaság' minden rut vélke, miolta
Röma szegénységét bőség váltotta fel. Ettől
Fogva

Fogva borúlt-el özőnként e' hét halmuvidéken **)
 Miletus, Sybaris, Rhodus és sok vétkü Tarentum.
 A' fertelmes pénz külföld' erköltseit elsőbb
 Hozta-be 's a' kényes gazdagság gyaszos időnket
 Megrontván minden rút feslett-égre vezette
 Mert ha Venus részeg, **) mit gondol akár-
 mivel? Ekkor

Eggy mástól farkat 's főt megválasztani nem tud.
 Ejjélig dö'söl, faldos külföldi tsigákat,
 Bal'samos illatokat kever öszve l'alernumi horral,
 'S annyit iszik, hogy egész hajléka kereng, sze-
 me kaproz.

Hétes-e már mi tzudar röhögést fog Tullia tenni,
 'S meghitt Maurával mikor azt a' régi Szemérem'
 Temploma' környékén teli, melly fetsegésre fa-
 kadni.

Itt telepednek-meg, 's vetekedve vizellenek, úgy
 hogy

Látszik az Istenné' képéből válni szökökút.
 Itt a' holdfénynél ezer otsmányságba merülvén.
 Eggy mást fajtalanul lovagolják, 's így háza men-
 nek

Bünnel jóllakván. Urakat te köszönteni reggel-
 Mégy feleségednek tsemerig gázolva büzében.

Titkai tudva valók köztünk a' Bona Deának,
 A' mikor Asszonyaink sip' 's kürt' hangjára gyu-
 ladva,

'S bortól esztelenül kényekre ragadva hajokból
 A' szélben karikát formálnak, **) 's égve Pria-
 pust. **)

Ordítják. Oh mint vágy ekkor fér-fira' benne
 Minden tsepp vérek, millyen buja hangokat
 adnak,

Mint foly alá rajtok tetejektől talpig az ó bor!

Vajha tsak a' szentség 's eleink' vallása maradna
 Illy fertelmektől menekedve, de széltiben Indus
 'S Maurus tudja, minő lárvás buja férjfi lopód-
 zott **)

Arra a' helyre, hová tökös állat, még tsak
 egér sem

Mer férkezni, hol a' kép is betákartatik, a' melly

Férjfi nemet rajzol, pedig akkor hányadik ember
Nem félt Isteneket, 's gunyolódva kimerte Nu-
mának

Eggyügyü tsészéjét, 's poharát, 's más rossz sze-
rű 's oltsó

Áldozat eszközeit kinevetni. Ma hol vagyon oltár,
Mellynél Clodius is több mint eggy meg ne je-
lenne?

Hallom ugyan mi szabást javasoltok, régi ba-
rátink:

Zárd-bé 's őriztessd. De ki lesz az öröket őrző?
A' ravasz asszonyi szív strázsáknál kezdi szerelmét
Még pedig eggyformán buja nagyjá kitsinyje
fejenként,

'S nem jobb a' ki gyalog vizet és sárt gázol az
utczán,

Mint kit vállakról hintálnak nyalka legények.

Hogy játék színben pompázzon Ogulnia, drágán
Költsönöz öltözetet, 's bérel sok tzifratselédet
Hintót vánkossal, mulató dámákat, erős, ép
Dajkát "s) 's szép szobalyányt. 'S e' mellett ősi
javából

A' mi kevés fogyatéknél még van vagy ezüstje 's
edényje

Mind azt esztelenül sima bajvivókra pazarlja.

Otthoni sorsa szorossoknak, de tsak eggy sem
erányoz

Sorsához, 's nem ügyel mi tsuf a' bűnokoza
szegénység.

A' férjek tsak ugyan teprengnek néha javokról

'S hangyáktól hideget 's éhséget félni tanulnak.

A' pazar Asszony vak, nem látja vagyonja' fogyását

'S mintha fiokjaiban mindennapon újra kinőne

A' pénz 's bár mint költ mindig nagy halma
maradna.

Nem veti-fel soha, melly örömöknél melly sokba
kerülnek.

Hogyha szeret Mu'sikát, nem lesz a' Praetori
karban

Eggy szép énekes is, kinek épen kaptsa maradna "s
Szüntelenül tziterát forgat, melly drága kövekkel

Rakva-ki van; 's azt ő nem más tollal veri, mint
sem

Hedvese Hedimeles mellyel játszott, soha félre
Nem tévén 's tsókkal fedvén e' ritka maradványt.
Egy Szép a' Lamiák' nagyságos 's régi neméből,
Aldozatúl lisztet 's bort oltárookra pazarlván,
Janust, és Vestát kérdezte "s) ha nyerhet-e
lantal

Pollio győzedelem-koszorút. Ki merészlene tőle
Többet várni ha férje beteg — 's fíja volna halálán?
Buzgón oltárhoz ment, nem szégyelte befedni
Lantosa' kedvéért orszát, 's a' régi szokáshoz
Képest minden előlmondott szót mondani 's a' juh'
Belső részeiből halaványon várni jövőndőt.
Oh mond-meg, Janus, legrégibb Isten az ilyen
Hérdőknek ha felelsz-e! Bizonnyal sokra reáérsz
Nintsen, mint látom, nintsen munkátok az égben.
Egyik vig-, másik szomorú-játékosa' sorsát
Kérdi: papunk görtsöt kap, " mindennek ha
jövendöl.

Még is az éneklést hagyjuk neki százszor is
inkább, "s)

Mintsem hogy szilajúl a' Várost járja, leginkább
Ott tartózkodják, hol gyűlnek férjfiak öszve,
'S férje' jelenlétét sem ügyelve tsinos haditisztel
Szóljon, szembe merőn nézvén, 's tsetseit ki-
fititván.

Ez mindent tud, egész országban, tudja, mi
hir van,

Seresek és Thraxok mit akarnak, mostoha anyával
A' fíja mint alkszik titkon, ki szeret, ki 'szerelme
Boldog vagy gyászos; megmondia, hogy ez vagy
az özvegý

Terhbe kitől, mikor és melly módon esett 's
mi beszéd közt.

A' dühös Armenius 's Parthus Fejedelmét ijesztő
Tsillagot ő legelébb sejdíti ha nagy 's kitsiny
újság

Vagy tsevegés szárnyal, mind azt felfogja ka-
púknál.

Hölteni sem keveset tud: melly népekre Níphates⁶⁶⁾

Millyen özönt ontott, mint fed tájékokat árja,
Hány Város süllyed, száját mint nyitja - meg a' föld —

Azt uton út-félen mindennek ijedve beszéli
Ezt eltűrni bajos, de bajosbb még azt, ki szegényebb

Szomszédját, bár mint könyörög, veri, sujtja
gyakorta

Mert tsak eb álmából felugassa, botot hamar,
így szól,

'S előbb a' gazdát kinzatja 's utána kutyáját.
Éjszaka megy zordon kísérteti képpel ijesztve⁶⁷⁾

A' Feredőbe 's egész tábort viszen abba magával.
Lármás izzadozást szeret, és ha sokára golyóbis

Sulyjától keze megfárad 's a' pajkos Aliptes'
Uja sikoltásig tsiklandoztatta meg őtet,

'S félig elölt éhség 's álom vendégeket otthon:
Végre tűzortzával hazamegy, mellé veszi szomjan

A' nagy pintzeteket, mellyben tele töltve palatzkok

Allanak. Étel előtt, egyg párt, hogy jobban
ehessék

Mármegürit. Kimosott gyomrából tálba patakzik
'S a' mosdó tálból a' földre Falernumi nektár

Arvizmódra, mivel nem iszik 's nem okad ke-
vesebbé,

Mint a' hosszú kigyó, melly mély borkádba le-
bukkant.

Még de tsemerletesebb, ha ki vendégségben,
imádván

Virgiliust 's mentvén sok okokkal Eliassa' halá-
lát,⁷⁰⁾

Höltöt költőhez mér 's egy tsészébe Homerust
A' másikba pedig teszi kedvelt Virgiliussát.

Ekkor Grammaticus 's Rhetor nints senki ki
győzzen.

Teljes egész seregek szükség hátráljon előtte.
Lármás prókátor, sem akármelly nyelvkerep

asszony

Egy hanghoz nem fér, úgy omol száján ki be-
beszéde.

A' hány szót olly sok tsörgettyük 's, annyi ko-
lompot

Hallani vélsz Dobot és kürtöt sárasztani nem kell
Egy maga kész küzdő holdat győzésre segít-
ni. *)

Bölts mértéket tart tisztes dolgokban is a' Bölts.
'S a' melly asszony erős ékes szólló 's igen elmés
Lenni kíván, szükség tzombig rövidítse ruháját
Sylvánnak disznót öljen 's bölts-módra fered-
jen **)

Meglássd tzifra beszéd' Mesterségére ne vágyjon,
Enthymémákat feleséged tömve ne tömjén, **)
Régi világ' minden tettit se temesse fejébe;
Sőt a' könyvekben leljen, miket érteni nem tud.
Gyűlölöm, a' ki szeret fennyen dítsekedni Pa-
laemon *)

Mesterségével 's mindig regulára beszélget,
Vagy megavúltt szóllást majmez, mint régít
imádó,

'S asszonyt férjfiban is lehető nyelvbéli hibákért
Ostoroz. Illyekről enyim egy szót szólni se
tudjon.

Nem tart tiltottnak nem rúttnak semmit az Asszony.
Hogyha nyakán hordoz zöldellő drága kövekből
Ékességet, 's nagy gyöngyök függnek-lefüléről.
Semmit nem nehezebb mint ötet túrni, ha gazdag.

Mig fel nints öltözve, tsufos váz 's éktelen állat.
Ortzájára kovász 's Poppaea' szagos vize böven
Kenve vagyon **) 's a' máz férjének megragad
ajkán.

Tsák szeretőjéhez készülvén mossa-le bőréit.
A' szépség minek otthon? Az illet tsak szeretőket,
Minden ezeknek jár, mit hozzánk küldöz az Indus.
Végre kitetszik az artz, a' kéreg róla lefeszlik.
Megnyeri formáját 's neki szebb színt köl-
tsönöz a' tej,

Mellynek hedvéért szamarak kísérik az Asszonyt

*) Palaemon híres Grammaticus

Számkivetésbe ha bár küldődik is éjszaki sarkhoz.
Míg pedig annyi kenet' nemivel, főtt' semlye da-
rabbal

És más orvosló szerrel mázolván van, addig
Fejteni mesterség, mi lehet: kelevény-e, vagy
ortza.

Érdemes azt tudnunk mit szoktak tenni nap-
estig.

Férje ha tőle talám elfordultt éjszaka, jaj lessz
A' kultsárnénak. pörére levetni ruháját.

Hémtelen a' szobaly ny, a' szolga szidattatik:
egy sints

Másnak az álmaért ki ne gyötressék. Ezen öszve
Törnek két paltzát, amazok vastag bika tsöggel
Vagy szij korbátsal dühösen véresre veretnek.
A' veretés közben melleleg még keni képét,
'S látogatójával tréfál, vagy nézi ruháját.

Még mind egygyre veret 's napi könyvét futja
kereztül,

Még mind egygyre veret, noha már hajdúja ve-
résben

Elfáradtt; míg nem fene hangon mennydörög e' szó
Most takarodj! 's így, lessz most egygyzer, vé-
ge perének.

Illy vad kormányzás nem volt soha Siciliában 's)
Hogyha vagyon rendeltt órája 's akarja jelesbben
Feltzifrálni magát, ha siet 's már kerti multság
Vagy pedig Isisnek vár bordély temploma rája,
Borzasan, egygy ingben, 's vertten kell lenni
Psecasnak

Haj fodoritónak. „Hogyan áll, te lotyófaj, ez
a' fűrt? „

'S a' hajnak vétkét szijkorbát bünteti tüstént.
Mind érdemle verést nyomorultt lány, mit te-
het arról,

Hogy boszuságot okoz tsuszos orrod. „) Bal
felől ismét

Más szolgáló van 's a' hajt karikákba keríti.
Egyy aggképű személy, ki jutalmúl gyapju fo-
násnak

Tiszttségére jutott tő mellől, mesteri ranggal

Birva tanátsot tart 's legelébb ád vokset, utána
Mesterségekkel 's idejekkel utóbbiak adnak.

Mintha bizony betsület' 's élet' veszedelme fo-
rogná

Szóban, az ékesség olly gondot foglal-elannyi
Rend 's emelet tornyoztatik egymásnak tetejére;
Andromachénak '') nézed elől, pulya termetü
hátul.

Mintha tökéletesen hátul más volna, kiváltha
Hurta növése vagyon 's nintsen nagy sarku tzipője.
Pygmaeus '') nemnél kissőbbnek láttatik, úgy
hogy

Ágoskodnia kell, ha szeret tsókolni. De semmi
Gondot nem fordít férjére, nem is veszi számba
Annak sok költségit; úgy él vele, mint tsupa
szomszéd,

Tsak hogy pénzből pazarol, 's zaklatja tselédit.
Melly tünemény? Adáz Bellona' 's az Istenek'
Annya '')

Papjai bélépnek 's egygy nagy félférjfi közöttök
A' ki tekintetesebb képet vásárla szemérem —
Teste' kimultával, kinek a' rekedő sereg enged
'S a' dobolók' köz karja, ki fő papi drága sü-
veggel.

Rejti fejét 's állát. Ez az ősz' jöttére jövendöl '')

Szőrnyü betegséget, ha tojást vagy százat az
Asszony

Áldozatúl nem ajánl, 's ha nem ád egygy barna
palástot

Rája, hogy abba belé bujván elenyésszen az inség,
'S meg legyen egygy évnek büne mind eggyyszerre
botsátva.

Tél' közepén is kész, tsak ez intse, feredni
folyóban,

'S reggel háromszor Tiberisbe lebukni, vagy
épen

Örvényébe fejét rémulve bemártani 's onnét
'Tarquinius' szántóföldén reszketve mezitlen
'S vérződő térden végig mászkálni. Ha mondja
Isis, Egyiptomnak tulsó részére sietve
Fut 's Meroe' homokin vizet ás, a' rongyos akolhoz

Épült templomnak földét öntözni, mivelhogy
A' pap az Istennét álmában hallani véli.

'S lly tökölkővel szőlhetnek is Istenek éjjel!

Tiszteletet hát ő méltán vár *) a' mikor a'
gyolts —

Ingü kopasz nyájtól környülvétetve 's Anubis'
Hépében jár, a' népet megijesztve gunyolni.
Vétke' botosátját tsak ez által kapja - meg a'
melly

Asszony az innepeken vagyakarmi tilalmas időben
Férifiat illetván maga fertőztette-meg ágyát,
És az ezüst sárkány látszik fenyegetni fejével.
A' lakolást egyedül ő távoztatja higondolt
Mormitzolás 's siratás által, de tsak úgy hogy
előre

Megnyeri nagy luddal 's mézes süteménnyel Osi-
rist.

A' mikor ez helyet ad, kosarát és széna tso-
móját

Elhagyván koldúl rettegve susogva 'Sídóné **)
Mint Jerusálemi szent titkok' tolmácsa, 's az erdő
Fő pappéja 's az Eg' biztos küldöttje. Megöszlja
Ezzel is értékét de szűkebben tsak garasonként.
Azt egy Armenius vagy Commagenus Alakzó
Váltván-fel fiatal szeretőt vagy magtalanoktól
Gazdag örökséget várát most gyenge galambok'
Majd apró vemhek', 's két három hétnyi ku-
tyátskák'

Belső részeiből, sőt sokszor gyermekekéből;
Ollyas mit tévén, mellyért mást néha bevádol.

A' Chaldaeusokat még inkább tisztelik: a' mit
Mond illyen tsillagmagyarázó, teljes igazság
'S Ammon' **) kútjából eredett; mert Delphi
ma néma,

'S minket nem szünik egyyre jövendők' éjje
gyötörni.

Legielesebb köztők, ki gyakorta több számkive-
tődött;

'S bérelt tollal ama' felséges rangu 's Othónak
Rettenetes polgárt tsapodárkodván megölette *)
Mesterségével hitelesbbé lessz ha ki békót

Már hordott kezein, 's kit kinzott tábori tömlőt
Eggy égfürkésző sem bölts, 's nem szép eszü,
lántzra

Hárhoztatva ha még nem volt, hanem az, ha
fejével

Már játszott 's tsak alig tudták meg mentni ha-
láltól

Cycladesek, 's oda nem rég hagyta parányi Se-
riphust.

Ettől kérdezi-meg Tanaquilod 's) anyád' kimu-
lását

'S a' tjeidet legelébb, és hogy nénéd' temetése
Hésik-e későbbben hal-e-meg szeretője magánál.
Mert mit is adhatnak fontosbbat az Istenek en-
nél? 's).

Még is az illy Asszony nem tudja mi gyászt je-
gyez a' mord

Saturnus, mitigérszép tsillagzatja Venusnak,
'S melly kár melly nyereség jár minden napra.

De rettegi

Még látásától is az olyanak, ki kezében
Illatozó köhént koplat mind eggyre Sibyllát, 's)
'S égi jegyekről már nem kér, hanem ad ma-
gyarázást.

A' ki sem el nem megy férjével hadba, sem
eggyütt

Hoonja felé nem utaz, mert számmal tiltja Thra-
syllus, 's)

A' ki, tsak eggy fertály mértföldnyire menjen
is, órát

Hönyvétől kérdez, 's ha szemének szeglete visz-
ket,

Orvosságot rá keres a' születési jegyekben;
Sőt ámbár betegen fekügyék, nem hágyaz evésre
Szabai különben időt, mintsem neki szab Peto-
siris.

Hogyha közép sorsal vagyon, a' Circusban
alá 's fel -

Járva jövendöltet, 's tenyerét és homloka bőré
Sokszori ketyegetés közt vi'ágáltatja tsalókkal.
A' tehetősbbeknek drágán külföldi tudakos,

Tsillagot és madarat fejtő próféta jövendől;
Vagy valamellyik pap, ki temet mennykövel ütöt-
tet '')

A' ki tsupas sz nyakról nagy arany függőket eresztle
Az dutzok és delfinszobrok közt tartja tanátsát,
Hogy fogadása helyett kalmárhoz menjen e férjhez
Még is ezek szűlnek '')

's mikor a' szükség
ugy akarja,
A' dajkák' bajait készek hordozni, de könnyen
Bársonyos ágyban nem lelhetsz kis-gyermekes
asszonyt.

Ezt viszi fortélyjal véghez 's azon orvosi szerrel
Melly meddővé tesz, 's embert megöl annya'
hásában.

Örvendezz, '') nyomorúltt. 's magad add az
italt neki, mert ha

Nagy hasat és terhet maga nem restellne viselni,
'S virgontz gyermekkel méhét zaklatni szeretné:
Félő hogy lennél eggy kis Szeretsenynek az attya
'S olly feketét kapnál örökösnek, kit soha reggel
Borzadozás nélkül nem tudnál látni közelről.

Hát a' lopva tserélt 's a' tónál '') leltt tse-
tsemökről

Szólljak e, kik sokszor hazugúl töltvén az atyák-
nak

Vágyását 's kedvét fattyukból jutni papoknak
'S Mars' Saliussainak szoktak rangjára, vagy épen
Seaurusok' értékét nyerik. Itt a' tsalfa Szerentse
Ejszaka lesben van, szemlél mosolyogva meztlen
Hisdedeket, 's pártúl fogván némellyeket öibe
Felvesz, apol, nagy urak fényes palotáiba bévisz,
'S titkon készít vig játékot utóbbra magának.
Illyeneket szeret, áld, 's örvend felemelni ma-
gasra.

Itten az Asszonýnak Mágus dalt adnak-el. ottan
Thessali bájos italt, felgyujtani férje' szerelmét
Szinte bolondulatig, hogy paskolhassa tzipövel
Hénye szerint hátát. Innét van tébolyodásod
És, hogy tüstént megy feledékenységbé homályos
Elmédből minden tetted. De köszönd, ha nem
ér több.

'S végképen meg nem dühödöl, mint bátyja Nerónak, '')

A' kinek annyi tsikómirigyét Caesonia zagyvált.
(S' egygy fejedelmi személyt melly asszony félne követni?)

Minden meggyúltt ott 's úgy készült zuzni halomra,

Mint mikor örültté férjét Junó maga tenné.

Még kevesebb kárt tett hát Agrippina' tseperkés Méрге, mivel nem járt többnek végére tsak eggynek,

'S egygy remegő fejü vént 's habos ajkut vitt-el az égbe.

Hinzóbb volt az ital, tüzzel 's fegyverrel emésztt.

'S a' Nagyok' és Nemesek' vérét ontotta patakként.

Egygy vehem, illy kárt tett mit nem tesz az asszonyi méreg?

Férjeik' ágyasinak ha szülöttit gyűlölik, illő Senki se tiltsa; ma már a' mostoha gyermeket ölni Sem vétek. '')

Arvák, élteteket féltésétek minden ebédnél:

A' 'siros étkekben néktek mérget rak anyátok.

A' mit az ennetek ad, próbáltassátok előre

'S félve tanítótok megkóstolgassa mit isztok.

Ugy de talám ezeket szomorújátéki szavakkal

'S fellengző hangon költöm 's a' régi határon

Bús szatirám túljárva Sophoclesi lelkesedéssel

Olly bünt fedd mellytől mentt még Latium 's Rutulus föld.

Vaiha hazug volnék; de feleljen Pontia: „Fettem.

Ugymond, megvallom, fíjaim' számára tsináltam

A' meglett mérget. nints vétkem' részese senki.”

Hidjuk-el a' költők szomorú játéki regéit

Prognérol 's a' vad Medeáról, én hiszem immár.

Szörnyű tsudák ezek is, de nem a' pénz tette tsudákká. '')

A' legborzasztóbb tetten sem bámul az elme

Annyira, hogyha harag 's szerelem szédítik az Asszonyt:

Ugy rohan ez, mikor a' szív meg van gyúlva
dühétől,
Mint a' bértz' tetején leszakadtt kőszikla, ha
gátot

Nem lel, merthegyek és halmok lezuhantak előre.
Attól irtózom, ki gonosz tettehez előre
Készül 's azt józan fővel viszi végbe. Gyakorta
Látják '*) férje helyett Aleestist halni. Hasonló
Alkura hogyha nekik módjok lessz lépni halállal:
Ők kedvelt ebekért váltságul férjeket adjak.

Számtalanok nálunk a' Béli desek 's Eriphy-
lák, '*)

Látni Clytemnestrát lehetitt is mindenik utszán:
Semmi különbség más, tsake ez egygy hogy dur-
va 's esetlen

Fejszét két kézzel tartott a' haidani: mostan
Egy kis békátüdő tesz elégséget, noha néha
Kell vas is, '*) Atrides ha talám forditia haszonra
Orvosságát a' hármass vesztésü királynak.

HÉTEDIK SZATIRA.

A' tudományt egyedül Caesar*) serkenti 's apolja:
Ő maga még az az egygy, kiben a' bús-lelkü Ga-
menak

Bizhatnak, ma, midőn sok előkeltt nagy nevű
költő

Ferdőtskét Gabiban 's Rómában sütni kementzét
Bérelt *) 's szégyennek sok nem tartotta kiáltó
Lenni, midőn Clío *) sokat éhezvén Aganippe
Tsendes völgyéből futa tornáztába Nagyoknak.
Mert ha kies tájján árnyékos Pierianak
Egygy krajtzárt sem kapsz, jobb felvállalni Ma-
chaera' *)

Tiszttségét 's kenyerét 's kikiáltani, kótyavetyében

A' mit eladni szokás, tált, szekrényt, pamla-
got, asztalt

Faustus ') Tereusát, és Bacchius' Alecyonéját
Sokkal jobb, mint sem bírónál mondani: Lát-
tam ')

A' mit nem láttál, bár ezt teszik A'sia' dölyfös
'S nálunk főrangban ragyogó jövevényi, ') me-
zítláb

A' kiket elkergetni szokott új Gallia hozzánk
Már de tovább nem kell alacsony munkára szo-
rúlni

Senkinek, a' ki fűzött szóknak hangjával igézi.
A' füleket's jókor kezdett kószolni borostyánt. °)
Rajta tehát Ifjak, rátok néz, ösztönöz és a'
Jótétnek tárgyát keres a' fejed. Imi kegyesség.

Hogyha pedig másutt várod segedelmedet,
és illy

Várásod kisztet papirost tele festeni verssel:
Ugy mennél hamarább szedegettess ágbogat,
és add

Vulcánnak, Telesin ') valamint költői tüzedben
Irtál vagy szekrénybe bezárva legyen mélyok'
étke.

Mondjátkot tolladra, töröld el epedve virá'slott
Hartzaidat, jámbor, te ki szűk viskóban írotskálsz
Felséges verset, hogy utóbbra segéljen az érdem
Nyerni sovány szobrot 's repkényt. °) Mert
többre remény nints.

A' gazdag fősvény ma tsak úgy bámulva ditséri
A' bár melly nembéli remek munkáknak íróit,
Mint Junó' madarát °) az eszetlen gyermek. A-
zonban

Árvizként lefoly a' tengerre, sisakra, kapára
Még alkalmas idő, °) 's akkor vádolja magát is
Műsáját is az elhíresült de meztlen Öregség.

Halljad melly fortélyt gyakorol Patronusod,
a' ki

Hölteni rád nem aka r. Himegy a' Músák 's az
Appolló'

Házából °) maga verseket ír 's egyedül ezer
évért

Hagyja Homerust még elsőbnek lenni magánál.
 És ha ditsőségért égvén olvasni sokaknak
 Szóndékod, házat Maculonus *) költsön od' adja,
 'S megnyílik egygy régtől betsukott épülete, mel-
 lyen

Ellenségtől vitt kapukat képzelte az aítő.
 A' maga nyájának tanulatlanit ülteti hátul
 Hik' jelesebbeivel vegyesen tapsolnak előtted.
 A' bérelt székek', padok', asztalok' árra fejéhem
 Nem fizet egygy fillért is az Úr, bár pénzbe ke-
 rülnek.

Még is fáradozunk **) 's homokosra tsínálva ba-
 rázdát

A' tenger' partját szántjuk hálátlan ekével.
 Mert menekedni ha vágysz, törben tart tsalfa
 ditsőség,

És soknál az irás'kórsága berögzik örökre.
 Felségesköltöt, ki magát köz bérbe nem adja,
 Hit nem gyűjt alacsony 's mindennapi tárgy, ki-
 nek égi

Művét mesteri kéz nem himpelléri, bilyegzi
 Ollyant a' millyent le nem is tudok írni, tsak
 érzek,

Tsak gondtól üresültt lélek szül, melly szabad
 ésszel

Erdőket kedvell 's Aonia' kuljait inni
 Nem buta. Mert Mu'sák völgyében dalra fakadni
 'S forrani thyrsustól **) a' búfagyalta szegénység
 Nem képes soha, melly eped éjjel nappal az élet
 Szükségin; jól lakva dalolta Horátz is az evoet.
 Mint járjon magasan bár melly tüzes elme, ha
 nem tsak

Versről agg, 's nem tsak Phoebus maga bírja
 melyünket,

Mellybe külön vonszó két gond egyszerre be
 nem fér.

Tsak nemes és apróságról epekedni szokatlan
 Lelkek tudhatják **) szemlélni nagy Istenek' ar-
 tzát

És szekerét 's lovait, 's mit tett Turnussal Erynnis.

Mert ha tseléd 's szép ház nem adandnak Virgiliusnak

Jó kedvet, nem látsz Furiát rémitni kígyókkal,
'S nem hallod kürtjét ordítani bájos erővel.

Hívánhatjuk-e, hogy Rubrenus Lappa **) felérjen
Hajdani költőkkel, noha míg gyötrelmesen írja
Atreusát, zálogba vivődik edénye ruhája.

Nintsen pénze szegény Numitornak **) akarmi
kevést is

Adni neked, de vagyon Quintillat tartani tizfrán
Van ha szelídített 's nagyon is husétkes oroszlánt.
Vennie kell; e'vad kevesebb költségbe kerül ám
Es a' költőnek többet tud emészteni gyomra.

A' hirnek névnek Lucanus könnyen örülhet
Hertjében márvány szobrok közt írva; de mit nyer
Serranus, mit nyersz, te szegényke Salejus,
akármelly

Fen repeső hirrel, ha hogy az nem több tsupa
hírnél.

Thebais **) elragadó 's esmertt szépségű szavára
Futva fut a' sokaság valahányszor Statius olvas;
Annyira bájolak kedves hangzatjai, 's a' nép
Annyi gyönyört érez hallásából; de ha szintén
Nagy látványsággal padokat tsikorogtat is: ő is
Eheznék, ha Paris maga nem venné meg Agávét,
Ez tsak az, a' ki sokat hadi tisztségekre magasztal,
'S a' ki nem egy költőt tisztel meg drága gyű-
rűkkel. **)

Szinjatszótól várj valamit kell várni nagyoktól.
Vagy te talám Bareak 's Camerinusok' oszlopit
örzöd. ? **)

Most Praetort Pelopea tsinál 's Philomela Tri-
bunust.

Verséből élő ma nem érdemel egy is irigylést.
Mert nézd hol vagyon itt Metzenás' vagy Pro-
culejus',

Hol Fabius' vagy Lentulus' és hol Cotta **) sza-
kassza

Akkor az elme' betség érzették 's volt mi fejében
Sárgulnod könyvön 's soha nem dösölve bo. oznod.

Több gyámoltsöt ígér nektek történ. t. írónak

Foglalatosságtok, minthogy gyertyát is időt is
Többet emészt 's száz ivnyire mérték - veszítve
nagyobb

A' könyv erszénytek' 's szemetek' kárával; akar-
ják

Ezt a' sok tárgyak, 's a' mesterségi szabások;
Még is melly bér vár? Melly termést tudtok aratni?
Ad-e tsak egy nektek jó kedvből annyi jutalmat,
Mint annak ki regét 's játékokat olvas előtte?

„Ugy de puhák ezek és mindég tsak házokat
örzik”! ²⁴⁾

Mond meg hát mi haszon terjed polgári bajokba
Elmerüléséből 's sok irásából az ügyészre.

Ez larmáz eleget, ha kivált szóll költsönadóért
Vagy mikor egyy másik hevesebb böki hátba

könyökkel,
'S jegyző könyvével, hogy adósságát leperelje.

Akkor ezer meg ezer hamisat fútat-ki tüdő-e,
'S nyála lefolyja melyét. De ha fáradozásinak

árrát
Megszámlálni vagyon kedved, tedd egy feleden

száz
Prókátor' vagyonát, a' más feleden pedig egyyét

Lángszinü pályásink ²⁵⁾ közül a' font' serpe-
nyejebe.

Tzifra vezérseregül; felkelsz mint második
Ajax, ²⁶⁾

Elsárgulva beszélsz, kétséges sorsu szabadság'
Örje, 's ökör pásztor bírád van. Üvölts, valamint

tudsz,
'S rontsd melyedet, hogy zöld pálmát láss grá-

ditsod allján. ²⁷⁾

Melly fizetésed jár? Füstölt sódorka, tsekély hal,
Szolgai hónapi bér. gyökeres zöldségnek avúlttja,

'S olyan bor millyent Tiberis. hoz alá, ²⁸⁾ pe-
dig öt pint

Hogyha te négy választ adtál. Megesik, hogy
aranyt is

Néha nap egyyét kapsz, de belőle kifogja sze-
gődött

Bérét a' törvény széknél gyözködni segítőd ²⁹⁾
„Aemi-

„Aemiliusnak adattatik, a' mennyit szabad
adni ³⁰⁾

'S minket jóval előz, noha távol hagyjuk eszünkkel.”
Nem tsuda réz kotsi van tornáztában 's bele fogva
Négy deli ló 's a' hős déltzeg paripára kevélyen
Szökve tsatáz 's dárdát döf előre szemét hunyo-
rítván

Illy hagymaz ³¹⁾ hoz ugyan veszedelmet sokra,
pedónak

Háza zavarba merül 's elsüllyed végre Mathoe
Ugy jár Tongill is, ki magát keni Rhinocerosnak
Szarvából, feredőt eltölt nagy ronda sereggel,
A' piatzon hordatja magát és szüntelen úgy tesz,
Mintha tsupán inasok', majorok' 's gyémántos
edények'

Vásárlásáról aggódnék, a' mire hogy van
Pénze bizonyoságot szép bársony- köntöse téssen,
Még is többeknek használ a' büszke szelesség. ³²⁾
Prókátort, Amethyst 's bársony tud tenni, kelővé
Lárma szerez neki hirt és gazdagnak hazudó fény,
Tsak hogy Rómában ma határt a' pompa nem
esmer.

Ékesszóllással vágyunk nyereségre? De már
most

Hétszáz pénzt ³³⁾ Ciceró maga sem kaphat, ha
tsak ujján
Nagy gyűrű nem fénylik. Ha ki pert kezd, ez
legelőszer

Arra tekint: van-e nyoltz inasod 's tiz házi ba-
ratod,

Jár-e vivő széked hátul 's kenyeres sok előtted
Paulus azért ügyeket költsön-kért drága gyü-
rükben

Folytat 's jóval eléb halad is mint Cossus azokkal
'S mint Basilus. Ki talál ékes szót ótska ruhában?
Hol könyveztéthet Basilus törvényben anyákat ³⁴⁾
Hik hallják Basilust, noha szépen szóllis. E-
redj-el

Gallia 's inkább még az Ügyészek' jobb levegője
Africa ³⁵⁾ kell neked, ott nyelved majd több
u'sorát hoz.

Oskola hivatalod 's ékes szöllásra tanítasz?
Vectius oh mi kemény értznek kell lenni me-
lyednek,

A' mikor olly számos sereg öldös penna' hegyével
Durva tiránnusokat, ³⁶⁾ 's mikor azt a' mit su-
sog ülve

Állva viszont felmondja 's utóbb harsogva ri-
kongja.

'S mindig egy hangot pengetnek húrjai. Hány jó
Mestert öl gyakran melegültt káposzta tsemerral?
Melly nemű melly festékű beszéd van téve ki
tárgyul

Benne mi fő dolog és mi nyilat lehet ellene löni
Azt kiki kérdi, de bért illendőt nem fizet egy is.
„Mit? fizetést adjak? De tanultam-e tőled?”

Örökké

Az vett a' ki tanít, ha melyében bal felől élet
Legkevesebb sem vér az idéttlen 's tompa le-
génynek,

A' kivel a' hétnek végén vad Hannibal ³⁷⁾ engem
Hábúlttig gyötört, mikor arról tartja tanácsát
Cannaenál egyenest Rómának menjen-e vagy sok
Záportól ázott seregét szállítsa falukra.

Álvánj a' mit akarsz, ³⁸⁾ tüstént megadom, csak
az attya

Szint olyan sokszor tartozzék hallani mint én".
Egy szájjal mondják ezt sok bal sorsu Sophisták
'S nem költött ügyeket kezdván folytatni ³⁹⁾ ma-
gára

Hagyják a' rablót, 's a' sok méregkeverésről
Hitlen férjeokről 's vakot orvosló mo'sarakról,
Nem szólnak többé. De ha tölem kérne tanácsot
A' ki beszéd' játéka helyébe beszéd' fene hartzát
Hezdi, fakardotskát inkább óhajtva kezébe, ⁴⁰⁾
'S éltét új pályán próbálná futni, hogy el ne
Höltse tsekély pénzét, mellyen még tud bajos
üggyel

Venni kenyér-hartzát, ⁴¹⁾ 's a' melly olly drága
keresmény,

Hérdezzd-meg, hogy Chrysogonus vagy pollio
mennyit

Hapnak, kik nemesek' fíjait nevelik Theodorus'
Mesterségében, fel-bontván azt ezer ízre.

A' feredő hat száz ezren 's a' Porticus ennél —

Még többön készül; Az Ur abba tselédjei karján
Hintáltatja magát essőben. Győzhet-e várni

Szebb napot? avagy bémotskolja-e barmai' lábát?

Mentsen az ég! szépen marad így Öszvérei' körme!

Africa márványin büszkén emelkedik amonnan

A' vatsoráló hely 's napnak felfogja sugarit.

Hell azután bár melly drágán épüljen is a' ház

Asztalt-illegető, kell még külföldi szakáts is.

Quintilianusnak száz illy költségre tekintve

Hét ezer untig elég ⁴²⁾ Hevesebbe kerül az atyá-
nak

A' fíja, mint még olly oltsó portéka. — Hogyan
birt

Quintilianus hát gyönyörű jószágokat? Oh ne

Építs tsalfa reményt a' sors illy ritka tsudáján.

Rajta szerentsének tündöklött száz adománya

Szép termet, lángész, tudomány, fő nem, 's fe-
ketített

Tsizmáit fél hold ⁴³⁾ kaptsolta, szerentse ke-
zén lett

Ékes szóllásban remek, ő tzelt semmi nyilával

Nem vétett, szava még úgy is bájolt, ha dedergett.

Minden függ attól, millyen tsillag' szeme néz
rád

Még mikor elsőben nyúl hozzád bába kezével.

Mesterből Consul fogsz lenni ha sorsod akarja

Consulból Mester fogsz lenni ha sorsod akarja.

Mert hogy Ventidius hogy Tullius ⁴⁴⁾ annyira
mentek

Azt, mi tselekszi, hanem Tsillag, Sors, titkos
erő, melly

Szolgának koronát 's rabnak sz n büszke tri-
um, hust

Am de fehér holló bár melly efféle szerentsés.

Hány nem szidta-meg a' meddő 's olly tsalfa ca-
thédrát,

Látjuk Thrasy-machus' búbanat-okozta halálán ⁴⁵⁾

'S Garrinas' sorsán. Hidegen szemlélted, Athen,

Ennek is inségét te ki tudsz csak mérget itatni. ⁴⁵⁾
 Istenek adjátok, hogy Atyáink' hamvain a' föld
 Hönnü legyen 's örökös tavasz' illatozása le-
 begien

Vedreiken mert szent törvény volt hajdani korban
 Gyermeknek szüléi gyanánt tisztelni tanítót.
 Attyai halmai közt már serdültt korban Achilles
 A' mu'sikát Mesterpáltzától félve tanulta,
 Bár nevetést okozott lófarkával nevelője, ⁴⁷⁾
 Most Rufust 's több ilyeneket magaver - meg
 az ifju,

Rufust, a' ki pedig Cicerót gántsolta merészen
 Hat mikor és hol kap Celadus 's könyv-ette
 Palaemon,

A' mennyit kíván a' nyelvtudományi serénység?
 'S a' kis bérből is (noha Rhetorinál is alább van)
 Elharap a' gyermekkísérő szolgál, lenyirbál
 A' számtartónak keze. Mit kell tenni, Palaemon? ⁴⁸⁾

Türj's engedj munkád árrából, mint mikor afszik
 A' kalmár, ki fejér paplant 's pokrótzokat árul;
 Hogy mind el ne vesszessz, valamit több éj-
 jelezéssel.

Szolgáltál, mint a' kádárok 's gyapjugereblők,
 Hogy mind el ne vesszessz, valamért izzadva
 szagoltál

Annyi bűdös métszet valahány járt ki 's be tanít-
 vány,

'S a' mért lett Virgil rongyá szenny-ette Horát-
 tzal. —

'S még így is a' fizetést beszédni gyakorta bi-
 ró kell. ⁴⁹⁾

Mind e' mellett még ti kemény törvényeket
 adtok.

Tartozik a' ki tanít a' nyelv' természete tsinnyát
 Értetni, tudni világ kezdettől fogva mi történt,
 'S újaiként minden költőt esmerni, hogy esvén
 Ferd. kben kérdés, tüstént meg tudja nevezni
 Anchisesnek öreg dajkáját 's Anchemorusnak
 Honnját és rokonit, 's olyvást eltudja beszélni

Hany esztendeig élt 's Phrygiából jött' utazóknak
Mennyi tseber borral szolgált 's millyennel A-
eestes. 30)

Megkívánjátok, hogy az-erköltsőknek úgy adion
Formát, mintha viaszt artzá képezne hüvelykel
Megkívánjátok, hogy egész sereg' attya legyen
's ne

Hagyja szilaj nyáját otsmányúl játszani 's egymást
Rontani megfertőzve. Bizony nem könnyű baj
és gond

Olly sok gyermeknek kezeit meglesni vagy észre
Venni mikép gyúlnak szemeik buja lángra. „Te
lássd azt

Igy szólltok. tedd meg; 's mikor esztendőd te-
lik, annyit

A' mennyit győzők 31) kapnak, kapsz egy arany
érőt.

NYOLTZADIK SZATIRA.

Mit használnak az ősi nevek? Mit, Ponticus,
az, hogy —

Hajdani vérből vagy, 's olly sok festett nagy
atyákat,

Győzedelem' szekerén tündöklő Emilianust
Félig megtsonkúlt Guriust, és fosztva fülétől
Corvinust, 's Gálbát orrától válva mutathatsz;
Mit nyersz, hogy hosszú nemzetségbéli laistrom
Corvinust fitogat 's szélllyel terjedve sok ággal
Diktátorra vezet 's füstös hadi Főre ha rútul
Élsz Lepidus mellett? 32) Minek olly sok bajno-
ki kép, ha

Númantínus előtt végig kotzkázod az éjjelt,
'S hajnal eredttével fekszel-le, midőn viadalra
Hívták a' zászlót 's tábort a' régi vezérek.

Mint kérkedhetik eggy Fabius ^{*)}, noha Hércu-
les' öttse

Nagy vezetéki névvel, 's örökölt oltári jusával,
A' ki kevély, fősvény, 's lágyabb, mint Eugani
bárány,

'S a' ki puhán tajték kövel kisimulva ^{*)} gyalázza
Férfiás eldödit, mérget főz 's gyászba borítja ^{*)}
Házát olly képpel, mellyet hóhér keze zúz-meg.
Bár az egész pitvart végig szepítse viasz-kép;
Nem tud egyéb hanem a' jó erkölts tenni nemessé.
Nagy lelkesedél légy Paulus, Cossus 's deli Drusus,
Azt a' képek előtt függessz-d-fel, az adjon előre
Consulságodban Lictorként jelt, ki mi vagy te,
A' lélek' javait kívánom tőled előszer.

Tetteid és szavaid ha mutatnak büngyülőlőnek
'S szent jusok' örjének főrangu nemes vagy előt-
tem.

Idvez légy Silan, idvez Getulicus, a' vagy
Bár mi nemed van más: az egész haza boldog
örömmel

Ritka jeles polgárt fog benned látni 's ölelni.
A' mit üvölt egy nép vígadva, ^{*)} mikor lel Ositist
Azt van kedvem üvölni. Mert ki nevezze ne-
mesnek

Azt, ki gyalázza nemét kérkedvén tzi fra nevekkal?
Ugy minden törpét Atlasnak kellene hívniunk,
Hattvúnak a' Szeretsent, szép Európénak az apró
Termetű görbe leányt; 's a' lusta, kosz-ette
kutya'knak

Félnyire dermedtten mellyek nyalják az üres
méts'

Szája' kerületeit, pardutz, tigris, vagy oroszlán
Lenne nevek vagy más, ha vadabb 's mérgesbb
van ezeknél.

Félj hát, hogy te nelégy így Creticus, így Ca-
merinus. ^{*)}

Itt ki lehet tzelom? Te, Rubellius ^{*)} ötlől
eszembe.

Téged fel puffaszt felséges Drususi vérség
Mintha saját érdem 's ragyogást tett volna nemessé,
'S méltóvá, hogy eredj Juliusnemű fényes anyától,

Nem pór asszonytól, ki falun sző 's fon napi bérben.
Ezt mondod: ti szegény nyomorútlak elálllyasodott nép,

Hik közül egyik sem mondhatja - meg Attya' hazáját.

En, én Cecropides '). Boldog vagy! Örülj sok időig

Nagy származodnak. De ne mellőzd-el, hogy az alsó

Höznépből ékes-szóllással durva nemesnek
Egy vagy más az ügyét sokször védelmezi, 's oldoz
'Törvényben 's jusban fontos szövevényü tso-
mókat,

És sok erős Ifjak, bajnok - fegyverre teremvén,
Eufrátig ') mennek, 's oda, hol győző sasok
örzik

A' rémitő kardu Batavusokat, te pedig nem
Más tsak Cecropides, nem egyéb tsupa Hermesi tőke,

Tsak hogy emez márvány te pedig vagy holt-eleven test.

Mond-meg, Teuceri mag, ' ') ki merészli ditsérni nemesnek

A' barmot, ha silány? Tsak az olly gyors lóra ruházzuk

E' nevet, a' mellynek berül sok pálma jut, és a'
Circusi győzelem tapsol vígadva; nemesnek
Tartatik ez, bár melly legelőről jött, ha futással
A' többit gyakran meggyőzte, de más felől ámbár
Coritha' vagy Hirpin' ') maradéka ha hogy szerére

Ritkán száll Diadal, nintsen fajtjára tekintet
Holmi tsekély árnon más Urnak adatva kidörgültt
Nyakkal húz talyigát vagy malmát hajtja Neposnak.
Hogy hát tégedet is, ne tsak a' tiedet legyen illő
Bámulnunk, adj mit néznünk emlékedet, attól
Válván, a' mit azok, kikkel tsak kérkedel, adtak.

Ez legyen annak elég, kit mint hallom veszedelmes

Gög betegit, 's felfútt egybenfüggése Neróval
Mert esze ritkán ép efféle szerentse' fíjának.

Sajnálám, ha csak így más érdeme szülne
ragyogványt,

Ponticus, és te magad nem tennél semmi jövődö
Fényre vivőt. Nyomorultt gyám a' más-adta di-
tsőség;

Dülnek az oszlopok itt gyakran 's tüstént le-
rogy a' ház.

A' lehajolt venyikék özvegy szílfára sietnek. *)
Légy nagy lelkű viész, hív tótör, igazra tekéntő,
Szent szándéku bíró 's ha peres 's kétséges esetben
Szólni tanúképp kell, Phalaris *) bár lenni tea-
lárddá

Héntelenit 's ökrével ijesztve hamis hitet unaszol.
Legfőbb bűnnek tarts rúti életet a' betsületnél
Felljebb tenni, 's okát létednek eladni, hogy élhess
Meghalván meghal minden, ki nem érdemes élni.
Gaurusi száz tsiga bár legyen is, vatsorája na-
ponként,

'S Cosmus' edényei bár torkig bal'samba fe-
resszék. *)

A' rég óhajtott provincia végre ha benned
Tisztel Urat, zabolát vess a' haragos boszulásnak
'S a' fősvénységnek; könyörülj jó Frigyeseinken
Nézzd a' régi velő ki vagyon már szíva Hírályok'
Tsontjaiból. Vigáld a' bölts törvény mire ser-
kent.

A' fejedelmi tanács mit kíván, melly jutalom vár
Jókra, mi retténetes villámmal tsapta-le Tarsus'
Rablóit Capítot 's Tótort a' súlyos ítélet *)
Tsak hogy mit használ bár millyen ítélet is ott
hol

Pansa rabolja-fel azt a' mit még meghagya Natta
Cherippus, *) te dobost szállíts ringy rongyo-
dat add-el

Meg mottzanni se merj. Örültség volna kifosztva
Mindenből, a' bért még adni hajóra hijában. *)

Frigyeseinknek míg hajdan még sorsa virágzott
Nem vérzett sebek úgy, nem fájt nekik úgy dia-
dalmunk.

A' házban bőség látszott 's pénz gyűjtve halomra

Volt sok Spartai gyolts, Così bársony, Parthasiusnak

Szép festése Myrontól képzett értz, Phidiástól
Lelkesedett elefánt tetem és Polycletusi munka
'S Mentortól *) remekeltt asztal szélteben ígézett,

Ekkor lett Dolabella nadály 's Antonius és a'
Templomokat rabló Verres, kik rakva hajókat
'S tolvajlásokkal kérkedve triumphusi fényben
Vitték a' 'sákmányt haza bár a' béke virágzott.
Már ma tsak a' fogyatéék ragadoztatik; itt is amott is

Egy ménes, néhány ökör és a' tsorda-tenyésztő
Egy kis jószágotska's utóbb a' ház maga, hogy ha
Egy figyelemre való szép mív, vagy holmi magános

Helyre szorúlt Isten leletik még. Nintsen ezeknél
Már ma betsesb árrú portéka, mi préda lehetne.
A' Rhodus' és a' nyalka Corinthus' gyáva lakóit

Megveted **) azt mondod, 's méltán; mert mit tehet egygy olly
Gyantás ifjúság, *) 's olly szőre-hagyott puha nép; de

Féld a' durva Spanyol, a' Gallusok' ősi haragját,
'S Illyricum földét. Azok is kik mint aratóink
Rómát, melly szinnél 's Circusnál nem tud egyébbhez.

Böven táplálják, kimélést nyerjenek *) úgy is
Mit nyersz, bár próbálsz nálok vért szopni, holott azt

Nem régen Marius kényére kiszivta velőstül.
Semmi sem ártalmasbb, mintsem ha vitéz 's nyomtatott nép

Bántatik éktelenül; vedd-el bár minden ezüstjét
És aranyát, marad akkor is egygy paizs, egygy sisak, egygy kard;

Ambár mindentől megfoszd, lesz fegyvere még is
A' mit imitt mondok, nem az ész' játéka, koránt sem;

Sőt de Sibyllának leveléből vett nagy igazság.

Hogyha tsak érdemesek kísérőid, ha nem adja
Pénzen ítéletidet selymes hajfűrtű szeretted;
Minden bűnt ha kerül feleséged, 's hogyha gyű-
lésbe

Városról városra nem ortzátlankodik a' pénzt
Elragadozni, mikép a' kampós körmű Celaeno. ²²⁾
Akkor akár Picust ²³⁾ válaszd ösödnek, akár (ha
Nagy neveket kedvelsz) az egész 'Titáni vitéz faj
Söt Prometheus is rokonid' számába tevődjék,
'Tör'sököt adjon akármelly könyv kényedre ne-
mednek.

Hogyha pedig bujaság ragad-el 's vadlelkű ke-
vélység,

A' vesszőt ha szövetséges vérben töröd öszve,
'S a' fáradtt Liotor 's a' tompúltt fejsze mulattat:
Ellened akkor már eleid magok égbe kiáltnak,
'S lelked' fertelmét fények mint faklya mutatja,
Annál szembetűnőbb minden bűn szülte gyalázat,
Mennél főbb 's magasabb helyen ál a' vétkes
előttünk.

Mersz kérkedni, holott azon oltár, mellyet
emeltek

Öseid, és az ezek' felséges szobrai látnak,
Mint ütsz szentségtörve hazugságokra petsétet?
Mersz kérkedni, holott éjjenként ronda parázna
Santoni lárvában lappangsz

Attyai' hamvainál gyors hintón nyargal amott
el ²⁴⁾

A' vastag Damasipp 's Consul' létére lihegve
O maga köt kereket; bár éj van ugyan, de tanúja
A' hold, 's jól látják a' tsillagok; érje tsak
egyszer

Végét a' tisztség, fényes nappal veszi kézbe
A' korbátsot, idő: társakra találni sem átal,
Sött ostor-nyéllel távolról intve köszöntget,
Szénát 's abrakot is láttokra vet a' paripáknak.
És ha midőn bárányt 's tulkot módjára Numának
Jupiter oltárán áldoz, ²⁵⁾ Hippona' nevére
És jászlán festett több Istenekére tesz esket.
Hogyha pedig kortsmán éjjel tobzódni viszont jó

He, ledve gott a' már rég esmeretes Syrophoe-
nix ²⁶⁾

Talpig bal'samgöz lévén fut elébe, köszönti
Nyájasan a' nagyságos Urat, Cyanéja jelen van,
'S drága palatzkával jól feltürközve kínálja.
,,Am de mi sem voltunk ifjontan jobbak. imigy
szóll

A' vétket-mentő. " Jól van; de ma jobb vagy,
azon tört

Eltépted, mellyben tartott megfogva bolondság.
A' mi rut, az ne soká tartson; sok vétket az első
Borbélykéz le vegyen rólunk a' gyenge szakállal
Holmit az ifjaknak meg kell engedni: de tudd-
meg,

Hogy Damasipp olyan meglett embernyi korában
Jár bordélyházhoz 's tzipfráltt boltokba midőn már
Alkalmas hadakozni, 's az ország' messze vidékit
Armeniát, Syriát. 's a' Rhenust védni Dunával.
Szép érett kor elég bátorságára Nerónak! ²⁷⁾

Hell-e Vezér, Caesar? Hell; küldj hamar;
Ostia várja,

Küldj; de Legatusodat menj a' kortsmába ke-
resni

Ott leled azt a' 'gyilkosok', orgazdák, szökevé-
nyek

Átsok, hóhérok, révészek, néma doboknál
Alvó Gallusok' elkábúltt gyüledéke között, hol
Eggyenlő minden, 's minden közös ágy, kulat,
asztal.

Mit tennél ilyen szolgával, Ponticus? Avagy
Nem küldnéd-e vason Lucanus 's Tuscus ekéhez?
Trójai nem, te pedig magadon megszíveled ezt
mind,

'S a' mi rut eggy vargán, Brutus'-s Volscus-fi-
jakon ²⁸⁾ szép.

Mit mondjunk, ha rutabb példánál újra ru-
tabbak

Jönek előnkbe? Midőn eltékozlottad egészen
Mindenedet Damasipp, a' játékszinre kibérléd
Torkodat, ott lármás kísértete lenni Catullnak. ²⁹⁾
Velox Lentulus is jól eljátszotta személyét

Laureolusnak 's mint én vélem igaz felakasztást
Érdemlett; a' nép szintén úgy vétkes azért, hogy
Szemtelen ortzával néz tragár fő nemesekre;
Hinnyog Mamercust, ha pofozzák, vagy Fá-
biust lát

Járni mezítlábon. 'S ki törődik mir ma ha pénz-
zért

Adják bőroket is. 'S úgy van, bár semmi Nerói
Törvény most nem idéz, árúlják azt is elégszer
A' mikor a' fényes Praetor játékait adja.

Es bizony a' fegyver 's szin közt választni ha
képes.

Mellyik jobb? Ki ne halna-meg inkább, ^{szó}) mint
neve lenne,

Vagy Thymelét - féltő vagy tizinkosa kába Ho-
rinthnak?

Ugy de mid'ön mu'sikás a' nép fejedelme, tsudálni
Nem lehet a' Nemesek ha bolondokodnak! Ezentúl
Mit várjunk egyebet, mint tizifra komédia-játszást.
'S Róma' gyalázatját e részben látni ha tetszik,
Nézz, ott egygy Gracchust, nem mint Mirmillo
paizssal

'S görbe kaszával viv (ilyen viselet neki nem
kell,)

Ábrázatját sem fedi - bé sisak; a' szigony ékes
Fegyvere, 's a' hálót-kivetésben jobbja hibáz-
ván ^{szó})

Meztelen ortzával fordúl a' néphez ijedttén.
'S futva fut a' honokon jól es nértetve keresztül.
Mert ki nem esmerné? passomint van köntöse'
szélén,

'S bokros aranytzafrang repdes-le tsutsos süve-
géről.

Elszaladása tehát jobban fájt bár mi döfésnél
A' vele kéntelenül vívó 's diadalmas üzőnek.

A' népnek ha szabad tetszés hagyatik, ki le-
end olly

Szörnyeg, hogy Senecát feliebb ne betsülje
Nerónál,

Hit megöletni nem egy zsák, ^{szó}) egy majom,
egy fene Sárkány

Hellett volna. Ha bár azon egy bünt tett-is
Orestes, ³³⁾

A' bün' okát nézzük 's ötlík szemünkbe kü-
lömbőség.

Ő vendégségben meggyilkolt atya' halálát
Isteni végzésből bosszulta; de sem felesége
Sem testvére' nyakán nem fertőztette kezét meg.
Sem rokonit bűrök lével nem itatta; nem állott
A' játékszínen, nem játszott tüzzel Orestes. ³⁴⁾
Héred-e m'ért lettek Virginius és vele Galba
'S Vindex kéntelenek fegyverhez nyúlni; mi volt
bát.

Legkitünőbb és legdühösebb vadsága Nerónak?
Az, hogy az Ősökkel fénylő fejedelmi személy
rút

Mesterséget űzött, 's külföldön örült mikor ots-
mány

Tántzaival motkolta magát 's Görögök' koszo-
rúját

Nyerte dalával. Eredj ³⁵⁾ bámúltassd szép sza-
vad' árrát

Mint nagy diszt Eleid' képéről; rakd-le Thyestek
'S Antigonék' szomorújátékkori hosszú palást-
ját ³⁶⁾

Vagy Menalippéknek lárváit Caesar atyáid'
Lábainál 's hárfát tégy földbámúltá Holosszra. ³⁷⁾

Hol nyert származatot fényesbet akárki kö-
zöttünk,

Mint, Catilina, te nagy 's deli fajzat, 's mint
te, Cethegus;

Még is templomokat 's hajlékokat éji hamályban,
Mint a' Braccatus latrok 's Senonok' maradéki
Gyujtani 's a' népet megemészteni kardal akarván
Rút szurkos köntöst érdemlő bűnre fakadtok.
Ellenetek de kikelt egy Consul 's megzabolázott
Ez bár még újontz ³⁸⁾ 's Arpinumi közszerű
házból

Római főrendé most lett a' tsüggendezőknek
Fegyveres oltalmat nyujt. 's hat mindenre fi-
gyelme.

'S ennek ezért szebb hirt szerzett a' béke' ruhája,

Mint a' millyent nyert Pharsalia 's Actium' esmért
 Bajnoka sok vértől részeg fegyverrel. Imádtá
 Megszabadítóját 's atyjának Róma nevezte.
 Egy másik **) szintén Arpinumi származat,
 elsőbb

Mások ekéjénél kenyerét fáradva kereste,
 A' káplár azután görtsős páltzával elégszer
 Verte fejét, ha mikor rest volt a' sántzokat ásni
 Még is utóbb ő lett, ki temérdek Cimbrusok'
 árját

Gátolván végső romlástól ótta hazáját.
 A' rémültt várost egyedül ő védte. Midőn hát
 A' Cimbrus holttak' halmán osztozni repülnek
 A' hollók 's annyit kapnak, mint nem soha más-
 szor.

Ő nyer elébb 's azután fő nem tiszt társa *)
 borostyánt.

Hőznemű volt a' két Decius; *) de vitéz Le-
 gióink,

Annyi segéd-seregink 's Latium' sok népe he-
 lyett lám

Mint megelégedtek csak kettőjökkel az Orcus'
 Isteni 's édes Anyánk a' föld, mert többet is
 értek

Hetten, mint sem azok, kiknek használa halálok.

A' ki Királyink közt az utolsó jó vala, *)
 lételt

Szolgalótól vett, 's bársony-köntöst, koronát és
 Lictort érdemlett. Mikor a' nép-unta Tyrannus
 Elkergettetnék, titkon számára kinyitni

A' kapukat magok a' Consul-fjak *) adtanak
 ösztönt

Ők, kiktől a' drága szabadságért valamelly olly
 Nagy tettet várnánk, melyet nem győzne tsu-
 dálni

Mucius és Cocles, 's velek a' Tiberist megu-
 szó lány **)

A' titkos vétke, noha mély gyászúl sok anyának
 Szolga fedezte-fel: *) egy rút szándéknak az
 ostor

Lett és a' törvény' első fejszéje *) jutalma.

Inkább Thersites *) fija légy 's mindenre hasonló
 Bátor Achilleshez, 's illjék Vulcensai fegyver.
 Mintsem hogy benned Thersitest nemzen Achilles.
 Végre ha bár nemedet legmesszebből hozod is le
 Rútfeje nem más lessz, hanem egy motskos
 menedékhely **)
 'S így legrégibb ősöd, akar-ki, de még sem
 egyéb volt,
 'Teak vagy ökör pásztor, vagy az, a' mit mon-
 dani szégyen.

TIZEDIK SZATIRA.

Az egész földön, Gadestől fogva a' hainál hon-
 nyáig és Gangesig tsak kevesen vagynak, a' kik
 a' tévelygések' ködét eloszlatván az igaz jót és
 azt a' mi azzal ellenkezik megtudnák külömböztetni.

Mert melly ritkán kívánunk vagy rette-
 günk valamit elégséges okokból? Melly rit-
 kán gondolunk és kezdünk valamit olly jó sze-
 rentsevel, hogy vágyásunknak telyesedését meg
 ne bánnánk? Sokszor az Istenek egész házakat
 kiirtanak az által, hogy imádságunkat meghal-
 gatják. Mind a' polgári, mind a' katonai rend-
 ben ártalmas dolgokat szoktunk kérni. A' kö-
 nyörgések sokasága és a' könyörgésben való ékes
 szóllás sokaknak veszedelmes. Hajdan egy em-
 ber, a' mint tudjuk az által veszett-el, hogy
 tsudálkozásra méltó karjaiban bizott. *) Most
 legtöbbeket az öl-meg, hogy szertelen vágnak
 nagy halom pénzre és ollyan gazdagságra, melly
 minden atyáktól nyertt örökséget olly igen fe-
 lülhaladjon, mint a' Brittaniai tzethal a' delphint.

Azért ama boldogtalan időkben Nero paran-
 tsolatjára Longinust és a' gazdag Senecának nagy

kertjeit egész hadi sereg vette körül 's a' Lateránusok ditső palotáját ostromlotta *) A' legfelsőbb emeletekbéli kitsiny szobákba ritkán megy katona, †)

'Isak kevés ezüst-edény legyen is veled, félsz ha éjjel utazsz, a' törtől és tsákanytol 's a' hold világon minden megzördülő nádnak árnyékánál rettegsz; A' magával semmit nem vivő utas dalolhat a' zsvány' látására.

A' legelső és minden templomokba legtöbbször kijelentett kívánság az, hogy gazdagságunk és értékünk nevedjek 's hogy az egész piatzon a' mi ládánk legyen legnagyobb; ‡) holott bizonyos az, hogy tserép edényből nem itatnak mérget; ettől akkor kell félned, ha drága kövekkel kirakott poharaid vagynak 's ha tágos arany tsészében Szetinumi borod gyúladoz. §) Miért ditséred tehát azt, a' mit ama böltsek közül eggyik valahányszor házából kilépett mind annyiszor nevetett, a' másik ellenben siratott. ¶) 'S nevetni ugyan 's gántsolva katzagni akárkinek is könnyű; jobban lehatt azon tsudálkozni hol vehetett a' másik annyi könyhullatásokat. Demokritus szüntelen való nevetéssel gyakorlotta tüdejét, jóllehet az akkori városokban nem volt bársonyos toga, innepi tzifra köntös, pompás vivő szék, sem fényes birói alkotvány: mit gondolsz, mit tenne most, ha a' Praetort magas kotsin állani 's a' poros Circusnak közepette Jupiter rubájában †) kevélykedni 's válláról bársony köpönyeget lobogtatni 's fejét olly nagy koronával környül vétetni szemlélné, mellynek elbirására akármelly nyak sem elégséges 's mellyet eggy a' terh alatt izzadó rabszolga tart, a' ki a' Consullal, hogy el ne bizza magát ugyan azon kotsin megyen. Hat ha még azon kívül látná az Elefánt tsontból készült sceptrumot 's annak végén a' sást, itta' musikusokat ott az előtte hosszú sorral menő Clienseket és lovai mellett a' fejer öltözetű Quiriteseket, a' kiket az eraszényekbe dugott sportula tett barátjaivá? Már
akkor

akkor is talált okot minden vele össze találkozókon nevetni *) az, a' kinek böltsessége megbizonyítja, hogy nagy emberek, sőt remek elmék is születethetnek barmok' hazájában és vastag levegőben. Ő azt, a' mi a' nagy sokaságnak majd gondot, majd örömet szerez 's néha könyhullatásokat is okoz gúnyolva katzagja 's a' szerentsének, mikor ötet fenyegette kötelet küldött *) és figét mutatott. Ehez képest tehát részszerént felesleg valók, részszerént ártalmasok azon kérések, mellyeket az Istenek' térdeihez viasztablákon felfüggeszteniünk engedtetik. **)

Sokakat a' hatalom, az irigységnek közönséges tárgya, kuktat-meg. Illyenkor a' titulusok' hosszú laistroma elenyészik, az álló képek lerögynak 's kötél után mennek, 's a' pompás kotsík fejszékkal összevezuzattatnak 's a' jobb sorsot érdemlő lovaknak lábai elvagdaltatnak: már pattognak a' lángok, már az egész néptől imádatott fő a' fűtatóval élesztett tűzben ég 's a' roppant nagyságu Sejanus **) ropogva össze olvad 's abból az emberből, a' ki az egész birodalomban a' második volt, most már korsók, medentzék, serpenyők 's tálok készítetnek. „Hosszoruzd-meg Caesar borostyán ágokkal a' palotát, vezess nagy és fehér ökröt a' Capitoliumba, horgon huzattatik Sejanus az egész nép' láttá: mindenek örülnek.” **) Millyen ajakok! melly szörnyű ábrázat! Hidd-el, soha sem szerethetem ezt az embert. De melly bűn okozta romlását? Ki árulta-el? Millyen tanubizonyosságok tetettek ellene? Semmi efféle nem kellett egy sok szóból álló hosszú levél jött Capreából. ***) Jól van már mindent tudok. De hát Remus' népe mit mond hozzá? Most is mint mindenkor a' szerentsét kíséri 's azt, a' ki halálra ítéltetik, gyűlöli. Ugyan ezen nép (ha Nursia **) Thuscusnak kedvezne 's ha az öreg fejedelem elnyomattatnék) ugyan ezen orában Sejanust Tsászárrá kiáltaná-ki. De már régen elfelejtette az uralkodás' gondjait, mióta vaksokat nem vásárlunk.

Juvenal. Szatirái.

*) Mert a' helyett, hogy hajdan a' legfőbb méltóságokat, a' hadi seregeket, a' Fasceseket és mindent tetszése szerént osztogatott ki, most vesztég-ül 's tsak két dolgot óhajt epedve: kenyeret és circusi játékokat. Azt hallom, hogy még sokan elfogják fejeket veszteni. Nem is kétkedem benne: a' kementze igen nagy. Brutidiusom **) már igen halavány volt, midőn ma velem a' Mars oltáránál öszvetalálkozott. Igen félek, hogy a' meggyőztetett Ajax, minekutánna védelmezésével nem boldogult, telhetetlen lessz a' büntetésben „Fussunk valamint futatunk, míg még a' parton fekszik, ***) tiporjuk lábunkkal a' Fejedelem' ellenségét. De lássák tselekedetünket a' szolgák is, hogy senki közülök ne tagadja, 's elhalaványultt urát hajánál fogva a' bíróhoz ne hirtzol a'." Így beszéltek akkor Sejanusról; így suttogott a' köznép között egyik a' másiknak fülébe.

Kivánnál e' eszerént Sejanus gyanán: közönetni s' annyival birni, mint ő 's eggynék polgári tisztségeket, másnak hadivezérégeket osztani 's azon Fejedelemnek, a' ki Capreának kes, kenykösziklái között a' Chaldaeusok' seregében benyél tutora lenni? A' hadiseregeket gyalog és lovas katonákat és testörzö vitézeket kétség kívül kívánnád. Hinek nem volna ilyen mihez kedve? A' ki öldökölni nem vágy is még az is akarja hogy az öldökölhetésre hatalma legyen. De hol van olly fényes szerentsé, mellyben a' velejáró rossz a' jót felül ne haladná. Valyon hát inkább szeretnéd e' a' földön kartzoltatottnak bársony köntösét viselni, mint Fidene és Gábi' lakosai *) között tanátabeli lenni, és a' kevés népü Ulubraeban aediliséget viselven 's durva posztóban járván a' fontra 's ilzére vigyázni 's a' mi a' mértéket meg nem üri öszvezuzni. Valld-meg tehát, hogy Sejanus nem tudta mit kelljen kívánni, mert midőn tisztségekre 's nagy gazdagságra vágyott egy számos emeletű magas tornyot épített, mellyből annál melyebb-

re esett 's lerohanása annál nagyobb meredekről történt.

Mi volt a' Crassusoknak, Pompejusoknak és annak, ¹⁹⁾ a' ki a' meghódítatott Quiritéseket ostora alá vette veszedelmek? Nem egyb, hanem a' főpoltz, melly minden mesterséggel keresztetik 's az ellenkező Istenek által teljesített kívánságoknak szerfelett való nagysága. Ceres vejéhez ²⁰⁾ kevés Hirály jut el sebes véromlás nélkül, kevés tyrannus mul-ki száraz halállal.

Demosthenes és Cicero ékes-szóllását kezdi ohajtani és ohajtja valamig az öt napi inneptart már az is, a' ki a' böltességért még csak egy pénzt fizet ²¹⁾ 's ki után könyvtartó iskatuláját egy rabszolga hordozza; pedig mind a' kettőnek az ékes szóllás volt veszedelme, mind a' kettőnek a' gazdagon kiárado elme okozta halálát, 's az ész miatt vágatott-el az egyiknek keze és nyaka. ²²⁾ Ellenben rossz és alávaló Prokátorok' vére az óraló széket soha nem áztatta.

„Roma! melly boldoggá lettél
„Hogy engem Consullá tettél.“ ²³⁾

Ha mindent illy rosszul mondott volna, úgy valóban Antonius fegyverét nevezhette volna. Én részemről inkább szeretnék rossz költőnek mondattatni, mint az olly nagy hírű és ditső remeket a' második Philippicát ²⁴⁾ írni. Azt is kegyetlen halál ragadta-el, a' kinek sebes árvíz-ként rohanó beszédét Athena tsudálta, a' ki a' játékszin' dühös seregét zabolában tartotta 's a' kit mint Istenek ellenére születettet a' sors utált, 's tüztől és koromtól folyó szemüvé lett attya a' széntől, tsipővastól, fegyvereket tsináló ültőtől 's szennyes Vulcanustól az ékes-szóllás tanulására küldött. ²⁵⁾

Hadi prédák, tsonka fára diadalomielül fel-függesztett pántzélók, sisaktöredékek, rud-jokat vesztett hadi szekerek, gályáról nyertt zászlók, győzedelmi bolt: a festett szomorú képű foglyok: — ezek azok a' minden emberi boldog-

ságnál felyebb betsültt jók, mellyekre a' Görögök', Romaiak' és Barbarusok' hadivezére vágy, mellyekért minden fáradtságot és veszedelmet olly örömezt felvállal. Annaira igaz, hogy inkább a' hirt, nevet szomjuhozzuk, mint a' vitézséget. Mert ki kíván vitéz lenni, ha azért jutalmat nem várhat? Tagadhatatlan pedig, hogy né-mellyek ²⁶⁾ hajdan hazájokat elpusztították, az által hogy felettébb törekedtek hadi ditsőségre és olly magasztalásokra 's titulusokra, mellyek hamvaikat őrző kövekre kimetszve fenn-marad-janak, melly köveknek elrontására egy vad fige fának ereje is elégséges. ²⁷⁾ Mert még a' halotti emlékek sem kerülhetik-el a' halált.

Tedd fontra Hannibált 's nézd hány latot találasz még ezen nagy hadi-vezérnek maradványából? Ez volt az, a' kit Africa bé nem fogott, ez a' nagy tartomány, melly a' Maurusok' Oceanjáig és a' meleg Nilusig ér, 's más felől a' Szeretse-nekig és a' magas elefantokig elöyul. Spanyol országot is meghódoltatja 's a' Pyrenaeusokon általugrik. A' természet ugyan Alpeseket és rop-pant havasokat rakott utjába; ő elválosztja egymástól a' kősziklákat és a' hegyet etzettel ketté hasítja. Már Italia is birtokában van, még is tovább akar menni. Nem tettem még semmit, így szólla, ha tsak a' Punus-katona Róma' kapuit is be nem törí 's ha tsak zászlóimat suburrában nem függesztem-ki. Oh millyen tekéntet, melly méltó a' képirók' etsetiére, midőn ötet a' félszemű Vezért a' Getuliai fene vad hátán vitte. ²⁸⁾ Millyen kimenetele volt? Oh ditsőség szomjuzás! Ugyan ő meggyőzöttetik, sietve számkivetésbe fut és olly nagy és tsudálkozásra méltó létere a' királyi palota külső szobájában ül mint Cliens mind addig míg a' Birhyniai uralkodónak álmából fel-ébredni tetszett.

Ezen nagy férfinak, a' ki az emberek között olly sok zürzavart okozott nem fegyverek, nem parittyak, nem nyilak hozzák el végét, hanem eggy Canneért megfizető és annyi kiontott Római

vérért bosszut-alló gyűrű ") Eredj már esztelen 's fuss-keresztül a' vad Alpeseiken, hogy a' gyermekeknek tessél és az iskolákban ") rólád beszéljenek.

A' Pellai ifjunak nem elég egy Világ. ") Ugy izzad a' föld'kerekségének határjai között, mintha Gytara és a' kitsiny Seriphus zárnák közsikláik közé. Nem sokára pedig midőn majd a' gerentsérek-erősítette városba ") bé megyen, meg fog elégedni egy sarcophagussal. Tsak a' halál mutatja meg, melly kitsiny az emberi test. Hinni szoktunk, a' mit a' körülhajóztatott Athozról és egyéb mesékről a' hazug Görögök' történet-írásaikba beszélnek, ") hogy a' tenger ugyan azon hajós hadisereg által szekér-uttá tsináltatott 's ellepettetett: elhisszük, hogy a' Medusok egy ebédnél a' folyó vizeket kiitták 's ha mit még egyebet nedves szárnyain magasan repülve Sostratus énekel. ") És még is mint jött Salamistól vissza az a' barbarus Fejedelem, a' ki a' napkeleti és éjszaki szelek ellen (a' mit Aeoliaibarlangjokban el nem türtek volna) korbatásával dühösködött 's magát a' földostorozó Neptunust is megbékőzta 's lántzra vetette: valóban nagy kegyesség volt tőle, hogy bilyegezésre méltónak nem ítélte. Egy ilyen embernek öröme szolgái lehetnek az Istenek. Hogyan tért hát vissza? Tsak egyetlenegy hajóval, melly lassan evezgetett a' véres habok és holt testek között. Így szokott sokszor a' ditsőség szomjúság büntetni.

„Adj hosszú életet, adj Jupiter sok esztendőket“ Ezt ohajtod mikor fejedet magasan hordozod, ezt mikor halavány ábrázatu vagy. Melly szüntelen tartó 's mennyi bajokkal van pedig a' késő vénség megrakva.

Vi'sgáld legelsőben a' disztelen 's rút ábrázatot, melly már magához nem hasonlít, az éktelen bőrt, a' türemlett ortzákat, az olyan rántzokat a' millyeneket a' vén majom posáin karmol a' hol Tabracha ") terjeszti ki árnyékos erdeit.

Az ifiakon sok külömbfélésségek vagynak: az egyik helyes természetű, a' másik nagyobb, a' harmadik kisebb mértékben szép; az egyik erősebb mint a' másik. Az öregeken egyenlő ábrázat van: tagjaik reszketnek mint szavok, fejek kopasz 's orrok foly, mint a' gyermeké, fogínyével kell szegény fegyvertelennek a' kenyeret morzsolni. Feleségének, gyermekeinek 's magának egygyeránt terhekre van 's még az örökséget leső Cossus is megtsemerlik tőle. Elérzéketlenedett innyének a' bor' és ital örömei izetlenek.

Ide járul az, hogy a' másik érző tehetség is elromlott. Mert mi örömet szerezhethet neki az énekes, ha szintén a' legjobb hárfás volna is ez, vagy Seleucus vagy azok, a' kik arannyal kivarrott köpönyegeken kevélykednek? ³⁶) Mit használ néki, akár mellyik részében üljön a' játékszínnek, alig hallja-meg a' sipoknak és trombitáknak harsány hangját is. Nagy szóval kell az inasnak kiáltani, ha értésére akarja adni, ki jött hozzá, és hány az óra. Azonkívül az a' kevés vér is, melly még hideg testében vagyon egyedül a' hideglelés által hevitetik-meg. A' betegségek' minden nemei egész sereggel veszik ötet körül, mellyeknek ha neveit tölem kérdeznéd, elébb eltudnám beszélni, hány szeretői voltak Hippiának, ³⁷) hány betegeket ölt-meg egygyöszel Themison, hány frigyes-társokat rablott-ki Basilus, hány árvákat tsalt-meg Hirrus, hány férfinak erszényét üríti-ki napjában a' nagy szál Maura; elébb megmondanám hány jószággal bir most az, a' kinek borotvája alatt fiatal korom' alkalmatlan szakála leesett: Ennek vállában, amannak vékonyában vagy zombjában van a' fájás; egyik mind a' két szemével vak 's irigylí a' félszeműeket, a' másik idegen kezektől veszi-be halavány ajakin az ételt, mellynek látására már előre messze kítátja száját 's úgy néz feléjük, mint a' fetske-fi étlen gyomru 's tellyes száju anyja felé. De még minden tagok' fogyatkozá-

sánál nagyobb az elmétlenség, melly szerént inasai' nevét nem tudja 's azon barátját nem ismeri, a' kivel tegnap estve vatsorált, sem azokat, a' kiket maga nemzett és nevelt; mert kegyetlen testamentomában ki rekeszti őket az örökségből 's minden jószágát Phialenak **) hagyja.

'S ha szintén lelkének elevenségét megtartaná is kántelen gyermekei temetésének tanúja lenni. 's kedves feleségének, testvérének, hugának halotti tűzét 's urnáját látni. Ez a' büntetés szabott a' soká élőkre, hogy szüntelen ujj halottak között mindenkor gyászban, keserűségben 's fekete ruhában öregülnek meg. A' Pylusi Király, **) ha a' nagy Homerusnak hitelt adsz, a' varju után a' leghosszabb életnek példája. Késég kívül szerentsés volt ő, kinek halála annyi századokig haladott, a' ki esztendeit már jobb keze ujain számlálta **) 's ujj mustot annyiszor ivott! Figyelmezz egy kevesé, 's halljad mint panaszkodik a' sors törvényei 's életének igen hosszú fonala felett, midőn a' vitéz Antilochus' **) szakálát a' halotti tűzön égni látta, 's midőn körülötte lévő barátjaitól ezt kérdezi: oh miért kellett ennyi ideig élnem, melly bűnömrel érdemlettem ily késő vénségnek büntetését? Hasonlóképpen panaszkodik Peleus is, midőn elvesztett Achilest **) gyászolta és ama másik, **) a' ki az Ichakainak tengeri tévelgésén kesergett. Míg még Trója virágzott, addig Priamus nagy pompával költözött volna Assaracus' árnyékához, holt teste Hectornak és a' több testvéreknek **) vállán vitetett volna ki a' Trojai aszszonyi nép könyhullatásai között 's a' kesergő éneket Cassandra és Polyxene **) kezdték volna el megszaggatott ruhákkal, ha akkor végezte volna éltét, midőn Paris **) a' merész hajókat még nem kezdette építeni. Mit használt tehát neki a' hosszú élet? Megérte a' végső veszedelmet. 's látta mint pusztítatott el egész Asia fegyverrel és tűzzel 's kántelen volt mint megélemedett 's reszkető katona Királyi ékességét letévén fegy-

verhez nyulni 's úgy rogyott-le a' nagy Jupiternek oltára előtt, mint egy soká szolgált és a' szolgálatra már alkalmatlan ökr, melly szerentsétlen sovány nyakát az ura kése alá nyújtja, minekutánna a' háláadatlan ekétől már megvetterett. Mindazáltal az ő halála még emberhez illő volt, de ötet felülélő Felesége iszonyuan 's kutya szájjal ugatott. 47) Sietek a' saját Nemzetünktől vett példákra 's elmellőzőm a' Pontusi Királyt és Croesust, a' kit Solonnak ékes szája intett, hogy a' hosszú életnek végét tekintené még. A' hosszú élet által okoztatott veszedelem 48) volt ama számkivettetés, tömlőzt, Minturnaei posványban lappangás 's Carthagó megvétele után koldulásból élés. Mit szült volna a' természet az egész földön, mit Roma ezen polgárnál boldogabbat, ha a' foglyok' seregétől és minden hadi pompatúl körülvétetve akkor lehelte volna ki lelkét, midőn a' Teutók szekeréről leszállott 49) Az előre-látó Campania használandó hideglelést küldött kegyes indulattal Pompejusra: de a' sok városok köz könyörgései győztek 's utóbb azt nyerte, hogy az ő szerentséje és a' Városé ötet megverette 's e' betegségből kigyógyult fejétől megfosztotta. 50) Lentulus az illy fájdalomtól és büntetéstől megszabadultt, Cethegus és Catilina is meg nem tsonkitott testtel estek-le.

Szépséget kér édesen epekedő hangon a' fiaknak tsendesebb, a' leányoknak tűzesebb imádsággal az anya, valahányszor Venus' templomát látja. „Hogyan veheted ezt néki rossz néven? ezt gondolja magában némely ember, hiszem Latona is örül szép Dianájának.“ Ugy de melly igen ijeszt Lucretia az övéhez hasonló szépségre vágyástól 's Virginia örömet elfogadná Rutila' pupos hátát 's érte adná szépségét. Rülönösen a' szép fi-magzat szerentsétlenné teszi 's szüntelen való félelemmel eltölti szüléit; 51) olly igen ritkán eggyeznek a' szépség és szemérem egymással. Ila szintén szoros fenytékü familiája a' régi Sabiniai asszonyoktól vévén példát, fedd-

hetetlen erköltsüket mutat is 's azon kívül, a' jóltévő természet tiszta indulatot vagy szeméremtűzétől nagy mértékben égő artzot ad is (Mert mit adhat a' minden mesterségnél 's vigyázásnál hatalmasabb természet egygy ifjunak Jobbat?) még sem tarthatja-fenn férjfi nemét. ⁵²) Mert a' megvesztegetőnek tékozló istentelensége magokat a' szüléket meri eltsábitani. Annyira bízik magához az ajándék! Soha sem heréltetett-meg egy Tyrannus is kegyetlen várában formátlan gyermekeket, sem Nero nem rabolt-el görbel lábú urfiat, sem ollyant, a' ki kelevényes vagy hátán és melyén pupos volt. Eredj már örülj szép fiadnak, kit ennyi veszedelmek várnak! Közönséges házasság törő lessz belőle, kinek szüntelen kell büntetésektől félni, mellyeket a' megharagudott férjeknek jusok van gyakorolni. Nem lessz szerentsébbb Mars' tsillagzatjánál, úgy hogy soha se kerülne hálóba. ⁵³) 'S gyakran a' férjek haragja a' büntetésben tovább megy, mint a' mennyit ezen haragnak a' törvény megenged. Ez fegyverrel ö'dököl, amaz véresre martzangol karbátsával 's némely házosság-törökbe hal is bujik-be. ⁵⁴) A' te Endymionod ugyan ollyan asszonnyal fog tartani, a' kit szeret: de nem sokára, ha Servilia ⁵⁵) neki fizet, ollyannal is a' kit nem szeret. Az illyen személy minden drágaságaiból ki hagyja magát általa vetkeztetni: Mert mit tagad-meg a' testi gyönyörűségtől az asszony, akár Oppia, akár Catulla ⁵⁶) legyen? A' legrosszabb asszony is nyájos és tsinos erköltsű illyenkor. „De mit árthat, azt mondod, a' szépség a' tiszta erköltsűnek? “ Sőt inkább mit használ a' jó fel-tétel Hippolytusnak ⁵⁷) mit Bellerophonnak? Tudjuk, hogy a' Cretai asszony, midőn kosarat kapván megutáltatását szégyenlette, haragra gyuladott, hogy Steneboea sem kevesebbé lobbant-fel 's mind a' ketten bosszu állást forgattak elméjekben. Velette kegyetlen az asszony akkor, midőn gyalázat ösztönözi a' gyűlölségre. Mond-meg, mit tanátsolnál annak, a' kihez a' Fejede-

lem' felesége férjhez akar menni. Ezen legderekabb és legszebb a' Pat. ciusok között " saját veszedelmére elraboltatik Mes-alina' szemei által. Az aszszony már régen készen varja ötöt " a' piros fátyolban, a' bársonyos házas ágya' kertben " mindenek' látlára elké-zítetik a' mil-iom régi szokás szerint néki kifizettetik, a' madar-kból jövendő lő a' hites jegyzővel együtt meg-e-lenik. Te Silius azt vélted, hogy mind ezek titokban fognak véghez menni. Nem, ő nem más-kepp akar öszveadattatni, hanem a' törvényes mód és rendtartás szerint. Mond meg, mit választasz? Ha nem engedelmeskedel, még gyertyagyujtat előtt meg kell halnod: ha véghez viszed a' bűnt, eltelik egy k's idő míg a' dolog a' népnek és a' Városnak tudtára esvén a' Fejedelemlnek is fülébe megy, 's ez fogja háza' gyalázatját mindenek között legutólián megtudni. Azomban engedj a' parantsolatnak, ha halálodnak kevés napokig haladását annyira betsülöd. Akár mellyiket tartod is a' kettő közül jobbnak és könnyebbnek, szép fejér nyakadat mind a' két esetben a' pallos alá kell adnod.

E' szerint hit semmit se ohajtson az ember? Ha tanátsomat követni akarod bízd magokra az Istenekre annak megfontolását, mi legyen nekünk hasznos és sorsunkhoz illendő. Az Istenek a' kellemes helyett azt fogják adni, a' mi leginkább nekünk való. Jobban szeretik ők az embert, mint az ember maga magát. Mi szívünk' indulatjától 's a' vak kívánságoktól ösztö-öztetvén feleséget és gyermekeket ohaitunk: de ők tudják, mi lessz a' gyermekekből 's milyen erköltsű lessz a' feleség. Azomban hogy még is legyen miért könyörögnöd 's oltároknak fejér malatzból és egyéb áldozati baromból a' legkedvesebb darabokat szentelni, kérd azt, hogy egészséges testben egészséges lelked legyen, kéri olyan bátor szívet, melly a' halál félelméről semmit se tudjon 's az élet' utolsó szempillantatait a' természet ajándékai közé számlálja, melly min-

den terhet és fáradságot elviselhessen, soha haragudni ne tudjon, semmit igen hevesen ne kívánjon 's Herkules' bajait és kemény munkáit a' szerelemnél, vendégeskedésnél és Sardanapalus' lagy ágyánál felebb betsülje. Ez által azt adom tudtadra, a' mit magad adhatsz magadnak. Legalább a' boldog életre vivő ösvény egyedül a' Virtus által nyílik. Semmi isteni hatalmad szintsen oh Szerentse magadban; mi, mi teszünk téged Istennévé 's mi emelünk az égbe.

A' TIZENEGGYEDIK SZATIRA.

ATTICUS ha pompás vatsorát ad fényesnek tartatik, ha Rutilus, bolondnak. Mert mit fogad a' nép nagyobb katzagással 's tsufolással, mint egy elszegényedett Apiciust? Minden vendégségeknél, minden ferdőkben, minden öszvejöveteleknél, minden játék-színekben Rutilusról van a' szó. — Mert azt mondják, hogy már most midőn még fiatal és erős tagjai a' katonaságra alkalmasok 's még vére forró a' nélkül, hogy Tribunus vagy kénszerítené vagy akadályoztatná, a' hadász mesternek törvényeit és kemény parantsolatjait magának leírni 's megtanulni szandékozik. *) Hasonlóképpen sokakat látsz olyanokat, a' kikre a' gyakran megtsalatott hitelező az étel-piatzon várokozni szokott 's a' kik csak azért élnek, hogy innyeknek kedveskedjenek. Ezek közül leggazdagabban 's legjobban vatsorálnak a' legszegényebbek 's azok, a' kiknek romlások márszembetűnik 's minden órán következik. Azomban a' tsemegés étkeket minden elementumokból öszve keresik. izléseknek semmi sem drága; sőt ha figyelmesebben megvigyálgod őket, az legjobb izü nekik a' mi legtöbbe kerül. Azért minden

nehézség nélkül eltökélik magokat a' tékozlásra kíváncsiak pénzért akármit, még annyoknak törött képét is zálogba vetni, hogy egy pár száz forintos étket láthassanak tserép-edényben asztalokon. 'S így jutnak utóbb a' színjatszók' elegyes élelmére.

Nagy különbséget tesz tehát az, hogy ki az az ember, a' kitől ugyan azon vendégség származik, ha Rutilustól, úgy vesztegetés, ha Venti-diustól, akkor tisztességesebb nevet nyer; a' gazdagság dicsőrekesé teszi.

Méltán megvethetem azt, a' ki tudja mennyivel magasabb az Atlas Lybianak minden egyéb hegyeinél, azt a' különbséget pedig nem látja által, melly egy nagy láda és egy kistsínyerszény között van. Mennyei mondás: „Γῶ9: σεαυτον.“ *) Ezt mélyen bé kell szivedbe nyomnod, 's mindenkor meg kell gondolnod, akár házasodni szá dékzol, akár a' tiszteletre méltó Senatusnak kívánsz tagjává lenni (mert még Tersites sem bátorzkodott kívánni Achilles' pántzélját, mellyben magát Ulysses is tsu tárgyává tette) akár valamelly fontos és kétséges kimenetelű Processus' folytatásához fogsz: tanátskozzál magaddal, kérd meg magadtól, ki légy, hatalmas Orator e vagy tsak lármázó Curtius és Mathó. Kell tehetségeinknek mértékét esmernünk, mind nagy mind kistsíny dolgokban azt szem előtt tartanunk még mikor tsak egy halat akarunk is venni, hogy tengeri hartsát ne kívánjunk, midőn erszényünkben tsak egy kis Gob hal van. Mert millyen véget érsz, ha torkosságod nőtten nő, valamint értéked fogyton fogy, 's ha atyád pénze és jószága elmerül hasadba, melly olly fág, hogy nagy töke-pénzeket interestseikkel együtt, egész telekeket, a' rajtok legelő nyájokkal együtt el tud nyelni? Az illyen uraktól legutoljára a' gyűrű *) hallag el; 's Pollio meztlen ujjal kéntelen koldulni. Nem kora halál, nem keserves gyász várokozik a' tékozlóra, hanem halálnál is rettenetesebb vénség.

A' tobzódásnak gráditsai a' következők. Elő-
szer a' költsön vett pénz Romában 's a' hitelezők'
szemei előtt elköltetik. Azután midőn csak va-
lami kevés fogyatéka van 's már a' költsön-adó
megijed lakhelyeket változtatván Bajaeba és an-
nak Ostrigáihoz futnak. Mert kridázni már ma
nem nagyobb szégyen mint a' meleg suburrából
az Esquilumi hegyre költözni. Az egyyetlen egy
fájdalom, melly ezen szökevényeket gyötri azon
szomorúságban áll, hogy circusi játékok nélkül
egy esztendeig el kell lenniük. Ortzájokat egy
tsepp vér sem festi. Csak keveseknél késik-még
a' nevetségessé lett és a' Várost elhagyni készülő
szemérem.

Megfogod ma látni kedves Persicusom, ha
ezen szép erkölts-tudományt gyakorlom e éle-
temmel vagy mint titkos tobzódó a' hüvelyes vé-
teményeket csak szájjal ditsérem 's az inasoktól
fenn-szóval kását kérek; füleikbe pedig rétest
sugok. Mert minthogy vendégem lenni ígérkeztél
én Evandered *) fogok lenni 's te én nékem a' Ti-
rynthiumi és a' másik ennél kisebb még is iste-
ni származásubb látogatók gyanánt léssz, kik
közül egyiket a' víz, másikat a' tűz vitte az is-
tenek közé. Halljad most az étkeket, mellyek-
hez semmi készületeket a' piatzon nem vettem.
A' Tiburi jószágomról egy kövér gödöllye jó,
az egész nyájának leggyengébbike, melly még
füvet nem esmér, sem a' fűzfa bokrok' alacsony
ágait rágni nem próbálta 's mellyben több tej
van mint vér: azután vad spárga, mellyet gaz-
dáném a' rokkát félre tévén a' mezőn szedett.
Lesznek továbbá nagy és a' széna fészektől még
meleg tojások az anyjaikkal együtt, olyan szö-
lő gerezdek, mellyek fertály esztendeig tartá-
som után is olly frissek, mint a' töken voltak;
Tarentumi és Signiai körtvélyek 's ugyan azon
kosárban olyan almák is, mellyek a' Picenumi-
akkal vetekednek, uj illatuak 's olyanok, mel-
lyektől minekutánna őszi nyerseségeket 's ártal-

mas nedvességeket a' tél hidege elvette egéssé-
gedet nem féltheted.

Illyes mi hajdan már nagy vendégségek volt a' Senatoroknak. Akkor Curius maga szokta a' kitsiny tűzhöz tenni a' maga kertjében szedett olyan zöld veteményeket, mellyeket most a' sán-
tzon dolgozó 's lántzot hordozó szurtos szolgál sem akar enni, a' kinek szüntelen szájában van ize a' tölgy falatnak, mellyet a' gözös latzi-kony-
hában evett. A' füstöltt disznó örgya, hajdan a' ritkaságok közé tartozott, melly csak nagy inne-
pekre tartatott 's a' szalonna csak rokonok' név-
napján adatott-fel 's fris hus úgy járultt hozzá, ha az áldozattól maradott. Az ilyen vendégség-
re az olyan rokon-atyafi, a' ki már háromszor volt Consúl 's fővezérséget és Dictátorságot vi-
selt a' szokott időnél korábban mennt, *) vállán vivén a' kapát, mellyel a' parrag hegyet munkálta. Azon időkben, mellyekben a' Fabiusok és a' ke-
mény Catók, a' Scaurusok és Fabriciusok tekin-
tetben tartattak 's egyik Censor a' másiknak sa-
nyaru erköltseitől félt, senkinél sem jutott eszé-
ben arról gondoskodni, mellyik tengerben usz-
káljon olyan tekenyös-béka, mellyből a' Trojai
maradékok' számára legpompásabb ágyak készít-
tethetnének; hanem még akkor a' kitsiny ágynak
oldalai tzipraság nélkül voltak 's rézből készültt
fejekken egy megkoszoruzott szárnak száraz
feje látszott, *) melly körül virgontz paraszt
gyermekek játszottak. Ilyenek voltak az elede-
lekis, mint a' ház 's annak készületei. A' bárd-
latlan és a' Görögök' mesteri műveihez nem értő
's azokat tsudálni nem tudó katona öszvetörte,
midőn valamelly város megvétetett a' nagy mi-
vészektol készített 's prédául neki jutott pohá-
rakat, hogy paripája szebb szérszámmal kevély-
kedhessék; *) vagy hogy drágaságokkal kirakott
si-akja az elveszendő ellenség' szemei előtt a'
Római birodalom sorsa által megszelidített nyös-
tén-farkasnak képét 's a' Quirinuszi kőszikla alatt
kitett kettős gyermekekét és a' paisosan 's dár-

dáson jövő Mars latennek tziíraság nélkül tündöklő 's le függő ábrázatját mutassa. A' mi ezüst akkor volt, mind az tsak a' fegyvereken ragyogott 's azért a' li ztből készült étkek is tsak Tuskus tálakban adattattak-fel Akkor mindenek irigylésre méltók voltak annak, a' kistsak egygy kevéssé is irigy tud lenni.

A' templomok' szentsége is szembetünőbb volt akkor; mert a' jövendőlok' szolgálatja magok az Istenek által vitetvén véghez egyy az egész városban ejfélkor hallatott szózat a' Gallusoknak az Oceanus' partjáról való jövedeleik eránt megintett bennünket. Így szokott Latium' boldogságáról gondoskodni az agyagból tsinált 's aranynyal még meg nem fertéztetett Jupiter. Akkor tsak hazai 's nálunk termett fákából láttattak asztalok 's illyen haszonra fordítatott a' régi diófa, ha mikor azt, a' napkeleti szél a' földre terítette. Most a' gazdagoknak nem jó izü a' vatsonra, még a' rhombus és őz sem, 's a' drága kenetek és rózsza koszorúk is kedvetlenül illatoznak nekik, ha a' nagy asztal egygy nagy elefánt-tsonton nem áll és egygy szélesen eltátott száju parutznak azon fogai közül valamellyiken, mellyeket a' gyors Maurus, a' fekete ndus és Syene' kapuja küldenek hozzánk 's mellyeket ezen vad állat a' Nabathaeai erdőkben elhány; mikor fejének terhére vagynak. Tsak ez ad nekik ételkivánást és a' gyomornak emésztő erőt, mert náluk az ezüstlábu asztal tsak olyan, mint a' mi ujjainkon a' vas gyűrű. *)

Megköszönöm én az ölly kevély vendéget, a' ki engemet magához hasonlít és azt a' mi oltsó megveti. Nálom egygy lat nehézségű elefánt-tsont sincsen, sem játszó asztal, sem semmi iáték-eszköz ezen ritkaságból. A' kések' nyelei is közsőséges tsontból vagynak; mindazáltal az étkek semmi rossz szagot tőlök nem kapnak. sem a' tyuk rosszabbúl nem metéltetik el. Olyan transzérozó sem lessz nálom, ki előtt minden transzérozást tanító műhelynek magát szégyenleni

kellene, mintha Trypherustól tanult volna, a' ki nyulakat, vad-kanokat, disznó-tölgyeket, fátzánokat, libyai ketskélket, fajt-tyúkakat 's öze-
ket, gazdag asztalokra való pompás petsenyéket, tompa késsel eldarabol, úgy hogy a' szilfa vatsorától *) az egész Suburra harsog. Az én inasom azt sem tudja, hogyan kell egy darab özet vagy a' pókának egy részét ellopni, minthogy tanulatlan és tsak kitsiny falatotskák' megevéséhez van szokva. Tsak eggynehány krajtzárokon vett közönséges poharakat fog elődbe tenni egy piperetlen szolgál, a' kit ótska köntös védelmez a' hidegtől. Sem Phrygiai sem Lyciai nem lessz itt, ki rabárulótól drágán vétetett volna. Mindent deák nyelven kell kérned. Mindnyájának egy forma öltözetek van, 's nyirtt hajok, melly borzasan áll 's tsak ma fésültetett, meg a' vendégség' kedvéért. Eggyik a' juhász' fia, másik az ökör-pásztor' gyermeke, a' ki távol lévő anyja után óhajtozik és a' kunyhóhoz 's az esmeretes ketskékhöz vágy: egy jeles ábrázatu 's szemérmes gyerkötze, a' millyeneknek kellene lenni azoknak, a' kiknek ruhájok bársony szinnel lán-
gol. — Ez fog néked olyan bort adni, melly azon hegyekben szüretett, mellyeknek szomszédságában maga is született 's mellyeken sokszor játszott. Mert inasomnak és boromnak közös házajok van.

Talám azt várod, hogy egy Gádesi asszony mutassa énekével és tántzával viszketegségét 's hogy tapsolást nyerő leányok ugrálásaik közben gyors farokkal a' földet ériék. Illyennel **) szokás eggyébbkor a' lankadó szerelmet gerjeszteni 's ez a' gazdagoknak tsalán élességű ingerjek, noha az asszonyi nem még nagyobb gyönyörűséget érez belőle, jobban kifeszitetik általa.

Az ilyen bolondság nem alatszony kunyhókba való. Hallgassa az olyan tapsolásokat és énekeket, mellyektől még a' bűdös bordély-házban magát áruba botsató rab leány is örizkedik, az, és gyönyörködjek a' motkos kifejezésekben 's a'
bujá-

bujaságnak minden mesterségeiben, a' ki mikor felesleg iszik a' Lacedaemoni márványt okádásával megnedvesíti. A' gazdagoknak illyet mit szokás meg-botsátani; a' közép sorsbélielkhez nem illik a' játék, sem a' bújaság. Midőn amazok által vitetik illyes mi véghez, nyájasságnak és finom erköltsnek tartatik. Az én vendégsegem ma te néked más időtöltést ad. Itt az Iliás alkotója fog olvastatni 's Marónak magasan zengő éneke, melly amannak a' pálmát kétségesse teszi. Mit tesz a' dologhoz akár ki' szavával olvastassanak az illyen versek. *)

De tégy is hát most félre minden gondokat és foglalatosságokat 's engedj magadnak édes nyugalmat, minthogy ez egyszer egy egész napon szabad megszünöd a' munkától. Ne gondolkodjál most tüke-pénzedről 's feleséged által se hagyd epédet felkevertetni, ha szintén korán reggel elmenvén onnét hazul későn esteve tért is vissza.

Vetkezzél-ki minekelötte küszöbömön által lépsz mindenből a' mi kedvetlenséget okozott. Felejtsd-el házádat, inasaidat és mind azt, a' mit azok eltörtek vagy megrongáltak. Mindeneknek előtte felejtsd-el háladatlan barátidat.

Az alatt mások a' Megaleziak keszkenős játekát, *) Cybele' innepet, fogják tartani, 's a' lovak' 'sákmánya *) a' Praetor, triumphus pompában ül 's a' véghetetlen nagysokaság' engedelmevel mondván ma egész Roma a' Circusban lessz, és fülemet olly hang fogja verni, mellyből a' zöld köntösű lovagok *) sorsát megtudhatom. Mert ha ezek vesztesek lennének egész Romát felháborodásban *) és búban látnád, mint midőn a' Consulok Cannae-nál a' porfelhőben meggyőztettek. *) Mind ezeket nézzék a' fiatalok, a' kiknek nem szégyen a' kiáltozás és a' vakmerő felfogadások 's a' kikhez illik tsinos leányok mellett ülni. Nézzenek Asszonyaink férjeik mellett ollyan dolgokat, mellyeket a' tisztesség-szerető még tsak elbeszéllené is szégyen-

Juvenal. Szatirái.

lene jelenlétekből. A' mi öszve 'sugorodott bő-
rünk szívja magába a' tavaszi napnak sugárjait,
levetvén a' tisztí köntöst. Itt, mihelyt tetszik,
szégyen nélkül a' feredőbe mehetsz, *) jóllehet
hat órának még egy hujja. Ezt ugyan öt nap
egymás után nem tselekedhetnéd, minthogy az
ilyen élet is megúratná magát. A' gyönyörűsé-
geket a' velek ritkán élés ajánlja.

A' TIZENKETTÖDIK- SZATIRA.

MÉG születésem' napjánál is édesebb nékem ez
a' nap, Corvinus, mellyen az innapi módon éke-
sített oltár az Isteneknek ígért áldozatokra vá-
rakozik. Ma az Istenek' Királynéjának *) hőszi-
nű bárányt viszek áldozatul 's hasonló színűt
annak is, a' ki a' Mauretaniai Gorgoval hartzol.
2) A' Tarpejusi Jupiternek szánt áldozati tulok
pajkosan ugrándoz a' hosszú kötelen 's homlo-
kát forgatja: mert ezen szilaj borju már alkal-
mas az oltárra és a' borral meghintésre 3) 's már
szégyenli az anyja' tölgyét szopni 's kelő szar-
vaival már a' tölgyfákat öklendezi. Ha értékem
nagy 's indulatommal megegyező volna, egy
olyan ökröt, melly kövérebb volna, mint His-
pulla mellyet saját nehézsége lomhává tenne,
melly nem szomszéd legelőről vetetnék, melly
felől fetskendező vére azt bizonyítaná, hogy
Clitumnus' 4) mosolygó partján nevelkedett 's
mellynek nyakát szokatlan vastagságú papnak
kellene elvágni, egy ilyen áldozati barmot
vinnék ma azért, hogy haza jött barátom, a' ki
a' minap türt veszedelmektől még most is retteg
's bámulja, hogy életben kimenekedhetett. 5)

*) Folyóvíz Olaszországnak Umbria nevű tartományában.

Mert alig szabadult-meg a' szélvészről és a' Villámtól, midőn sűrű setéség egygyellenegy felhővel az egész eget befogta 's a' vitorla-fákat hirtelen tűz láng borította el, midőn kiki a' villámtól megütöttek vélte magát 's azt hitte, hogy lehetetlen a' hajó-lőrést ezen tűzi veszedelemhez hasonlítani. Olly rettenetes volt minden, olly rémítő, mint akármelly pöetaitengeri veszedelem. De még új szerentsétlenség járult hozzá. Halljad azt 's nyisd-meg ismét szivedet a' szánakozásra, jöllehet mind az, a' mit mondok, syörnyű ugyan, de sokakkal közös és sokak előtt ismeretes sors, a' mint a' fogadásból felfüggesztett sok képek *) minden templomokban mutatják; (mert ki nem tudja, hogy a' képirókat Isis tartja-el?) Illyen szomorú eset érte a' mi barátunkat Catullust is. Midőn már a' hajó' teknője vízzel megtölt 's a' habok azt majd jobb majd baloldalra forgatták; midőn már a' kétséges fa épületben az ősz kormányosnak minden mestersége haszontalan volt: a' mi barátunk holmijének kihányása által a' szelekkel alkudozni kezdett, *) a' Castort követvén, *) melly hogy a' veszedelmet elkerülhesse maga magát megheréli, minthogy tudja, melly orvosság van kimetszett tagiában. Hányjátok ki mindenemet a' hajóból, így szólla Catullus, kész lévén elszórni a' legdrágább portékákat is: egyg bársony köntöst, melly az elpuhult Mecenasoknak is tetszhetnék 's egyéb ruhákat olly gyapjúból, mellyet a' jelesebb nemű fünek természete maga fest-meg a' juhokon, jöllehet a' szép forrás is segít titkos erővel és a' Baetis tájéki levegő. *) Ezüst készületeit sem irtózott elhagyni, 's azok között Parthenius által készített tálokat, egyg ollyan poharat, melly Urnával vetekedett 's méltó lett volna egy szomjuhozó Centaurushoz és Fuscus' feleségéhez, *) továbbá sok Bascaudesekeket **) és számtalan asztali edényeket 's mesterségesen kirakott műveket, egy ollyan poharat is, mellyből Olynthus

„)ravasz meg-vásárlója ivott. Mond meg ki elég-
gő erős ma fejét az ezüstnél 's életét a' jószág-
nal és gazdagságnál fel ebb betsülni. Sokan nem
azért gyűtenek kintseket, hogy élhessenek, ha-
nem fősvénységtől megvakítván tsak a' kintse-
kért élnek.

Már betsesbb javainak leg nagyobb része
a' tengerben volt, de még ezen magának önként
tett kár sem távoztatta el a' veszedelmet. A'
szerentsétlenségtől kényszerítetvén annyira jutott
hogy az árbotzfát ketté vágatta, minthogy az
ilyen veszedelemben az az utolsó segedelem,
ha a' hajót könnyebbé teszszük.

Eredj már 's bizd életedet a' szelekre 's hidj
a' kivájt fának, mellyen tsak négy vagy mikor
a' deszka legvastagabb hét lábnyira vagy a' ha-
láltól; 's tekints körül utóbb mikor a' hajóban
léssz, ha van-e veled tarisznya, kenyér, tágos
palatzk és fejsze, mellynek a' szélvészben hasz-
nát vehesd!

Midőn azután a' tenger letsillapodott 's a'
hajósoknak kedvező idő vissza tért 's a' sorsa
tengernél és Eurusnál hatalmasabb lett, midőn
a' vidám Párkák a' fejei rokkán kegyes kézzel
jobb munkát tettek, 's tsak levegőhez hasonló
szellő lengedezett; akkor a' megtsonkulit hajó
a' szükségben tanult mesterség által segítette
szomorúan ballagott a' még megmaradott egy
vitorlával és a' mellé kifeszített ruháinkkal. A'
déli szél megszűnván az élet reménye a' verő-
fénnyel együtt visszatért. Nem sokára meg-
látlatott Juliusnak ama kedves bértze 's mosto-
ha-anyjáról neveztetett Lavinumnál feljebb be-
tsült lakhelye, mellynek ama fejei disznó adott
nevet; mellyet a' Phrygiaiak örvendve tsudál-
tak, 's mellynek, a' mi hallatlan ritkaság,
harmintz tsetsei voltak. Végre béevez a' fel-
tornyozott kősziklák között az az azok közé
szorított tengeren a' Tyrrhenumi Pharoshoz, hol
a' kő alkotványok mind a' két felől a' tengerbe
messze benyulnak 's Italiát messze hátra-hadják.

Eggy kikötőhely sem illy tsudálkozásra méltó, melyet a' természet maga készít. Azonban a' kormányos tsorba hajójával a' kikötő helynek belső részében vergődik, hol egyébbkor tsak Bajaei sajkák hányhálnak a' tsendes vízben vasmatskákat. Itten a' megnyirt feü ¹³⁾ 's megmenekedett hajósok vígan tsevegnek egymással az elmúlt veszedelemről.

Menjetek hát legények, ¹³⁾ menjetek tsendesen és Istenfélő lélekkel; koszoruzzátok-meg a' toplomokat 's hindsétek-meg az áldozó keseket lisztel és sóval és ékesítsétek fel a' puha zöld pázsitból készült oltárokat; én követni foglak benneteket, hogy mindent a' mit a' jelesebb áldozati szertartás kíván annak rendi módja szerint véghez vigyek 's azután házomba vissza jövök, hol a' kiaded képekre, melyek gyenge viaszból készülve olly tsinosan állanak, vékony koszorúkat aggaatok Itt fogom Jupiternket engesztelni 's Atyáim' Lareseit tömjénnel tisztelni 's mindenféle színű violákkal meghinteni. Ime már mindenek felvagynak ékesítve: az ajtó kinyújtja a' hosszú borostyán-ágokat 's korán már a' méts világánál innepet mutat.

Né legyen reám ezért gyanúd kedves Corvinusom. Catullus, a' kinek haza jöveteléért ennyi oltárokat szentelek, három kis örökösöknek atya; 's szeretném azt látni, a' ki tsak egy behunyt szemü tyukot is áldoznék egy ilyen kevés hasznot ígérő barátjának. Valóban felesleg való költséget teszek Tsak egy fürjet sem szokás azért megölni, a' ki atya. Mihelyt a' gazdag és gyermektelen Paetius és Gallitát az első hideglelésü forráság éri, azonnal felékesítetik szép rendben az egész folyosó fogadási táblákkal. ¹⁴⁾ Tatállatnak olyanok is, a' kik egész Hecatombákat ígérnek, minthogy itt sem a' piatzon eladó Elefántok nem árultatnak, sem egész Latiumban és a' mi egünk alatt nem teremnek (ezen állat tsak fejedelmi birtok, tsak a' fekete nemzetektől származik, tsak a' Ruti-

Ius erdőkben Turnus mezején legel, privátusoknak soha nem szolgál, hanem csak a' Tyrusi Hannibálnak, a' mi hajdani Vezéreinknek és a' Molossusi Királynak vitézeit 's hadi seregeiknek egy részét vitték eleik feltornyozva az ütközetre) Ha máskép' volna a' dolog Novius és Hister Pacuvius minden késedelem nélkül Elefánt tsontokat vinnének az oltárra és ezen állat tüstént mint áldozat Gallita' Laresci előtt esnék-el, úgymint a' melly eggyedül illenék ilyen Istenségekhez és azokhoz, kik örökségeiket vadásszák. Sőt amaz, ha szabad volna, rabszolgai seregéből a' legszebbeket igézné oda 's mind inasainak mind szolgáló leányainak homlokokra áldozati szemfedelet kötne. A' mi több, ha férjhez menő Iphigeniája volna azt adná az oltárra, ⁽⁴⁾ ha szintén a' szomorú-játékú engesztelő áldozatban a' szarvassal való alattomos feltserélést nem reménylhetné is. Ditsérem ezen földimnek esztét, mert mit ér ezer hajó egy gazdag testamentomhoz képest? 'S ha a' beteg megszabadul Libitinától az illy tudálkozásra méltó szolgálat által hálóba kerítetvény eltörüli előbbeni testamentomát 's ujat tsinál 's rövideden talám mindenét Pacuviusnak hagyja. Ő akkor kevélyen fog meggyőzött vetélkedő társai előtt járni. Látod tehát, melly igen érdemes legyen egy Mycenist feláldozni.

Éljen Pacuvius, nem bánom 's legyen olyan hosszú idejű mint Nestor 's birjon mindent, a' mit Nero valaha elrabolt: rakjon egész hegyeket aranyból 's ne szeressen soha senkit, se senkitől ne szerettsék.

A' TIZENHARMADIK SZATIRA.

Az, a' mi által rossz példa adattatik, mindenkor kedvetlenséget okoz véghez vivőjének. Az

első büntetés abban áll, hogy saját bírása egy vétkest sem ítél ártatlannak 's nem szabadít fel, ha szintén a' Praetor igazságtalan kedvezése győz is a' tsalárd urnával. *) Továbbá mit gondolsz, Calvinus, mit fognak mindenek az új bünről és a' hitnek megszegéséről itélni? 'S nem is olly igen tsekély értéked van, hogy a' kitsiny vesztességnek terhe elsüllyeszthetne. 'S a' mi téged ért az nem is ritkaság nálunk: ezen eset már sokak által tapasztaltatott 's a' közép szerű szerentsétlenségekhez tartozik.

Szakaszd hát félben a' felettébb való panaszkodást. A' fájdalomnak, melyet egy férj-fűsziv érez, nem kell felettébb hevesnek 's a' sebnél nagyobbnak lenni. Te a' könnyű szerentsétlenségnek kitsiny részét sem tudod szenvedni? 'S forr belső részed, hogy Barátod, a' nála letett 's szent hűségre bízott pénzt vissza nem adja. Te bámulsz-e ezen, ki Fontejus' Consulsága alatt születvén már hatvan esztendőket hátra hagyta? Hát semmi hasznát sem veszed ennyi tapasztalásodnak? Nagy petsű ugyan a' Philosophia, melly tiszteletre méltó könyvekben a' szerentsén győzdelmeskedni tanít: de azokat is boldogoknak tartom, a' kik az élet' terhét viselni 's a' jármat békével hordozni az emberi élet' oskolájában tanulták.

Vagyon-e olly nap, ha még olly nagy innep is, melly tolvajságot, hitszegést, tsalárdságot, és mindenféle vétkekkel szerzett nyereséget 's majd méregget, majd törrel keresett gazdagságot nem árulná el? Mert igen kevesek a' jó emberek: alig megy annyira számok, mint Theba kapuié *) vagy a' gazdag Nilus torkalatjának ágaié. Mi a' Világnak kilentzedik idő-szakában élünk 's ollyan századokban, mellyek rosszabbak a' vas-időnél *) 's mellyek vétkeinek a' természet nem talált különös nevet, sem különös értzet.

Hová lett az Istenek és emberek között a' hűség? Ezt kiáltozzuk 's olly lármával kiáltoz-

zuk, a' millyennel a' Sportulával megnyert Clientek Faesidius prókátornak allegálását magasztalni szokták. Mond meg arany-függőre méltó öreg, *) nem tudod-e, melly igen igéz a' más' pénze? Nem tudod-e, melly hahotát okoz együgyűséged a' köznépnél, midőn valakitől azt kívánod, hogy ne legyen hitszegő 's azt hídje, hogy a' templomokban 's valamellyik vérrel festett oltárnál vagyón Isten jelen? Ez a' hit hajdan hazánknek eredeti lakosainál volt szokásban, míg még az elkergetett Saturnus koronáját le nem tette 's földmivelőj sarlót nem vett kezében, míg Junó kicsiny leánya volt, 's Jupiter még Királyi méltóság nélkül az Idai barlangokban lappangott; *) míg a' felhők felett a' mennyekiek vendégséget nem tartottak, és sem Ganymedes, sem szép Hebe nálok pohárnokságot nem viselt, míg Vulkán a' Liparai műhelyben a' kiivott Nektárt kormos kezével szájáról nem törölte, míg mindenik Isten külön ebédelt; míg az Istenek serege nem volt olly nagy, mint ma 's a' kevés Istenekkel megelégedő egek a' szegény Atlást kisebb terhel nyomták *); míg sorsvetés által még senki sem nyerte-el a' mély tengerek' kegyetlen birodalmát 's míg komor Pluto Sicilii feleségével együtt nem ijesztett és sem kerék, sem furia, sem kőszikla, sem fekete keselyük büntetése nem fenyegetett, hanem az alsó világi árnyékok Hírály nélkül vidáman éltek. Abban az időben a' vétek tsuda volt. Akkor még halált érdemlő nagy bűnnek tartatott, ha ősz ember előtt az ifju vagy akármelly szakálos előtt is a' gyermek fel nem kelt, ámbár több eperje volt 's nagyobb halom makkot látott is házában. Olly nagy tisztességnak tartatott négy esztendővel másnál idősebb lenni. Az állnak első pelyhesedése tsak nem olly igen tiszteltetett mint maga az őzség. Most, ha barátunk a' nála letett pénzt el nem tagadja, ez a' hűség olly tsuda-jel, mellyet a' 'Tuscusok' könyveiben feljegyezpi érdemes 's mellynél egy megkoszorúzott bárányt kell

engesztelő áldozatul adni. Mert ha egy derék és feddhetetlen erkölcsű embert látok, az illy tsudát kétfejű gyermekkel, a' bámuló eke alatt találtató halakkal 's vemhes öszvérrel *) vete- kedőnek tartom, 's ollyankor úgy aggódok, mint mikor kő-zápor esik, mint mikor a' raj- méh szőlő-gerezd fürt gyanánt egy templom' te- tejére ül, mint mikor valamelly folyó viz tsu- dálatos habokkal **) foly a' tengerbe vagy a' pa- takban téj tsergedez.

Azon panaszkodik, hogy szentség törő tsa- lárdsággal elvettek tőled tíz ezeret. De hát ha más husszor annyit vesztett-el ugyan illyen mó- don 's a' harmadik még többet 's annyit, a' men- nyi egy nagy ládába alig fér? Annyira kön- nyű és olly igen szokás mái napon az Istenek' tanúbizonyságát megvetni, halandónak nintsen tudtára! Nézd melly fennszóval tagadja, melly állhatatosság van tettető ábrázatján! A' nap' su- gáriaira; a' Tarpejusi Jupiter villámára, Mars' kardjára, a' Cirrhai jövendőlnök **) nyilaira, a' vadász Istenné' ivére **) 's tegzére esküszik és a' te három águ szigonyodra ó Neptunus, Aegaeus atya. Még Herkules' ivét 's Minerva dárdáját is hozzá teszi, sőt minden fegyvert va- lami az ég' tárházában találtatik. Ha pedig egy- szersmind atya is, így szóllám fiamnak boldog- talan fejét Egyiptomi etzetbe **) áztatva 's meg- főzve etessék-meg velem.

Mert sokan azt hiszik most, hogy valami történik, mind az tsaka' szerentse' játéka, hogy a' világ semmi igazgató által nem kormányoz- tatik, hanem tsupán a' természet forgatja a' na- pok' és esztendők' változásait: 's azért félelem 's rettegés nélkül merik ujjaikat akármelly ol- tárnál is fenntartani. **) Mások félnek ugyan at- tól, hogy a' vétekre büntetés következik 's hisz- nek Isteneket 's még is hamisan esküsznek. Ezek így gondolkoznak magokban: ám végezzen Isten testem fölől a' mit akar, ám üsse-ki haragjá- ban tsengetyűjével **) szeméimet, tsak meg

tarthassam, ha bár szemeimtől megfosztva is, az ellopott és eltagadott pénzt száraz betegség, rothasztó fekélyes egy láb — mit tesz mind ez? A' szegény Ladas ¹³⁾ is kész legyen gazdag Podagrát kívánni magának, ha tsak Hunyorra és Archigenesre nints szüksége ¹⁴⁾, mert mit használ a' gyors lábok' ditsősége, ha a' Pysai olaj ág mellett éhezni kell ¹⁵⁾ 'S ha nagy is, legalább lassu az Istenek' haragja, ha minden vétkeket megakarnak büntetni, mikor kerül reám a' szer? 'S talám meg is hagyja magát kérlelni az Isten-ség. Az illyeket megszokta botsátani. Sokan vagynak, a' kiket ugyan azon vétékért kölömböző sors ér az' egyiknél akasztófa, a' másiknál korona a' gonoszság' jutalma. Ekképen bátorítják sziveket, midőn az iszonyu vétéktől retteg. 'S az illyen, ha a' szent templomba hívod, még megelőz téged a' menésben, sőt kezedenél fogva húz 's kotzódik veled. Mert ha valamelly rossz ügynél merészség is van, ez sokaktól ártatlanság bizodalmanak tartatik. 'S ő olly jól játsza személyét, mint Catullus' darabjában ¹⁶⁾ a' nyájasan tréfálgató tséltsap. 'S te szánakozásra méltó, ugy hármázzsz, hogy Stentort, sőt a' Homerus' Marsát is felülmulod kiáltozásoddal: „Te Jupiter, hallod ezen hamis esküvést 's még tsak ajakidat sem vonod félre, holott akar márványból, akar rézből vagy szóltanod kellene. Mivége öntünk hát eleven szenedre papiros boricékokból tömjént. 'S miért adjuk az öszve vagdalt borju májt és a' disznónak fejeér hájját. A' mint látom semmi külömbőség sintsen a' te képed és Vagellius' ¹⁷⁾ képe között.”

Értsd-meg, melly vigasztalást nyújthat egy olyan ember, a' ki sem a' Cynicusokat, sem az ezektől tsak köntösökkel különbözö Stoicusok' tudományát nem olvasta, sem a' kis kertjének plántái között jó kedvel mulatozó Epikurust nem tudálja. A' kétséges kimenetelű betegek gyógyíttassák magokat nagyobb orvosok által; Te Philippus' ¹⁸⁾ tanítványára is reá bízhatod az ere-

det. Hamegmutatod, hogy az egész földön nintsen ehhez hasonló iszonyu véték, ugy hallgatók 's nem ellenzem, hogy melyedet öklöddel verd 's ábrázatodat tenyereddel dörgöld. Némely veszteségek alkalmatosságával illik az ajtót bézárni 's pénzét nagyobb jajgatással 's több kesergéssel gyászolni, mint a' halottakat. Az ilyen esetben a' fájdalom nem költemény 's nem elégszik-meg senki azzal, hogy tsak ruháját megszaggassa 's szemeiből erőszakosan könnyeket fartsarjon. A' jószág' és pénz' elvesztése igaz könnyhullatással sirattatik. De ha a' tiedhez hasonló panasszal minden piatzok tele vagynak 's ha a' tizszer is törvényesen meg esmertt adós leveleket hamisaknak és semmit sem érőknek vallják azok, kiket saját kezek' írása és elefántcsont iskatulyában tartott sardonix petsétje megtzáfol: akkor azt akarod-e, te elkényesedett ember, hogy mások' közönséges sorsán felül tétesél. Tsak te vagy-e a' fejér*) tyuknak fia, mi pedig mindnyájan alávalók vagyunk 's szerentsétlen tojásból költünk-ki?

Tsekélység az, a' mit szenvedsz 's kevés epével eltűrheted, ha szemeidet nagyobb vétékre fordítod. Hasonlitsd-össze a' bérben fogadott zshiványokat, a' bűdös kénesővel 's olly mesterséges ravasszággal készített égéseket, hogy legelsőben az ajtó gyújtatik-meg; hasonlitsd-össze azokat a' kik a' régi templomokból a' tiszteletre méltó rozsdával meglepett nagy poharakat, a' Nemzetek' szent ajándékait és a' Hírályok által letetetett koronákat elragadják. 'S ha illyesek a' templomokba nintsenek, kissebbszentségtörők mutatják magokat, a' kik Herkulennek megaranyzott tzombját 's Neptunus' ábrázatját levakarják 's Castor' képéről az aranylapot lefejtik. 'S hogyan félnének ezt tenni, holott szokásokká vált, egész Jupitereket megolvasztani. Hasonlitsd össze azokat is, kik a' méreg-keverés és vásárlásban mesterek, és azokat, kik tehén börbe varrva a' tengerbe vettet-

nek **) 's a' kikhez a' szerentsétlen sors majmokat is rekeszt. Mit gondolsz hányadik része lehet az, a' miért te panaszolkodol, azon vétkeknek 's gonoszságoknak, mellyeket a' várás praefectusa Gallicus hajnaltól fogva a' nap' lementéig hall. Ha az emberi nemzet' erköltseit megakarod esmerni, ez az eggyetlen eggy ház elégséges arra. Tölts ebben tsak kevés napokat 's lássd-meg, hamered-e magadat, mikor onnét vissza jössz, szerentsétlennék mondani. Hi tsudálkozik az Alpesek között azon, ha eggy golyvás embert lát vagy Merőe szigetén, ha valamelly Asszonynak eggy vastag kisednél nagyobb melyei vagynak? Hi bámul a' Germanusok' kék szemein, szőke haján és nedves hajfürtjéből font üstökökön, minthogy a' természet mindeneken mindenben eggyeránt mutatja magát. A' Pigmaeusok' hadivezére a' Thraciai madaraknak hirtelen jövő felhő sűrűségű tsevegőserege ellen kikél apró fegyvereivel 's nem sokára a' nagyobb erővel meg nem mérkezhethén a' daryak' kegyetlen kampós körmétől elragadtatik 's felkapattatik. Ha a' mi nemzetünk között illyet mit látnál, megszakadnál a' nevetésben; de ott, a' hol az egész sereg eggy lábnyinál nem magasabb, senki sem nevet, jöthet efféle ütközeteket minden nap lát is. —

De semmi büntetése se legyen-e, így szolvasz, a' hitszegésnek és az istentelen tsakádságnak? Tedd fel, hogy nehéz lántzon tüstént elhurtzoltassék és (mit kívánhatsz többet?) teteszésed szerint megölettessék; a' vesztesség még is megmarad 's a' nála le tett pénz nem tétetik bátorságba 's tégedet az öszve martzangolt testnek minden tsepp vére gyűlölségesse tesz **)

„De a' bosszúállás édesebb mint maga az élet.”

Igen is így szólnak a' közemberek, kiknek szíve sokszor igen tsekély okok által, sokszor minden ok nélkül fellobbban, kiknek minden tsekélység alkalmatosságot ad a' haragra. Chry-

nippus nem fogná ezt mondani, sem Thales' szelíd lelke, a' mézes Hymettusnak ősz szomszédja ***) sem, a' ki kegyetlen tömlőtzeben sem osztaná-meg vádolójával a' néki nyújtott bürök levét. A' boldogító bőltseség legelsőben arra tanít meg, mi legyen az igaz és a' jó 's azután kitsinyenként minden vétkeket levetkeztet velünk. A' bosszuállás csak a' kitsiny, erőtlén és gyáva lelkek' öröme. Ebből tüstént azt hozd-ki, hogy senki sem örül annak olly igen, mint az asszonyok.

Azonban melly okokra nézve hiszed, hogy azok a' büntetést elkerülték, a' kiket a' gonosz tselekedetet éreztető lelki esméret vádol, és hallatlan ütésekkel ver, midőn a' gyötrelmes sziv rejtekben a' korbátsot szüntelen tsapkodja reájok. Bizonyyára kemény és azoknál, mellyekett Rhadamanthus ***) és a' sanyaru Caeditius kigondolt, sokkal rettenetesebb büntetés: a' maga ellen való tanút éjjel nappal kebelében hordozni.

Egy Spartai férjfiúnak ***) hajdan a' jövendő Pythia az felelte, „hogy nem fog büntetlenül maradni, minthogy, azon gondolkozott ha nem lenne-e jó, a' reá bizott pénzt megtartani 's tsalárdságát hamis esküvéssel védelmezni” (mert azt kérdezte, mi legyen az Istenség' vélekedése és ha Apollo tanátsolná-e néki ezen vétkes tselekedetet) Azután nem a' kötelesség eránt való tiszteletből, hanem féltében a' pénzt visszaadta 's még is kéntelen volt ama' mondanak igaz és a' templom' szentségéhez méltó voltát az által megbizonyítani, hogy gyermekeivel, egész háza-népével és rokonaival együtt kiirtatott, ambár nemzetsége sok régi ősoket számlált. Illyen büntetés érte csak a' vétkezni szándékozást is. Ha valaki csak magában titkon feltesz is valamelly gonosztságot, már a' véghez vitt bűnnek terhétől nyomattatik; hát ha szándékát végre is hajtotta? A' szüntelen való szorongattatás még az asztalnál sem távozik-el tőle,

az étel, melly kiszáradott torkán nem akar le-
menni, a' rágás közben mindig nagyobbra nő
's a' bort kénytelen, a' szerentsétlen, kipökní. A'
legdrágább Albai ó bor sem jóízű neki 's kináld
bár ötet jobbnál jobbal, sűrű rántzok ülnek hom-
lokára, mintha a' Falernumi bor savanyúsága
huzná ezt össze. Ha talám éjszaka a' bus gond
egy kis rövid álmot enged is neki 's az ágy-
ban sokáig ide 's tova hányt vetett tagjai egy
kitsínyt nyugosznak, akkor is szünet nélkül a'
templomot, a' megsértett Istenség' oltárát látja
és (a' mi legtöbb kínos verejtéket présel ki be-
lőle) téged lát álmában, a' te emberi formánál
nagyobb szent árnyékod megjelenik ²⁷⁾ 's re-
megő lelkét megzavarja 's a' megvallásra kén-
szeríti. Ezek azok, a' kik a' mennydörgéskor resz-
ketnek és minden villámlásnál elhalaványodnak,
a' kik az égnek legelső megzördülésére is már
lelketlenekké lesznek, mintha nem természeti
módon, sem nem a' szelek dühösségéből szár-
maznék a' villám, hanem haragosan szállana le
ítéletet tartani a' földön; 's ha egy égi hábo-
ru nekik nem ártott, a' következőtől még
nagyobb aggodással félnek, mintha az ég' fel-
tisztulása csak halasztotta volna a' bosszuállást.
Azon kívül mihelyt az ilyenek az álmatlan hi-
degelés miatt fájdalmat éreznek, azonnal azt hi-
szik, hogy a' betegség a' megharagudott Isten-
ségtől küldetett reájok 's az égből hagyított kü-
veknek és nyilaknak tartják azokat 's nem mer-
nek a' templom' számára még csak egy bégető
bárányt vagy a' Lareseknek csak egy kakas ta-
réjt is ígérni 's erántok fogadást tenni. Mert
mit engedtetik meg a' beteg gonosztevőknek re-
ményleni? Melly áldozati barom nem méltóbb
az életre, mint ők? Ide járul, hogy a' gonoszok'
erköltsi természete szüntelen változó és bizony-
talan. Mikor valamelly gonoszságot elkövetnek,
akkor eleinten bátrak és állhatatosok 's erős lel-
ket mutatnak. Azután ha eggyyszer véghez vit-
ték a' bünt kezdik érezni, mi legyen a' jó és a'

rossz. Mindazáltal természetek 's szívek ismét vissza - repül a' kárhoztatott erköltsökre 's azokban erősen és másíthatatlanul megmarad. Mert mellyik bűnös tart mértéket a' vétkezésben, mellyik kapta vissza valaha a' megfásúlt homlok-ról egyszer elüzött szemérmes pirulást? Hol van az az ember a' kit egy rút tselekedettel meglelgedni láttál volna? A' te tsalárd barátod is nem sokára megfogattatik hitetlenségének törében 's nem kerüli el a' fekete tömlőt' horgát, vagy az Aegeumi tenger valamellyik köszikláját, a' Nagyok' számkivetése helyét. Akkor a' gyűlölt ember' keserű büntetésének örülni fogsz 's végre vidám szívvvel megfogod vallani, hogy az Isteneknek egyike sem siket, sem nem Tiresias. **)

A' TIZENNEGYEDIK SZATIRA.

IGEN sok dolgok vagynak Vuscinus, mellyek gyalázatot érdemelnek 's maradandó motskot ejtenek a' legfényesebb állapoton is, 's mellyeket a' szülék még is magok mutatnak 's örökségül adnak gyermekeiknek.

Ha az öreg a' boldogtalan kotzkában találja gyönyörűségét, arany - függős *) örököse is már játszani fog 's az atyjáéhoz hasonló fegyvereket *) fog kisdéd korsótskájában rázni. Hasonlóképen az olyan ifju sem hágy jobb reménységet maga felől táplálni, a' ki megöszültt korhely és torkos atyjától nem egyebet tanult, mint urgombát vakarni, tseperkét sütni és fenyő-madarat a' maga levében főzni. Ha egyszer a' gyermek hét esztendő, ha még minden foga nem újult is meg, ámbár ettől fogva ezer szakálos mestereket adj is melléje, még is szüntelen a' sok és jó ízű étkekre torkoskodik 's a' fényes konyháról nem akar elszokni.

Vallyon Rutilus szelid lelket 's a' tsekély hibák eránt engedelmességet 's olyan meggyőződést fog e eszközölni, hogy a' rabszolgák' lelke és teste a' mi lelkünkkel és testünkkel egygyenlő természetű, vagy nem fog-e inkább kegyetlenkedésre tanítani, ő az előtte reszkető háznépnek Antiphatése és Poliphemusa *) a' ki a' 'verekedés' irgalmatlan lármájában gyönyörködik 's a' korbát's suhogását akármelly szép éneknél edesebb hangnak tartja, a' ki olly igen boldognak érzi magát valahányszor az elől szóllított hohér valamelly rabszolgát tüzes vassal éget azért, hogy eggy pár ing elveszett. Mire fogja az nevedéjeit szoktatni, a' ki a' lántzok' zörgésének örül 's a' kinek a' megbilyegezett szolgák és a' parasztok' tömlötzei olly igen tetszenek.

Azt várod-e, hogy Larga' leánya ne legyen utóbb tisztátalan életű, holott akármelly hamar beszél, sem számlálhatja el rénddel anyja' páráznáit a' nélkül, hogy harminczszor nem kellené neki lélekzetet venni. Leány korában megbizottja volt annyának, most az által diktáltatja magának a' levelkéket 's a' régi Cinaedusok által küldözi kézhez.

Ugy kívánja a' természet, sokkal gyorsabban és hamarabb megvésztegetnek bennünket a' házi példák, ha annak, a' ki azokat adja, nagyobb tekintete mellett szinlik-be magokat szívünkbe. Eggyik vagy másik ifju talám megveti 's megutálja azokat, a' kinek szívét Prometheus' kegyes mestersége jobb agyagból formálta, de sokkal többeket atyjainak kerülésre méltó nyomdokaik vezetnek és a' régi vétkek' sokáig szemlélt ösvénye ragad - el.

Tartóztasd meg hát magadat mindentől, a' mi kárhoztatást érdemel; mert erre tsak ez az egyetlen eggy ok is elégg kötelez, hogy gyermekeink vétkeinket ne kövessék. Mert mindnyájan igen könnyen tanuljuk azt himezni, a' mi rossz és rut 's Catilinát akármelly nemzetben 's akármelly ég alatt is láthatsz; Ellenben Brutus és

és bátyja *) alig találkozik valahol. A' mit mondani vagy látni rut, az soha se illesse meg annak a' háznak küszöbét, mellyben gyermek vagy. Távol legyenek innét a' bordélyosok' leányai és az éjjeli nyalakodók' énekei. Az ifjuság legnagyobb tiszteletet kíván. Ha valami rosszat akarsz tenni, ne ved meg fiadnak fiatal esztendeit, hanem gyermeked' jelenléte tartóztasson meg a' vétkezéstől. Mert ha valaha a' Censor' büntetésére-méltót fog tselekedni 's nem tsak testére és ábrázatjára, hanem erköltsére nézve is fiad lessz 's a' te nyomdökodon még tovább megy a' rosszban, mint te. Megfogod ugyan ötet dorgálni 's talám még lármával is pirongatni 's végre testamentomodat is megváltoztatod: de honét veszed a' bátorságot 's a' Szülékhez illő szabadságot, holott te, öreg létedre még rosszabbakat tselekszel 's velőtlen agyad már régen köpöly nélkül szűkülökdik.

Mikor vendégeket vársz egy tselédedet sem hagyod benyélgni. „Te seperd-ki a' szobát, te tisztítsd-le az oszlopokat, a' száraz póktakarodjékle, hálójával együtt; az egyik a' sima, a' másik a' képes ezüst edényeket sikálja meg, így kiáltoz a' ház Ura páltzás kézzel sürgetvén a' szolgákat. E' szerént félsz attól, nyomorúlt, hogy a' Kutyák által meg-tisztátalanított tornázt hozzád jövő barátid' szemeinek botránkozást ne okozzon 's hogy a' folyosó sárosnak ne láttassék:“ holott mind ezt egyyetlen egy szolga, egy félvéka fűrészpórral rendbe hozhatja; arról pedig nem gondolkodol, hogy fiad a' házat minden vétektől megtisztítva lássa? Hőszönetet érdemelsz, hogy a' hazának és a' Nemzetnek polgárt adtál, ha azt tselekszed, hogy az a' hazának hasznos és a' földművelésre 's mind hadi mind polgári dolgokra alkalmas legyen. Mert sok függ attól, hogy milyen tudományokra és milyen erköltsökre tanítod ötet.

A' gólya kigyókkal és a' pusztában talált gyíkokkal táplálja fiait 's ezek mihelyt megszár-

Juvenal. Szatirái.

nyosodnak, hasonló állatokat keresnek. A' keselyű a' barmok' és kutyák' holtt testétől 's az akasztó - fától kitsinyeihez repül 's a' dögnék egy részét azoknak viszi 's a' fiatal keselyű is, mikor meg-nő és fészket a' fán maga tsinálja, ugyan ezen eledellel él. Ellenben Jupiter nemes madarai *) nyulakat vagy őzeket vadásznak 's nyert prédáikkal lak-helyeikre repülnek; 's kölykeik is, ha meg-nevelkedvén a' fészket elhagyják az éhségtől ösztönöztetvén ugyan azon prédára sietnek, mellyet legelsőben megkóstoltak, midőn a' tojásból ki-bujtak.

Cetronius építeni szeretett 's majd Cajeta' görbe partján, majd Tibur' magas várában, majd a' Praenestai hegyeken alkotott Görög országi és messzűnnen hozott márványból olyan fényes palotákat, mellyek a' Fortuna és Herkules' templomait szintűgy felül multak, mint hajdan a' herélt Posides *) a' mi Capitoliumunkat. 'S midőn Cetronius ilyen lakhelyeket készített, értékét megfogyasztotta 's gazdagságát megtsorbitotta; mindazáltal ebből még nem tsakély rész maradt meg 's azt esztelen fja egészen elvesztette, midőn új házakat még szebb márványból épített.

Némelly emberek olyan atyától szármozván, a' ki a' Szombattól fél, *) semmit nem imádnak egyebet, mint a' felhőket és a' mennynek istenét, 's azt hiszik, hogy az emberi husnál a' disznó-hus, mellytől magát az atyjok megtartóztatta, nem alább való. Ezek szemérem-testek' bőrét leteszik 's a' Rómaiak' erköltségeit megvetik. A' Zsidó törvényeket tanulják 's isteni félelemmel tisztelik mind azt, a' mit nekik Moses titkos írásokban tanít. Nem mutatják-meg az utat másnak, hanem tsak annak, a' ki velek egygy isteni tiszteletet gyakorol 's a' szomjuzókat tsak úgy vezetik a' forráshoz, ha környül vagynak metélve. Ennek az atyjok az oka, a' ki minden hetedik napot henyélve töltötte 's azon az élet' foglalatosságai közül leggyet sem vitt véghez.

Azonban az ifjuság mindent önként követ; tsupán a' fősvénységet nem; ezt akarátja ellen gyakoroltatják vele. Mert ez a' vétek tsak a' Virtus' színe és árnyéka által tsal meg; holott külső tekintete ábrázatja és öltözete ijesztő komorságu. Teljes meggyőződéssel ditsértetik a' fősvény, mint takarékos és jó ember 's mint olyan, a' kinek gazdagsága bátorságosabb állapotban van, mint sem ha ezen kintseket a' Hesperidesek' sárkánya és a' Pontusi sárkány őrizné.^{*)} Ide járul az is, hogy az olyan embert, a' kiről szóllok, a' köznép olly ezermesternek tartja, a' ki a' pénzkereséshez jelesen ért 's a' kinek koholása által az érték mint egyg ülővason (jóllehet mindenféle mesterséggel) a' kalapáts' és mindenkor égő tűzhely' segítségével szüntelen nagyobbra nyulik. Az atya tehát, a' ki tsak a' fősvényeket tartja szerentséseknek 's tsak a' gazdagságot tsudálja 's azt hiszi, hogy ollyakról, a' kik szegyének 's egyszerűmind boldogok is lettek volna, nintsenek példák, arra inti az ifjakat, hogy tsak ezen az uton menjenek 's ehez a' felekezethez tartsák magokat. A' vétekeknek is vagynak kezdő regulái; 's legelőször ezekre tanítja meg őket, 's a' zso-brákságnak apróbb nemeit tanultatja-meg; 's nem sokára a' kintskeresésnek telhetetlen kívánságát is beléjük oltja. Szolgái' hasát hamis mértékű vékéval bünteti 's maga is éhséget szenved; mert ő a' penészes kenyérnek kék darabjait sem mervén elkölteni, még September hónap' közepében is elszokta a' vágott étekeknek egyg részét más napra tenni, 's a' babot, gyikot, megszagosodott-félsilurust 's foghagymát, megjelelve elzárja más napi vatsorának, mellyre a' hidaknál lévő koldus sem jelenne-meg, ha invitáltatnék.

'S mi végre gyűjtetnek ennyi kinnal öszve ennyi gazdagságok, holott szemlátomást nyilván-ságos eszelősség nyomorultul élni azért, hogy gazdagon halhass-meg? Azonban úgy szokott lenni, ha a' zatskó telik és vastagodik, valamint a' kints úgy a' kintsszeretés is nevededik 's tsak

az kívánja ezt kevesebbé, a' ki vele nem bir. 'S e' szerént uj falusi jószág vásároltatik, minthogy egy nem elég, 's killjebb akarod a' határokat terjeszteni, 's ha szebbnek látszik a' szomszédod' vetése, azt is megveszed az erdővel és olajfáktól fejejlő hegygyel együtt. Ha birtokosa az érte ígért pénzt nem fogadja el: éjjel a' sovány ökrök, mellyek a' sok munkától elfáradtak 's megéhültek a' zöld gabonába hajtának 's nem eresztetnek addig abból-ki, míg dühös gyomrok egész holdakat úgy el nem nyel; mintha le volnának kaszálva. Alig lehet megmondani, melly sokan sírnak az ilyen velek bánás miatt és melly sok szántó földeket tett az ilyen igazságtalanság eladókká. De melly igen szóba keveri ez az embert, melly gyalázatosan trombitálja ezt a' hir? Mit árt nekem a' hir, így szól ő; én többre betsülök egy bab-hüvelyt, mintsem ha az egész vidék engem azért ditsér, hogy kitsiny jószágotskám van és tsak kevés termést kaszálók.

Hétség kívül minden betegségtől és gyen-gélkedéstől megmenekedel, minden gondot és gyászos esetet elkerülsz 's hosszú és szerentsés életet ad a' kedvező sors, ha annyi mívelt földet birsz, a' mennyit Tatiusz alatt az egész Római nép szántott: Még a' vénség miatt elerőtlenedetteknek 's azoknak is, a' kik a' Punusok' háboruit, a' Pyrrhus' dühösségét, a' Molossusok' fegyverét próbálták, utóbb mind annyi sebekért végre alig adatott két hold föld. 'S a' munkának és vérnek ezen jutalmát senki sem tartotta kevésnek 's nem mondotta, hogy a' hálaadatlan haza megszegte ígéretét. 'S az ilyen kis birtokotska akkor eltartotta az atyát 's az egész kunyhót, a' mellyben a' gyermek-ágyos asszony feküdt 's négy tsetsemők játszottak, egy a' rabszolgaé, három az uré. 'S ezeknek megnőtt testvéreinek, midőn a' kapával és az ekével haza jöttek, lisztes kásából álló 's nagy fazekakban gőzölgő vatsora találtatott-ki. Most az ilyen kitsiny föld nekünk kertnek sem elég. Innét erednek tsak

nem minden vétkek 's az emberi szívnek egy vétke sem kevert soha annyi mérget 's nem dühösködött olly gyakran fegyverrel, mint a' te-mérdek gazdagságnak szilaj kívánsága. Mert a' ki gazdag akar lenni, hamar akar gazdagodni. 'S millyen tisztelet van akkor a' törvények eránt 's millyen félelem vagy szemérem találtatik az ollyan fősvénynél, a' ki gazdagodni siet?

„Oh éljeteek megelégedve ezen kunyhókkal és ezen halmokkal, kedves gyermekeim! így szóllott hajdan az öreg a' Marsusok, Hernikusok és Vestinusok') között, keressünk ekénkkel annyi kenyeret, a' mennyi asztalunkra elégséges: Kedvelik az illyen foglalatosságot azon mezei Istenségek, kiknek áldása és segítsége által az ember most, minekutánna neki gabona ajándékozottatott, a' régi makkeledeltől irtózik. Soha sem fog tilalmasra 's igazságtalanra vágyni az, a' ki a' hidegben magas fa-czipőt nem szégyenel viselni 's a' ki magát hideg napkeleti szelek ellen megfordított ködmennel védelmezi. Minden vétkekre és bűnre tsak az idegen és előttünk esmeretlen bársony vezet.“

Igy tanították hajdan gyermekeiket az öregek. De most az atya éjszélkor felkölti ősz' utol-ján fiját az álomból, ekkép' kiáltozván: „ébredj-fiam, vedd író-eszközödet, írj, gondolkodjál a' Processusról, olvasd el a' piros kezdetű régi törvényeket; vagy adj könyörgő levelet szölő-vessző-páltzáért; °) de arra vigyázz, hogy Laelius rajtad puszpáng füsüvel nem tsinosított haját 's szőrös orr-lyukakat lásson és széles vállakat tsudáljon. Rontsd-le azután a' Maurosok' sátorait és a' Brigantesek' várait, hogy hatvanodik esztendőd bő jövedelmi sast °) ajándékozzon. Vagy ha a' táborozásnak hosszú ideig tartó fáradságot viselni reteledd 's ha a' hadi kürt és trombita hasmenést okoz, vásárolj ollyat mit, a' mit két ollyan drágán eladhass; 's ekkor még az ollyan nemű portékáktól se iszonyodjál, melyek a' Tiberis' tulsó partjára üzettetnek °) 's

ne tégy semmi külömbséget a' bal'sam-kenet és a' bőr között. A' nyereségnek jó szaga van akár-miféle dologból származik is. Szüntelen szádban forogjon a' Poetának ezen mondása, mely az Istenekhez, sőt még magához Jupiterhez is méltó. Honnét 's miből bírsz valamit, azt senki sem kérdezi, hanem birnod kell." Erre tanítják ma az aszott öreg Asszonyok a' mászkáló gyermekeket, ezt tanulják minden leányok még az ábétze előtt.

Az olyan Atyát, a' ki ilyen intéseket ad, így szólíthatnám-meg: mond meg hiában való teremtés, mi kényszerít tégedet a' sietésre?"*) Fogadom, hogy a' tanítvány jelesebb lesz mestérénél. Semmit se aggódjál; felyül fogsz haladtatni, valamint Ajax Telamont 's Achilles Peleust felyül haladta. Hémelni kell a' fiatalokat: az ő velejek a' megérlelt rosszaságnak nyavalyájától még nem tölt el. Ha majd szakála fűsül-tetik 's a' borotva' éle nélkül szűkölködik, akkor ő hamis tanú lesz, az álnök esküvést tsekély áron adja 's Ceres' lábát 's oltárát vakmerőn illeti.**) Menyedet akkor úgy nézd, mintha már el volna temetve, ha veszedelmes menyasszonyi hintset hoz magával házadba. Milyen ujjak fognak, míg aluszik, hozzá érni?**) Mert a' mit te fiadnak tengeren és szározan keresni javasoltál, azt rövidebb út fogia néki adni: a' nagy gonosz-ság kevés munkába kerül „Ezt én nem mondtam, így fogsz utóbb szólni, sem nem javasoltam néki." Még is te benned van az elfajult léleknek eredete és oka. Mert a' ki a' nagy jó-vedelmeket megszeretteti és balgatag intéseivel a' gyermekeket fősvényekké teszi, a' ki tsalárd-ság által az érték' megkettőztetésére szabadságot ad, az a' gyepőt egészen neki eresztí a' nyar-galó szekérnek, mely azután, akár mennyit ki-áltozsz, sem tud megállani 's veled nem gondol-ván messze a' tzelelön túl fog szaladni. Senki sem elégszik meg azzal, hogy tsak annyit vélkezzék, a' mennyit megengedtél néki, bizonyosan még

többet fog magának megengedni. Midőn az ifjunak azt mondod, hogy bolond az, a' ki barátjának valamit ajándékozik, a' ki rokonjainak szegénységét enyhíti és könnyebíti, akkor eggyzersmind tanítod őtet rabolni 's tsalni is és minden vétek által vadászni a' gazdagságot, mellyet te olly igen szeretsz, mint hajdan szerették a' Deciusok hazájokat és ha a' Görögök igazat mondanak Menoeceus *) azt a' Thebát, hol a' barázdákban sárkány fogakból pai'sos seregek születnek, kegyetlen háborúk támadnak, mintha azon seregekkel eggyütt trombitás is születnék. **) Nem sokára tehát látni fogod, hogy a' tűz mellynek szikráit magad gerjesztetted messze harapozik és mindent elpusztít. Még magad sem fogsz megkéméltetni boldogtalan; az oroszán az őtet felnevelő 's tőle réttegő urát kegyetlen arditással megfogja ölni vas kalitkájában. **)

Életed' tsillagzatja tudja van a' Mathematicusok előtt; **) de terhére lessz neki a' lassu rokkának **) megszűnését várni; megfogsz halni előbb, mint a' fonál elszakasztatik. Már most is akadékjában vagy 's kívánságát hátráltatod. Már most is győzri fiadat a' te hosszú 's szarvasokéval vetekedő életed 's késő vénséged. Keress mennél előbb Archigenest *) és végy a' mit Mithridates magának készített, **) ha akarsz még uj figéket szaggatni és uj rósákat szedni. Ollyan orvosságra van szükséged, mellyet étel előtt bevehess akár atya légy akár Király. **)

Ollyan gyönyörködtető látványságot mutatok, mellyhez akarmi játék - szint 's akármelly pompás Praetor által adatott játékot sem hasonlíthatsz; ha azt nézetem veled, melly halálos veszedelembe kerülnek a' háznak gyarapodása, a' vasas ládába tartatott nagy kints és azon érték, melly most Castor strá'sálására **) bizattatik, miolta a' bosszuálló Mars a' maga sisakját is elvesztette és saját vagyonát sem tudta megoltal-

*) Lásd a' hatodik Szatirának negyvenhatodik Versét.

mazni. Hagyd - el tehát Florának , Ceresnek és Cybelének minden játékait : sokkal nagyobb comœdiát mutatnak az emberi foglalatosságok.

Vallyon nagyobb mulatságot adhatnak e azok, a' kik abrontsok között ugrálnak 's köteleken járnak, mint te, a' ki egész életedben mindenkor Corycumi *) hajón tartózkodol és lakol 's magadat mindenkor északi és déli széltől rengetted, egy hitván 's alávaló ember, ki semmire való rossz portékát bűdös zsákokban vész, 's örülsz, ha a' régi Creta' partjairól asszú-szőlőből készített olajos bort és Jupiter' hazájabéli palatzkokat hozsz. Mert amaz, a' ki bizonytalan lábbal kötelen jár, a' néki adott 's ekkép' nyert pénzen élelmet keres magának 's a' kötél által a' hideg és éhség ellen oltalmazza magát: te ellenben sok ezerekből álló summáknak és száz falusi jószágoknak kedvéért teszed magadat bolonddá. Nézd, mint pezsegnék, melly tele vagynak a' tenger és a' kikötőhelyek hajókkal 's tutakokkal; több ember van már a' tengeren mint a' földön: valahová nyereség' reménye hív, mindenütt egész hajósereg mutatja magát 's nem tsak a' Carpathiumi és Getuliai tengert járja-el, hanem Calpét **) messze hátra hagyván a' Herkulesi Oceanban is fogja hallani a' lemenő napnak sisergését. 'S bizonynyára érdemes foglalatosság 's olyan, melly méltó a' munkára, hogy megtömött erszénnyel térhess onnét vissza 's abban kevélykedvén beszélhesd, hogy tengeri tsudákat is láttál.

Valóban nem tsak eggyféle tébolygás háborgatja az emberi elmét. Az eggyik ***) a' testvére' karjában Eumenideaeaktól és fáklyáktól retteg; a' másik, ****) midőn az ökröket veri, azt hiszi, hogy Agamemnon vagy Ulysses bög. 'S az is tútor nélkül szűkölködik, ha szinte köntösét és köpönyegét öszve nem szaggatja is; ***) a' ki hajókat tele töm portékákkal és a' kit a'

*) Város Cretában.

viztől tsak egyy deszka választ-el; minthogy ezen nyomorúságra 's irtóztató veszedelemre nem egyéb hajtja, hanem apró ezüst lapotskák, melyekre titulusok 's képetskéek vagynak írva.

Felhők és villámok mutatják magokat. „Ol-dozzatok-meg a' hajó' köteleit, így kiált az ősz-vevásárlott gabonának és borsnak ura; semmi veszedelemmel sem fenyeget az égnek ezen szí-ne, sem az égen látszó 's hosszan-nyuló fekete folt; tsak nyári mennydörgés van „A' boldog-talan! talám még azon éjjel elsüllyed őszvezu-zott hajója" darabjain 's a' habok elnyelik, míg balkezeivel 's fogaival a' pénzzel töltt gyűszűt tartja. 'S ekkor már az, a' kinek kívánságainak imént mind az az arany sem volt elég, melyet Tagus és Pachtolus veres fővényében forgat és hajt, megelégszik tsekély eledellel 's egyy kevés ronggyal, melly szemérem-testét befedezi 's a' hajó-törés után táblára lefestett tengeri fergeteg-gel koldulván, *) védelmezi magát az éhelha-lástól.

'S azon gazdagságok, mellyek ennyi vesző-dséggel kerestetnek, még nagyobb gonddal és fé-lelemmel tartatnak - meg. Kész nyomorúság a' nagy értéknek őrzése. Az igen gazdag Licinus rabszolgáit egész sereggel állítja-ki a' viz - tse-brekek mellé öröknek, rettegésben lévén borostyán kövei, álló képei, Phrygiai márvány oszlopai 's elefánt-tsonthól 's tengeri békateknyőkből ké-szültt eszközei eránt. A' mezítlen Cynicus **) tse-rép hordóban nem ég-el; ha eltörik, holnap már uj háza lessz vagy az előbbenit önna! őszve-forrasztja. Érezte Sándor, midőn a' tserép hor-dóban a' nagy lelkű lakost látta, mennyivel bol-dogabb legyen az, a' ki semmire nem vágy mint az, a' ki az egész világot kívánta magának 's mi-nekutánna olly sok 's nagy dolgokat viselt is, még szintén annyi veszedelmeket látott maga előtt. Semmi isteni hatalmad sem volna, o Sze-rentse, ha bőltsek volnánk; mi teszünk téged Istennévé.

Ha mindazáltal valaki azt kérdi tőlem, mennyi jövedelem legyen elégséges, meg fogom mondani: annyi, a' mennyit az éhség, a' szomjúság és hideg kíván; annyi, a' mennyivel te Epicurus, a' te kis kertjeidben megérted; 's a' mennyi az előtt Socrates' háztartásához elégséges volt. Soha sem mond mást a' természet, mást a' böltség. De látom, hogy igen kemény példákkal szoritlak be; elegyíts hát valamit hozzájuk a' mi erköltseinkből: Tsinálj magadnak, akkora sumrát, a' mekkorát Othó^{*)}) törvénye a' tizennégy soroktól kíván. 'S ha ez is rántzot okoz és szadat félre vonja, végy két lovagi értéket vagy ha tetszik vedd még a' harmadik négy száz ezeret is. Ha köntösöd' kebele még ekkor sints tele 's még ekkor is szélesebbre tágul: úgy Croesus' kintse sem lessz szivednek elég, sem a' Per'sa Hirályok' birodalma, sem Narcissus' gazdagsága,^{**)} kit Claudius Caesar mindenben szabad kényére eresztett 's kinek parantsolatjára feleségét meg ölette.

A' TIZENÖTÖDIK SZATIRA.

TUDVA vagyon, Volusus, Bithynia-szülte Barátom,
Melly tsúf Isteneket vall 's tisztel eszetlen Egyiptom.
Itt krokodilt 's Ibis^{*)}) kígyós gyomrával imádnak.
A' szent majmok amott kifaragva ragyognak aranyból,
Hol fél Memnonból ^{*)} tsuda zengzetű hangok
igéznek,

^{*)} Lásd a' harmadik Szatirának 155-dik versét. Ezen Othó a' Játékszínekben a' Lovagoknak a' Senatorok megett tizennégy sor székeket rendelt.

'S hajdani Théba hever hamvában száz kapujáva'.
Isteni rangra sokan halakat 's matskákat emelnek.
Senki Dianát *) nem, de kutyáit ezer sereg áldja,
'S égbe kiáltó bűn hagymát megsérteni 's enni.
Ó melly szent Ország, ha-hogy Isteneket térem
a' kert.

Gyapjús állatból eledelt nem eszik soha senki,
Ölni gidát nagy bűn 's emberhussal szabad élni.

Illy tettekre midőn egy vendégségben Ulysses
Alcinousnak igen sok szóval igérte figyelmét:
Gyűlölségnek lett 's nevetésnek tárgya sokaknál,
Míntha hazugsággal kérkednék „Hogyhogy, ez
embert

„Nem veti bé közülünk egy is tengerbe, holott
olly

„Érdemes a' bizonyos *) nem az ő képzelte Cha-
rybdis'

„Torkában sirját fellelni, hogy annyi tsudákat
„'S ember - evő Laestrygonokat, Cyclopsokat is
költ.

„Inkább elhiszem a' Scyllát, *) Cyan - *) szige-
teknek

„Mozgását, 's széllal töltött tömlőket *) ezerszer,

„'S azt hogy Circétől gyengén üttetve legottan

„Elpenor 's disznókká vált révészi rőfögtek.

„Hogyhogy mer minket képzelni megannyi bu-
táknak? "

Sok közül így szóllott 's méltán egygyik, ki leg-
inkább

Józan volt 's keveset hörpölt Corcyra' borából.
'S nem tuda, mert maga volt bizonyítani tanúval
Ulysses. *)

En is bámitó de tsak új korbéli tselekvést,
Mit Goptus *) látott történni, beszélek ezennel,
Olly vétket mellynek szomorú játék soha párját
Nem festette, mihez Pyrrhától *) fogva nyo-
munkig

Egy nép sem tett a' költők' tudtára hasonlót.
Halljad melly remeket szült tsak minap a' fene-
vadság.

Egy mással szomszéd két város Tentyra's Ombos
Szüntelenül táplál megrögzött régi tzivódást
A' Gyűlölséget nints engesztelni tehetség;
Sem gyógyítani mód a' mély sebet, a' tüzet oltni.
Ennyi dühösséget mind két nép közt az okoz hogy
Mindenik a' másiknak az Istenségit utálja ")
'S azt hiszi, hogy nagy bűn az övéin kívül imádni
Másokat. Eggyik nép' méreg gyújtotta vezéri
Olyankor vélték legjobbnak amarra rohanni,
A' mikor ez jeles innepet ült, hogy módja ne
lenne

A' szent 's nagy napokon vidám elmével örülni,
'S a' vendégséget gond nélkül tartani, melly rá
Minden templomban 's utszán kész asztalokon várt
'S mellynél éjjel mint nappal dő'sölni szokás volt,
Mindaddig míg a' hetedik nap nem viradott fel.
A' tsínosságban bár e' tájékon Egyiptom,
Hátra maradt, még is, feslett erköltsivel, a' mint
Láttam ez a' vad nép utol érte bűn-ölte Canopust.
'S melly könnyű volt most a' hartz-vivás azok ellen,
Kiknek sok bortól fejek alazédülve kerengett.
Itten tántz a' barna sipos' hangjára, 's egészen
Bal'samban ferdés, koszorús fők 's tarka virágok:
Oltan józan erő 's jéggé vált vérű gyűlölség.
Elsőben mérges szidalom harsog-fel az égre,
'S trombita-ként a' hartzra noszt, azután kiabálva
Öszvekap a' két fél: nyil módra dühödve lövődik
A' tsupa kéz 's az ököl, sebbel megtelnek az
ortzák

Ritka vagy eggy orr sem marad ép; minden tsa-
patokban

Tsonkúlt ábrázat, kihasadt áltson, dudorúlt szem,
Vérpatakot tsorgó homlok borzazst. De tse-
kélynek

'S gyermekjátéknak tartják mind ezt, ha tsak a' holt
'Testeknek halmát nem gázolhatja haragjok.
És minek is gyűljön sok ezer dühös öszve, ha senki
Meg nem hal? Nosza hát tüzeesebb próbára he-
vülnek

Ádáz méreggel tele földre hajolva keresnek
(A' mik az 'öszveveszés' legeléb lelt fegyveri)
mennél

Jobb köveket 's azokat szórják egymásra; nem
olyan

Rettentőket ugyan, millyent hajdan hagyigáltak
Ajax és Turnus, 's a' millyennel sebet ejtett
Aeneás' tsontján Diomedes' karja, '2) hanem tsak
A' millyent birnak gyávább 's mi korunki kezekkel
Mert allyadni Homér' éltében kezde nemünk már
'S most a' föld tsak törpe 's igen gonosz embe-
reket szül

Mindenik Isten hát őket gyűlölvé hatzágja.

A' tsavarúlásból térjünk útunkra. Segítség
Erkezvén fegyvert fog az egyik Fél 's nyilak árját
Ölni tanult tzelzáással az ellenségre borítja.
Ez futamásnak ered sebesen 's kik Tentyra pálmás
Tájékit lakják hevenyében kergetik. Ekkor
A' szaladók közül egy nagy félelmében elesvén
Hézre kerül. Ezt száz meg száz darabokra 's
izekre.

Hogy kiki részt, ha lehet kapjon felapritva hu-
sostól

'S tsontostúl felfalta mohón a' feldühödött nép.
Nem kellett sem nyárs sem főzni fazék, siető volt
A' dolog és ehese vágyott nyers emberi dögre.
Részemről örülök, hogy nem motskolta sütéssel
'S főzéssel gonoszúl a' szent tüzet; ezt az egekből
Prometheus által hozatott adományt, 's velem
együtt

Méltán örvendhetsz te is; az pedig a' ki legelsőbb
Emberhust kóstolt; nem evett soha jobb izüt
annál.

Mert kétséget nem szenved, hogy az illy gonosz
és rút

Bűn nagyon édes volt a' nagy próbája toroknak,
Még az is, a' kinek a' húsból már nem jutha, vérrel
Ujját a' földön bémázolván szopogatta.

Illy eledelt vévén nyujtották élteket egykor,
Mint mondják, a' Vasconok is, '3) de különbözik
ittén

A' dolog. Ők a' sors mérget, a' háboru minden
Sulyját, 's a' hosszas megszállás' számba vehetlen
Kínjait érezték 's megszanást érdemel az, hogy

Illy eledelt ettek. Megemésztett akkor ez a' nép
Már minden fűvet, állatot és valamit csak az éhség
Szörnyű dühösséggel megemészteni kénteleníthet
'S elszáradtt, halovány, alig árnyék - módra le-
begve

Ellensége kemény szíven is mély benyomást tett,
A' mikor éhségből testét ember feleiknek
Rágták 's készültek magokét is rágni. Ki volna
Ember akár Isten, ki nem engedné meg ezen bünt
Ollyaknak, kiket illy iszonyú 's fene sors nyom-
morított?

Hiknek az általok elmartzangoltattak is a' más
Életben hihető sajnálva botosánatot adtak?
Minket ugyan Zeno helyesebb tudományra ta-
nitott,

A' ki sokat, de nem ám mindent enged meg az élet'
Hedvéért tennünk. De hogyan volt volna, kivált
még

Akkor, Stoicus a' neveletlen Cantaber.**) Úgy ma
Széles egész a' föld nem egyéb csak Roma 's
Athena:

Már ma Britannusokat bölts-nyelvű Gallia tart-el
Híres ügyészekkel 's Rhetor Thuleba.**) szegődik.
A' nagy-lelkű nép, mellyről itt szó vagyon, és a'
Szint olly hű 's bátor, de nagyobb veszedelmű
Saguntus.**)

Mentenek egymásnál illyest mit. Egyiptom emész-
több

Vad mind Taurica.**) még. Ez is ám ádázva ke-
gyetlen

Oltáron (hidjünk minden költői regéknek!)
Emberi vért ontat, de csak áldozat itten az ember,
'S nem várhat több kint egyszerre halálos ütésnél
Hát ezeket **) mi veszély, melly éhség, melly
bekerítés

Birta reá, hogy imigy vetemedjenek a' fene tetre?
Tudhatnák-e nagyobb bűnnel rákiszteni Nilust,**)
Hogy Memphis' száraz földjét vizözönbe borítsa?
A' mint rettenetes Cimbrus nem, nem soha Britton,
Sem vad Sarmata, sem vért inni szokott Aga-
thyrsus: **)

Úgy dühödött ez az ügyetlen, tunya, gyáva ma-
rok nép,

A' melly kisded agyag tsónakra köt ótska vitorlát,
'S megfestett tserepét tova hajtja parányi lapáttal.
Hol lelhetne halált 's méltó kint teitek ezeknek,
Hiknél a' harag és éhség eggy just bir egészen.

Hogy lágy szívet adott Természet az emberi
nemnek,

Azt maga vallja, mivel könyvet hullatni tanított.
Ennél nincs nemesebb érzés lelkünkben. Ez unszol
Sirni, midőn vagy ügyét szomorún panaszolja ba-
rátunk,

Vagy hamisan vádolt gyászol, vagy az árva kinek
még

Ortzáin leterült könyves hajtól neme kétes, **)

A' tolvaj-tútort törvény' elejébe vonatja.

Ez sóhajt bennünk, mikor a' temetőbe meny-
asszonyt

'S szép hajadont visznek 's kisdednek enyészik-el
élte,

Hissebbé **) hogy sem számára halotti-tűz égne.
Mert hol az a' iámbor 's Ceres innepi fáklya vivésre
Érdemes, a' ki közöt nem tartana bár ki bajához?
Mint volnánk jobbak máskép' a' néma baromnál?
Nem másért leve tsak mi sajátunk olly jeles ész,
melly

Isteni tárgyakról tud gondolkodni 's ezer jó
Mesterségeket ért 's kitanúl a' józan okosság.
Nem másért szállott-le belénk a' mennyei várból.
Mindenenken felemelni mik a' föld színre lenézve,
'S guggodttan járnak. Mert a' köz gond teremtő
Néki tsak lehelést, de minékünk lelkét is osztott,
Hogy szíves szeretés egymáshoz vonna 's erősen
Hisztene költsönösen hol kérni holadni segédet,
'S elazéledtségből népekké gyülni 's atyáink'
Régi lakát, a' rengeteget felváltani házzal,
Eggyik hajlékhoz bátrabb nyugovásnak okáért
Többet is összefogó kézzel helyhetni, tsatázó
'S megsebesült hazasít fegyverrel védni vitézül,
Öszveseregleni köz jeladásra, bizott menedéknek
Helyt azon eggy várban 's eggy zárnak alatta
keresni.

Mind e' mellett most kígyók közt több szeretet
van.

A' vadak a' vadakat ha magok-nemebéliek ójják,
Hol marizangol erősbik oroszán másik orosz-
lánt?

Melly erdőben öl eggy vad kan más kant agya-
rával?

India' tigriseit tartós frigy' lántza tsatolja
Eggy máshoz: tudnak medvék eggyezni magok
közt.

Ellenben nem elég, hogy az emberi kárhoza-
tos gög

Öldöklő fegyvert kalapála, holott eleinten
Tsak hasznos sarlón; fejszén, szántóvason, áson
Izzadván, kardot nem tudtak verni kovátsink.
Már olly nemzeteket látunk, kiknek buta mérge
Győzött ellenség megölésével be nem érvén
Étekként artzát, kezeit, melyjét is emésztí
Tigrisi gyomrában. Mit mondana, vagy hova futna
Illy tsáf-szörnyegetek ha szemével látnia kellne
Pythagoras? **) ki barom-húst is mint emberit,
enni

Vétkesnek tartott, sőt még némelly veteményt is.

TIZENHATODIK SZATIRA.

Ki tudná számba venni, Gallus, a' katonai állapot'
jutalmait? Mikor a' tábori szerentsés pálya nyi-
lik, félénk legény létemre is kívánnék annak ka-
puján bélépni, de szerentsés tsillagzat alatt;
mert a' mosolygó sorsnak eggy órája többet ér,
mintsem, ha Venus levele ajánl bennünket Mars-
nak, vagy maga Mars' anyja, *) a' ki Samosnak
homokos szigetében gyönyörködik. Vi'sgáljuk
elsőben a' közös hasznokat, mellyek között nem
legkissebb az, hogy a' polgári rendbéli nem meri
őt megbántani, sőt ha maga megbántatik is
eltit-

eltitkolja 's nem bátorkodik a' Praetornak mutatni sem kiűtött fogait, sem a' veréstől kék és feldagadt ábrázatját, sem azt, hogy csak egy szeme maradott-meg, 's az eránt sem nyújt reményt' az orvos. 'S ha effélet megakar is büntettetni, olyan bíró adatik neki, a' ki a' bírói nagy székek-nél is fején havasi tsuklyát, 's hosszú szárain szekernyét visz, *) 's megtartatik a' régi katonai törvény 's Camillusnak azon rendelete, hogy a' katoná a' sántzon kívül 's a' zászlóktól távol ne idéztessék perbe.

„A' Százados igazságos ítéletet tesz a' katonára felett 's a' büntetés nem fog elmaradni, ha panaszom helyesnek és igaznak találtaik.“ *)

De az egész hadi sereg ellenségeddé lessz 's minden regimentek egymás között meg-eggyezvén azt viszik véghez, hogy félned kell a' boszszu-állástól, melly még sajnosabb lessz, mint az a' sérelem, mellyet szenvedtél. A' te ügyed tehát csak egy öszvér-ostobaságu Vagelliusban lelhet Prokátort, midőn sok ezer vaspatkósokat *) bántasz meg, a' kiknek rugoldozásoktól két lábodat féltheted. 'S hányadik az, a' ki igazságtételt keresni a' Várostól olly messzire 's olly soká elmehet? 'S ki lessz rád nézve olly igen Pylades, hogy éretted a' sántzon belől merjen jönni. Töröld-le minél előbb könnyeidet 's ne alkalmatlanodjál kérezeddel barátidon, kik magokat mentegetni fogják. 'S ha hogy midőn a' bíró ezt mondja; állíts tanút, találkozik ollyan, a' ki ha szintén látta is az öklözést, ezt meri mondani; láttam; azt régi eleink' üstökére és szakálára érdemesnek fogom tartani. *) Sokkal könnyebben lehet a' Polgári rendbéli ellen hamis tanút találni 's állítani, mint a' ki a' fegyver viselőnek szerentséje és betsülete ellen igazat merjen mondani.

Lássuk továbbá azoknak, a' kik katonaságra esküdtek, egyéb hasznait 's jutalmait. Ha valamely gaz szomszéd ősi jószágomnak egy telekét tőlem elveszi, a' megye-követ, mellyet rég-

től fogva esztendőnként áldozattal tiszteltem⁶⁾), kiássa; vagy ha valamelly adósom a' neki adott pénzt meg nem fizeti 's az adós levelet hamisnak és semmit sem érőnek mondja; esztendeig kell várakoznom míg a' nemzetnek Processusai elkezdődnek; 's akkor is ezerkép' meguntatják a' dolgot 's ezerkép' késlelik; sokszor tsupán a' készülétek tétetnek-meg a' törvénylátáshoz; minekutána mindenkép' elkészültünk 's a' hosszas várakozás miatt Caeditus köntösét nem bírja⁷⁾ 's Fuscus vizelletét nem tartóztathatja elözlünk minden foganat nélkül, 's Processusunk' hartza fellette lassan megyen. Ellenben azoknak a' kik fegyvert 's szablya-szijt viselnek a' Processus' elővételére az az idő engedtetik-meg mellyet magok kívánnak a' per' hallogatása miatt nem lessz ügyök rosszabbá.

Azon kívül egyedül a' katonáknak engedtetik az a' jus, hogy atyjok' életében tehetnek testamentomot. ⁸⁾ Mert a' melly érték a' katonáskodás által kerestetik, az a' törvények szerént ki van véve a' birtoknak azon summájából, melly egészen az atya' hatalmában áll. Ugyan azért a' zászló alatt szolgáló 's katonai zsoldon élő Goranusnak öregsege miatt remegő atyja is hizelkedik, hogy tőle örökséget nyerhessen. A' katonának kedvez a' bíró, előlmozdítja dolgát 's szép szolgálatjának megadja a' méltó jutalmat. 'S valóban magának a' vezérnek haszna is, úgy látszik, ezt kívánnja, hogy a' Vitézek legszereptséesebbek is legyenek 's mindnyájan tizfratsótárokkal 's arany lántzokkal ékeskedjenek.

Jegyzések

az első Szatirához.

- 1.) Romában hajdan a' költők, történetírók, és ékes-szenzőllők munkáikat minekelőtte kiadták volna, elszozták barátjaik előtt olvasni. Ezen szokás elein-ten igen hasznos volt, 's az elmék' kimívelését, és a' könyvek' tökéletességét igen elősegítette; mert tsak kevesen, 's a' dologhoz értők hivatattak össze, 's ezek szabadon megmondották, a' mit a' munkáról ítéltek. De utóbb igen ártalmas vissza élés tsuszottbe: a' munkákat felolvasó írók résszerént kérésekkel résszerént tekintetekkel, résszerentjuttalmak' ígéretével, megvendégléssel, ajándékozással 's a' t. nagy gyűlevész sokaságot tsődítettek össze minden féle emberekből a' végre hogy azoktól ditséretet és tapsolást nyernének. Ezen hiu ditsőségkivánásból nem sokára a' könyvírásnak, kivált a' verselésnek igen nagy viszketegsége származott, melyet résszerént a' 'Tsászárok' ravasszága, kik a' polgárok' figyelmét a' közdolgoktól elakarták vonni, résszerént Domitianus' és Nero' példája kik magok is poetai koszorura vágytak, még inkább előmozdított. Az ilyen olvasó társaságokban tehát minden fattyú elnök próbálták szerentséjeiket. A' költő itt az ilyenek közül egy Codrus nevű rosz poetát, és Theseus, Telephus és Orestes tizmű hitván játékokat emlét.
- 2.) Már annyi poetai darabok olvastattak fel előttem, hogy az abétzénél is jobban tudom azon tárgyakat, melyek tsak nem mindenikben előfordulnak, és azon képeket és leírásokat, melyekkel tsak nem mindenik fel van tizfrálva, mintha a' mesterség' veleje, 's a' munka' tökéletessége tsupán ezekben állana. Mind ezen tárgyakról tehát, ha akarnék, én is tudnék firkálni. Mars' szentelt ligete, a' millyen több helyen is volt, Vulkán' barlangja, az Aetna' hegyen az Aeoliai szigetek' szomszédságába, a' fergetegek és tengeri szélveszek, valamint az Acacusról, ezen alsóvilági híróról, az Argonautákról és Centaurusokról szőlő mesék olyan tárgyak voltak, melyeket minden ekkori költeményekben egész a' tsemerlésig lehetett hallani.
- 3.) Fronto egy gazdag Romai Ur volt, a' ki vagy maga pompás sorfákkal körülvelt porticusban olva-

ótársaságokat szokott tartani, vagy porticusát bérben szokta adni az olvasóknak.

- 4.) Én is kimaradtam már a' Grammaticusok' és Rhetorok' iskoláiból; én is tsináltam annak idejében olyan iskolai exercitiümokat, melyekben Syllának tanátsot adtam, hogy a' Dictatorságról 's hadakozásról lemondván élete hátra lévő részét töltené nyugalomban.
- 5.) Lucilius a' Romaiak között első volt, a' ki Satirákat írt. Ez Suessa Aurunka nevű városban született.
- 6.) Midőn mindenek a' természet ellen történnek, 's a' férfiak asszonyokká, az asszonyok pedig férfiaká lesznek. Hogy az asszonyok és leányok szoktak Domitianus idejétől fogva Gladiatori foglalatosságokat gyakorolni, míg Severus meg nem tiltotta, a' Romai Historiában esméretes dolog.
- 7.) Itten Cynnamus értetik, a' ki borbély volt, 's egy Fő Asszony által gazdagságra és méltóságra tett szert.
- 8.) Crispinus Aegyptomban igen alacsony sorsból származott, de utóbb Domitianusnak igen kedves embere lett, a' ki őtet nagy méltóságokra emelte. A' költő egy olyan semmiből nagygyá lett, 's olly igen elpuhult urat ért, a' ki, mint a' gazdag Romaiak, nyáron könnyű arany gyűrűt viselt, minthogy a' gyémánt gyűrű neki nehéz volt, 's a' kinek még ezen könnyű gyűrű is tereh gyanánt szolgált, úgy, hogy azt néha az újjáról lehuzta, 's vele tenyerén lapdázott mintha azt hűteni 's szellőztetni akarta volna.
- 9.) Előbb egy szegény prókátor, akkor pedig nagy Úr, mivel a' Tsászárnál árulkodott.
- 10.) Ez is egy árulkodó, a' ki ezen mestersége által a' Tsászár kedvét igen megnyerte, 's nem csak a' legnagyobb familiákat szerentsétlenekké tette, hanem még Nero egyéb szabadosainak 's árulkodóinak is, a' millyenek Massa, Carus és Latinus voltak, rettenetes lett.
- 11.) Ki halgathasson, midőn olyanok vagynak köztünk, a' kik a' gazdag asszonyokat éjjeli kedveskedéseik által arra bírják, hogy ezek egész értékjeiket nekik testálják.
- 12.) Olly halavány a' Fajtalanságtól, mint az, a' ki véletlenül kigyóra hág, 's az által csak nem halálra ijed.
- 13.) Caligula Lion Városában egy Tudós Társaság formát állított-fel, hol az ifjaknak az ékesszólásban egymással vetélkednie kellett, 's hol az a' törvény volt, hogy az, a' ki meggyőztetett, kéntelen volt nem csak a' győzelmeseiket megajándékozni és dít-sérni, hanem a' maga irását is spongyával 's nyelv-

vével eltörölni, ha meg nem akart veszőzteni, vagy magát folyóvizbe nem akarta buktattatni. Azért kiki halavány ábrázattal lépett ezen vetélkedő helyre.

- 14.) Marius Priscus, Afrikai Proconsul bévádoltatott, hogy ezen provinciában a' jobbágyokat kegyetlenül nyuzta, 's arra ítéltetett, hogy az elrablott pénzt adja az Ország' kintstárjába, maga pedig menjen számkivetésbe. Ezen ítélet sikertelen volt, mint hogy egy felől a' provinciának semmi pénz sem adátatott vissza, másfelől Marius az Ország' kintstárjába sem adott bé minden ragadományt, hanem megtartott annyit, hogy számkivetése' helyén pompásabban élhetett, mint Romában élt.
- 15.) Horatius Flaccus is irt Szatirákat.
- 16.) Mint a' Hercules' viszontagságairól, Diomedesről a' Theseus által meggyőzöttetett, 's a' Labyrinthusban bőgő Minotaurusról, a' magának szárnyat tsináló Daedalusról, 's a' repülés közben a' tengerben eső Icarusról szólló, 's olly sok költeményekben előlforduló meséket.
- 17.) Egy olly hitván férj rajzoltatik-le, a' ki felesége' vétkét elnézván, fösvenységből a' padlás felé teként, 's ébren hortyog.
18. Cornelius Fuscus, minden pénzét elvesztegette a' lovakra, 's fiatal korában Nero' Kotsisa, 's tsúfnévvel Aulomedonnak neveztetik, minthogy Achilles' Kotsisának Aulomedon volt neve.
- 19.) Nerot érti, a' kinek Sporus nevű igen kedves heréltje volt. Ezt asszonnyruhába öltöztette, 's vele magát mindenek láttára kopuláltatta. Ennyire ment Romában a' vétek' dühössége.
- 20.) Tsak egynehány sorokat irt, petsétjét reá ütötte, 's azonnal kész volt a' hamis testamentom, a' melyben magát örökössé tette. A' vivőszékek néha hat, néha nyoltz, legényektől vitettek, 's kétfélék voltak, fedelesek, 's fedettelenek. A' ki magát benne vitette, párnán vagy vánkoson feküdt, vagy könyökölve nyujtózott. A' fedeles vivő székek két oldalról kárpitokkal fedeztettek bé, melyeket félre is lehetett vonni. Egyébb eránt deszkákból készitettek, 's az első lábok alacsonyabbak voltak a' hátulsóknál.
- 21.) Agrippina értetődik, Nero' Anyja, és Claudius' felesége, a' ki férjét méreggel megölte. Locusta egy híres méregkeverő asszony volt, a' kitől az asszonyok tanátsot kértek, midőn férjeiknek mérget akartak adni. Ezek feketén temeték-el férjeiket, minthogy a' méreggel megöletteknek teste megfeketül.

- 22.) A' költő megindulásában, és boszuságában ezt' az akkori megromlott erköltsökre alkalmaztatott tanácsot adja tsufolódva polgártársainak. Gyara egy kicsiny és terméketlen sziget az az Aegeumi tengeren, melybe az ekkori Romai Császárok'ja' számkivetetteket küldeni szoktak. Cluvienus valamelly szegény és középszerű poéta, kihez magát Juvenalis szerénységből hasonlítja.
- 23.) Ettől fogva a' Romaiaknak azon erköltsi romlottságok feddettek, melly szerint a' nagyok fősvénységből 's kevélységből a' Cliensekkel rutul bántak, 's ezekhez részszerént elszegényedvén, részént tellhetetlen fősvények lévén, olyak is beférkeztek, kik oda nem tartoztak. A' Romai Nagyok az olyan fiatal embereket, a' kik utóbb tisztségekre kívántak lépni, házaikba engedték járni, a' hivatalbéli foglalatosságokban gyakorlottak, 's beszéllgetéseikkel oktatták, 's utóbb különös védelmek alá vették, 's előmozdították. Ezért az ilyen Urak, a' kik Clienseknek neveztettek, tartoztak amazoknak mindennap udvarlást tenni, őket a' forumra késérni, 's házuk pompáját és fényét jelenléteikkel nevelni. Eleinten tehát igen tisztességes dolog volt valamelly Nagynak Cliense lenni. De kitsinyenként Roma hanyatlásával a' Cliensek' állapota is hanyatlott, 's megvetetésre jutott. A' Gazdagok a' szegény Cliensekkel megvetve bántak, zaklatták őket; a' helyett, hogy mint előbb egyszer másszor asztalokhoz invitálták volna, ezen megtiszteltetésben vagy igen ritkán vagy soha sem részesítették. A' Patronusok utóbb azt a' szokást hozták be, hogy az ebéd vagy vacsora helyett Clienseiknek, mint valamelly alávaló 's nyomorult nyalakodóknak egy kosárban enni valót osztogattattak ki, melly kosár mindenkor kisebb lett, 's utóbb e' helyettis csak egynehány garasból álló pénzt szoktak adni. Mind a' kosár, mind a' benne lévő enni való, mind ezen pénz sportulának hivattatott.
- 24.) A' Tógás képen Romai polgárok értetődnek, kik tógát viseltek. Ezeket a' költő megvetéssel nevezi így, (mert a' Császárok idejében már csak a' szegényebb sorsuak viseltek Tógát) 's úgy rajzolja őket, mint szegény nyalakodókat, a' kik között sok régi de elszegényedett nemes familiabéliek is voltak, 's ezek némellykor kéntelenek voltak egyik másik büszke szabadosnál hátrább állani.
- 25.) A' Sportulát osztogató tselédnek jól kellett vigyázni, hogy senki se furja be magát a' Cliensek közé, a' ki

- ada nem tartozik; mert fősvény Ura megparantsolta ezt néki.
- 26.) Mivelünk, az az, polgári sorsu szegényebb Clientsekkel együtt.
 - 27.) Ha szintén eredetiképen rabszolga voltam is. Mert a' rabszolgák fülei kilyukasztattak, mikor szabadosokká tétettek.
 - 28.) Négy száz ezer Sestertiák a' mi pénzünk szerint mint egy husz ezer forint ezüstben. Enyi vel kellett a' Romai törvények szerint egy Equesnek, vagy lovagnak birni. Sestertius egy pénzt jelent, melly a' mi pénzünk szerint egy garasnál valamivel többet tett; Sestertium ellenben, és a' többes számban Sestertia Sestertiorum egy summat, még pedig ezer-szer ezer Sestertiusokból álló summat jelentett, melly a' mi pénzünk szerint mintegy ötszáz ezer forintot tesz.
 - 29.) Egy elszegényedett nemzetség a' Corvinusok' régi familiájából, a' ki ekkor kéntelen volt jószágot árendába venni, 's úgy éldégetni.
 - 30.) Claudius Császárnak szabadosa és kedveltje.
 - 31.) A' külföldi rabszolgák' sarkát megkenték gypszel, 's arra szokta a' birtokos a' maga bélyegét nyomni.
 - 32.) Az egyesség' temploma olly romladozott állapotban volt, hogy teteje tsikorgott, mikor a' golyák reaszállottak.
 - 33.) Itt az Uri koldus, a' ki azt hazudja, hogy felesége a' vivő székben van, a' sportulát osztogató szolgál-val beszélget.
 - 34.) Arabarchesen némellyek szerint Crispinus értetődik, a' kiről fellebb volt szó. Mások mást értenek alatta, minden esetre olyant ért a' költő, a' ki alacsony sorsból minden érdem nélkül nagyra ment.
 - 35.) A' Romaiak, minekutánna a' vesztegetés és bujálkodás köztök elhatalmazott, egész vaddisznókat is szoktak a' vendégségekben nagy négyszegletű tálon feladni. Egész vaddisznót legelőször Servilius Rullus adatott asztalára, Antonius egykor nyoltzat tetetett-fel, egy bizonyos Caranus pedig Athaeneus bizonyossága szerint annyit, a' hány vendége volt. Gyakran mindjárt a' vendégség' kezdetén vitetett fel ezen petsenye.
 - 36.) Meghal, a' nélkül, hogy testamentomot tehetne, mert gyomra nem tudja a' sok ételt megfőzni.
 - 37.) Haragudva azért, mert Clientek létekre sem kapnak tőle semmit is örökségül.
 - 38.) Ezzel a' költő magát serkenti. Rajta! ezt akarja mondani, tollat hamar, írjukle, gunyoljukki a' Romaiak esztelenségét!

- 39.) Juvenalis itt a' szabadságot érti. Minekutánna a' Tiberiusok nem tsak a' polgári szabadságot, hanem még annak nevét is elnyomták, a' gondolkodásnak, írásnak és beszéllésnek szabadsága is egészen elenyészett, úgy hogy a' ki a' vétkeket bátran megtámadta és gántsoita, életét tette kockára, mert szüntelen félhetett, hogy valamely árulkodónak körmei közé kerül. Ettől fogva tehát Satirákbanszem lehetett az igazságot szabadon kimondani.
- 40.) Mucius Scaevola minden Romai nagyok helyett van téve. Lucilius ezt mondhatta: mit gondolok én Mutiussal: mondhatod e' te életed veszedelme nélkül ezt; mit gondolok én Tigellinussal Nero' kedveltjével, a' kiről Probus' álkítása szerint a' költőnek azon szavait is érteni kell, hogy három báttyát méreggel étette meg.
- 41.) A' büntetésnek ezen kegyetlen neméről lásd Tacitus Annal. XV. 44.
- 42.) A' vivő székben lévő tollas párnán vagy vánkoson.
- 43.) Az az, halgass, hogy valamely szavadból gyanú ne támadjon ellened, különben találkozik olyan árulkodó, a' ki a' Tsászárnál bévádol.
- 44.) Bátorságosabban és veszedelem nélkül irhatsz szomorú játékokat, vagy vitézi költeményeket, 's a' megholtak' tetteit, 's ha akarod esztelenségeiket is félelem nélkül elbeszéllheted, de a' most élő gonoszoknak békét hagyj.
- 45.) Hylas egy szép ifju volt, ktt Hercules igen szeretett, 's az Argonauták' utazásakor magával elvitte Trója körül kiszállott a' partra, 's Ascanius nevű folyóból vizet akarván meritni, 's a' Nympháktól megszerettetvén, ezek által a' vederral együtt a' víz fenekére lehuzattatott. Hercules soká hijában ke-reste, 's az alatt a' hajó elutazott, őtet ott hagyta.
- 46.) Ha Lucilius példája szerint az élők' vétkét fedded, ezek bosszút állanak rajtad.
- 47.) Itt a' költő a' tett ellenvetések után való eltökélését mondjameg.
- 48.) A' Latiumba vivő, és Flaminiumi országutak mellett voltak a' Romaiak' temetőhelyei. A' vers' értelme ez: tehát a' megholtak' vétkei fogom kigúnyolni.

Jegyzések a' második Szatirához.

Juvenalis ezen szatirában a' Romaiak' megromlott erköltsök ellen akarván feddödni, az akkori philóso-phusoknak ad először is letzkét, 's különösen a' Cynikusoknak, a' kik nem tsak öltözetbéli ronda-

ságokért, hanem megvcszett erköltsceikért is Köz megvetés tárgyai voltak. Mert jóllehet a' vétkek ellen keményen kikelték, 's a' virtust hevesen ditsérték, még is a' komor ábrázat 's philosophus köntös alatt fajtalanságot és egyéb vétkeket rejtettek.

- 1.) A' Sauromaták az akkor esmeretes földnek legéjszakibb nemzete voltak.
- 2.) Marcus Curius a' Romaiaknak egyik legnagyobb embere, és sok nemzetek meggyőzője volt, szegénységben 's igen takarékosan élt, 's fedhetetlen étellel tündöklött.
- 3.) Bacchus' innapén a' vallásbéli rendtartások' színe alatt mindenféle fesletségek gyakoroltattak.
- 4.) Tökéleteseknek tartják magokat, ha a' leghíresebb philosophusok' jól eitalált képeit birják.
- 5.) Ollyan fekélyeket, melyeket a' rút fajtalanság okoz.
- 6.) 7.) Cinaedia és Pathika a' fajtalanságnak igen rút neme, mellyet férjfi férjfiaval követett el, 's mellyre Romában némelly éktelen teremtések egész testeken lévő szőröknek kitépése, 's bőröknek simává és puhává tevése által igyekeztek magokat alkalmatosokká tenni. Az illyenek Pathicusoknak hivattattak.
- 8.) Tiberius és Caius Gracchus zenebanát indító Romaiak voltak,
- 9.) Szitzillia' kirablója, Cicero írásaiából esmeretes.
- 10.) Clódius' gyilkosa.
- 11.) Egy ollyan ember, a' ki paráznság és vérfertelem által esmeretessé lett.
- 12.) Catilina összeesküdt Roma ellen, 's azt felakarta gyujtani. Cethegus egyik tsimborása volt az ő összeesküvésében.
- 13.) Sulla kezdette el a' proscriptiókat vagy számkivételéseket. Három tanítványain Augustus, Antonius és Lepidus értettetnek, a' kik hasonlót tselekedtek, mint Sulla.
- 14.) Domitianusról van szó. Ez testvérének Titus Vespasianusnak leányával, a' ki mással jegyben volt, paráználkodott, azt terhbe ejtette, 's arra tsábitotta, hogy gyermekét méhében elvesztené, midőn a' gyermekvesztés miatt az anyja is megholt. Azért mondja a' költő, hogy Julia' magzatja ő hozzá, a' ki egy személyben atya is, hátya is volt, a' rútságban hasonlított. Mind a' mellett Domitianus újította meg Juliusnak a' házasságtörők ellen hozott törvényét.
- 15.) Ollyan istenek, kikről mindenféle rút szerelmeket beszél a' Mythologia.

- 10.) Marcus Emilius Scaurus a' polgári dolgokban nagy ember volt, de hibáit mesterségesen eltudta rejtetni.
- 17.) Cato Censorius és Cato Uticensis sanyarú erköltsü, és az erköltsökre keményen vigyázó Romaiak voltak.
- 18.) C. Scantinius egy törvényt hozott a' rüt szerelem ellen. L. Liv. XXIII. II.
- 19.) Tsak kevés asszony avatkozik gladiator foglalatosságokba.
- 20.) Codex vagy töke. Az olyan rabszolgák és szolgálok' lábaira, a' kik valamit vétettek, egy töke kötött, melyet magok után kellett huzniok, 's mellyre midőn dolgoztak, leis ülhettek, 's ha sokat, vagy szorgalmasan nem dolgoztak, minduntalan megverettettek.
- 21.) A' Cilinderek hoszúkás gömbölyü drága kövekből álló fülön függők voltak.
- 22.) Midőn Laronia ezen beszédét elvégezte.
- 23.) Cretai bíró annyit tesz, mint kemény bíró; mert Creta' szigetén éltek Minosz és Rhadamanthusz, kik igazságszereteteokről és keménységekről esmeretesek.
- 24.) A' költő a' vékony öltözetü bíróval a' maga mentségére mondatja ezt, ki a' nyári hévséggel menti magát.
- 25.) A' Romai nép, melly Roma' építése előtt hegyeken 's völgyekben lakott, 's a' havasok' lakosainak egyszerűségével, szorgalmával, 's jó erköltsivel vitézséget párosított. Ha ezen nép visszajönne, 's mostani urainkat látná, melly igen fogna bámulni.
- 26.) Példabeszéd volt, hogy egyik szőlőszem a' másiktól megfeketedik, 's a' példabeszédeket nem kell felette szorosan vennünk.
- 27.) Azok a' papok értetődnek' a' kik Domitianus' rendelkezése szerint Albanumban Diána' innepét innepelték, melly alkalmatossággal szintén olly sok fesletések gyakoroltattak, mint a' Bacchus' innepjén. Ezen innep hasonlított a' Bona Dea' innepjeihez, mellyeken az asszonyok magokat mindenféle tzifraságokkal 's függőkkel ékesítették. Tsak hogy megfordítva itt férjfiak ékesgették asszonyi módra magokat, 's asszonyokat nem eresztettek közikbe.
- 28.) Az orgyák is inneppek voltak, mellyeket Athenában Cotyttó istennének Baptáknak hivattatott bújapapjai innepeltek, a' kik ollyankor éjjel 's fáklyáknál tántzoltak, 's azt hitették-el a' köz néppel, hogy magával az istennével tántzolnak.
- 29.) A' férjfiak Jupiterre, Herkulesre 's a' t. szoktak esküdni, 's asszonyi puhaságnak tartatott, ha valamely Férjfi Junóra vagy más valamely istennére esküdött. Az inasnak megvolt hagyva, midőn va-

lamit esküvéssel erősített, hogy Junóra, vagy más valamely istennére esküdjék.

- 30.) Otho Császár olyan dárdát viselt, mellynek a' felső végén tükör volt, mellybe magát még az ütközet idején is nézegetni szokta. A' költő azt akarja mondani, hogy az itt leírt elpuhultnak mindenkor kezében van a' tükör, melly előtte olly betses, mint valamely ritka ragadomány, vagy drágaság, vagy mint Turnusnak volt az Aktortól nyert préda. L. Aeneis XII, 94.
- 31.) Bebricum Cremona és Verona között feküdt, hol Otho' felekezete a' Vitelliusé álta' megverettetett. Mind a' két felekezet azért hartzolt, hogy ki legyen Császár, 's következésképen ki lakjék a' Császári palotában.
- 32.) A' szépség' bollondjai a' Romaiakná' kenyérbelyet áztatták számartájbe, 's azzal kenték meg ábrázat-jokat, hogy finom bőre legyen.
- 33.) Cybelének egy Phrygiai istennének Papjai Corybasoknak, dühösködőknek, Cureseknek, Idoiaknak, Gallusoknak neveztettek, 's kiszokták magokat heréltetni.
- 34.) Mesternek, az az, minden vendégeskedésben és dösölésben előlülőnek.
- 35.) Hasonló esetet láss az első Szatirában a' 62-ik versben.
- 36.) Egy Censor citálja e' az ilyen dühösködések ellen az ország törvényeit, vagy egy pap jövendölje az állatok' belső részéből az istenek' haragját, hogy a' vétkeket ijjesse, és a' vétket akadályoztassa.
- 37.) Piros fátyolt a' menyasszonyok szoktak a' lakadalom' napján fejeken viselni. Az aranyrojtos hosszú köntös is asszonyi viselet volt.
- 38.) Az annale tulajdonképen az a' pais volt, melly a' mesés hagyomány szerint Numa' uralkodása alatt az égből esett le, 's mellyről az Oraculum azt mondotta, hogy az a' nép lesz a' világ' ura, melly ezen paizzal bír. Mihez képest Mamunius nevű kovács még tizenegy, az elsőből meg nem különböztethető pai'sokat csinált, hogy az eredeti el ne lopattathatnék, 's az ellenség által meg ne esmértethetnék. Augustus Gradivusnak, vagy Marsnak számára tizenkét Papokat rendelt, a' kik Saliusoknak nevezettek 's a' processiók és tántzok alkalmatosságával ezen paizsokat magokon hordozták. A' paizs a' pallium alatt az övhez volt kötve. 's mint hogy az öv nem látszott, azért az a' hoz kötő szíj rejtetszíjnak mondatik. Mikor a' pap tántzolt, vele együtt a' paizs is ugrált. Egyébiránt itt Gracchusról van a' szó, a' ki Salius pap volt és kürtöst vett feleségül.

- 39.) Te, Mars, nem haragszol e', midőn őrzőid, vagy fő embereid illet mit tesznek.
- 40.) Mars' mezeje Romában fontos volt, mert ott tartattak a' gyűlések, 's hajdan még a' törvényszékek is.
- 41.) Az ország' jegyző könyvébe egyebek között azok is beíraták magokat, a' kik házasodni szándékoztak, 's magokat gyermekek' nemzésére lekötelezték. Juvenalis azt mondatja itten, hogy örömeit nyilvánosságossá tennék egybekeléseket; de a' két szerelme-seknek az fáj, hogy mind a' ketten férfi nemből lévén, gyermekeket nem nemzhetnek.
- 41.) Lyde egy olyan orvos szereket áruló öreg asszony-nak neve, mellyektől, a' mint a' balvélekedés hitte, a' meddők termékenyekké lettek.
- 42.) A' Lupercusok Pán' papjai voltak, a' kik Pán inne-pén mezítlenül futkoztak a' Városban, 's az eleikbe jövőket kivált a' nehezkes személyeket kétségéből készült korbátsal tsapkodták. Az utolsók önként tartották tenyereiket, azt vélvén, hogy az ilyen tsapkodás a' szülést szerentsésé teszi.
- 43.) Romában a' bajvivói játékok egy fővénnyel vastagon meghintett helyen tartattak, A' bajvivók részerént Mirmillok, az az kardal vivók, részerént Retiar-i-usok, az az, hálóval vivók voltak. Az első egy gör-be kardot tartottak kezekben, mellyel az ellensé-get megsebesíteni igyekeztek, 's azonkívül paizst és kótsagtollas sisakot viseltek. Az utolsók nem takar-ták be ábrázatjokat; bal kezekben pedig hálót tar-tottak, mellyet az ellenfélnek fejére keríteni 's an-nál fogva azt a' földre rántani igyekeztek. Juvena-lis még a' férfinak férjével öszveházasodásánál is utálatosabbnak tartja azt, ha egy olyan, a' ki a' Gracchusok' régi familiájából származott, a' baj vivás helyén mint retiarius vivott, 's magát az el-lenféltől ide 's tova kergette.
- 44.) M. Manlius a' ludak' gágogására felébredvén, a' Capitoliумot a' Gallusoktól megmentette, 's azért familiája Capitolinus nevet nyert. Marcellus Han-nibált, Catullus Hamiloárt verte-meg. Paulus Aemi-lius egy volt a' legnagyobb Romai hadivezére-k kö-zül. A' Fabiusok' nemzetségéből háromszázan és hatan áldoztákfel magokat hazájokért a' Vejentinu-sok ellen folytatott háborúban.
- 45.) Zárt székekből a' Nemesség nézte a' játékokat. A' bajnoki játékot a' Császár adta. Juvenalis aztakar-ja mondani, hogy az a' Gracchus, a' ki a' legré-gibb, 's még a' Császáráénál is jelesebb familiából származott, alacsonyította le magát a' bajvivásra.

- 46.) Ezen helynek legjobb értelme ez látszik lenni: ma ugyan más senki sem találta (ha a' négy esztendőn alul lévő, és a' földért még nem fizető gyermekeket kivesszük), a' ki a' Maneseket 's a' t. az az, a' halál után való életet úgy a' mint a' költők festék, hinné; de te Gracchus, tedd-fel, hogy igazak a' költőknek azon leírásai; ezt feltéven mit gondolsz az olly gyalázatos embereknek, a' millyen te vagy, hozzájok érkezésekor, mit fognak érezni az alsóvilágban ama híres nagy emberek, egy M. Curius, a' ki a' Samnitesektől magát megvesztegettetni nem hagyta, a' két Scipiók, a' kik Carthágót eltörölték, és Spanyol országot megtartották, egy Fabricius, a' kit Pyrrhus a' legnagyobb summák' ajánlásával sem tudott eltántorítani; Camillus, a' ki jóllehet ártatlanul számkivettetett, mégis azután is háláadatlan hazáját a' Senonesektől megszabadította; a' háromszázhat Fabiusok, a' kik a' Cremera vize mellett elestek, 's azok a' negyvenezer vitézek, a' kik Hannibal előtt Cannaenál a' tsatapiatzon maradtak? Iszonyodni fognak ők, 's az ilyeneknek tsupa látásától is megfertőztetteknek tartván magokat, tisztulást ohajtanának. A' tisztítási szent szertartáskor kénesőt 's fenyőfáklyát hordoztak köröskörül 's borostyánágot mártottak vízbe, 's azzal hintették meg a' tisztítandót.
- 47.) A' külföldi visélet letéteik, Romai erköltsők vétetnek fel, 's az ifju a' Praetextónak, az az, a' Romai nagyoknak és neméseknek vétkeivel tér vissza hazájába.

Jegyzések a' harmadik Szatirára.

- 1.) Campaniának Cumae nevű városában a' Sibyllának egy kápolnájak volt. Rómából Cumae városán keresztül kellett menni a' Bajaei meleg ferdőkhöz, azért nevezetik Bajae ajtajának. Prochyta egy kis sziget a' Campaniai parthoz közel. Subura Rómának egyik osztálya volt, mellyben a' legpompásabb épületek állottak. Rómában a' tüzi veszedelem és a' házak' leomlása a' mindennapi dolgok közé tartozott.
- 2.) Tréfásan a' városi élet' nagy alkalmatlanságai közé számláltatik a' rossz költők' munkáinak felolvasatása is, melly különösen Augustus hónapban mindön nagy hévség uralkodott, legnagyobb terhekre volt az összehívott hallgatóknak.
- 3.) A' költő itt Umbricius nevű barátjának elutazását kezdi leírni, kit ő is egy darabig kikésért a' város-

ból, 's egyszersmind elbeszéli, milyen nyomaít láttalezen kikésérés közben a' Római vadságnak.

- 4.) Vízkapunak neveztetik itt a' Capua felé vivő porta Capena, vagy másképp porta Appia, minthogy azon a' tájon sok víz tsatornák voltak, 's egy tsatorna a' kapu felett folyt, vagy mások szerint azért, hogy azon a' tájon több források találtattak.
- 5.) Numa király azt hitette el népével, hogy egy Egeria nevű Nympha éjjenként neki megjelenik, 's tanácsot ad, milyen törvényeket szerezzen, 's mint rendelje el az isteni tiszteletet. A' megjelenés helye egy erdő volt közel Romához, mely Egeriának hivattatott, 's a' hol egy völgyben egy szép forrás tsergedezett. Numa ezen erdőtskét a' Muztáknak szentölte.
- 6.) Dimitianus a' Zsidókat Romából kikergette. Ezek bizonyos fizetésért engedelmet nyertek a' most leírt erdőkben lakni.
- 7.) Ettől fogva barátját beszélteti a' költőt 's leíratja vele azon veszedelmeket, és bajokat, melyek a' jó érzésű embert kényszeríthették a' megromlott Rómának elhagyására.
- 8.) Daedalus Cumae városában szállot le a' földre, 's szárnyait Apolló' templomába tette le.
- 9.) Artorius és Catulus két alatsorú származású emberek, a' kik kitsinyenként úgy meggazdagottak, hogy olly nagy árendálásokba avatkozhattak melyeket előbb csak a' fő nemesek szoktak birni. Romában minden közös dolgok árendába szoktak adattatni még a' halottak eltemetése is.
- 10.) A' kik előbb a' közönséges játékokban muzsikáltak 's énekeltek. — Ha a' nép a' szokott gyilkos játékok alkalmatosságával kezét felemelte, 's hüvelykét begörbítette, azzal azt jelentette, hogy a' meggyőzött bajvivót megakarja öletni.
- 11.) Az írók munkáikat nagy társaságokban felszokták olvasni; a' kik az íróknak kedveskedni akartak, azok a' munkákat ditsérték, 's leírás végett magoknak kikérték.
- 12.) Nem vagyok tsillagokból jövendölő, a' milyenek most Romában olly sokan taláztatnak. Nem akarom az elfajult gyermekeket, a' kik szüléiknek mikor történt halálat tudakozzák, a' tsalárd jövendölők szokása szerint avval biztatni, hogy kívánságok nem sokára bétellyesedik. — Méregkeverő sem vagyok, mint azok, a' kik a' békák belső részéből mérget készítenek.
- 13.) Ha bölts vagy, még a' legnagyobb jutalmat se bésüld annyira, hogy azért valamelly fő ember' vét-

kes szándékának 's bűnös titkainak részese légy; mert ezen esetben szüntelen kellene félnie, hogy a, titok kitudódik, vagy a' törvény halálra büntettet, vagy az a' fő ember orozva megölet.

- 14.) Ezen időben Romában a' Görög nyelv 's Görög izlés, 's a' Görögök' erköltsei, vétkei, játéka, ételei 's a' t. mint valamelly ragadó nyavalya mindenfelé elterjedtek.
- 15.) Jóllehet most már a' Görögök is tsak kitsinyrészt teszik a' Rómát megvesztegető külföldi tsajvadéknak. Siriai ámitók és erkölts rontók is sokan jöttek hozzánk a' Tiberis vizén. Orontes Syriának egyik folyóvize. A' ferde hurokon olyan muzsikaszerszámok értetődnek, mellyeken a' hurok nem hos ában, hanem keresztben voltak
- 16.) Quirinus Romulusnak neve. A' te gyermekeid a' Rómaiak, ezt akarja a' költő mondani, kik hajdan olly jeles és nemes nemzet voltak, most tarka barka öltözetben futkoznak az utszákon, hogy egy ebédet kaphassanak.
- 17.) Az értelem ez: a' született Rómaiak koldulnak, és szükségét látnak: a' külföldiek a' legelső házakba bészinlik magokat, 's a' gazdagságot és kintset mindenféle utakon magokéva teszik. Sicyon Akhájának legrégibb városa. Amydon Paeoniában Macedoniának egyik tartományában fekvő város. Andros az Aegaeumi, Samos az Icariumi tengernek szigetei. Tralles Joniának, Alabunda Cariának városai.
- 17.) Isaeus nagy orátor 's Demosthenesnek tanítója volt Athenában.
- 18.) Daedulus. A' Daedulusok most tsak Athenában születnek, tsak Athenéból jönnek nagy elmék. Ezt ironice mondja.
- 19.) Mi haszna van, hogy hazafiak vagyunk, 's a' Római földön születünk.
- 20.) Antaeus egy óriás volt, a' ki valahányszor elfáradott és meglankadott, mind anyiszor ujra visszanyerte erejét, mihelyt a' földet illethette. Hercules azt, midőn vele hartzolt, felkapta mellyénél fogva, a' tenger felett tartotta a' levégőben mind addig, míg meg nem halt.
- 21.) A' Görögök mindenféle formában tudják magokat mutatni: nem tsak nagy hízeltkedők, hanem hatalmas Comoediások, Thais, Doris fajtalan személyek' nevei. Antiochus, Stratokles, Demetrius híres játszóok voltak.
- 22.) Abolla egy hosszú köntös volt, mellyet a' Philosophusok viselték.

- 23.) Lásd Tacit. Annal. XVI, 21. P. Egnatius Celer Stoicus, Bareas, Soranust, a' ki feddhetetlen erkölcsű ember, 's a' maga tanítványa és jó barátja volt, halálra sentenciáztatta az által, hogy ellene a' törvényszék előtt hamis tanúbizonyságot tett. Ezaz Egnatius a' Cydnus vize körül született, melly Helicon' hegyén ered, ott, a' hol a' Mythologia szerint a' Medusa Gorgo' véréből született szárnyas ló Pegasus a' földre legelőször leszállott, 's rugásával Hippocrenes forrását fakasztotta.
- 24.) Protogenes, Diphilus, Erimanthus Görög hízeldők nevei.
- 25.) Ősi 's honni tsalárd méregnek a' Görögök' hízeldése 's rágalmazása neveztetik.
- 26.) Mire mehet ott a' szegény, hol a' nagyok a' gazdag özvegy asszonyok' ajándékát 's testamentomat olly éhesen lesik.
- 27.) Catiena 's Calvina főrangu tisztátalan életű személyek. Chiene pedig alacsonyabb sorsu. Az ilyenek magas székeken ülve árulták magokat, hogy könnyebben 's jobban megláttathatnának. Alig mered hozzád vitetni, mert félsz, hogy nem tudsz néki megfizetni.
- 28.) Scipio Nasica egykor Cybelét Phrygiából az Ida hegyéről Rómába vitte, 's a' maga házában adott addig neki szállást, míg számára templom építetett. Lucius Metellus Vesta templomából a' Palladiumot, azaz Pallásnak vagy Minervának képét egy tüzi veszedelem alkalmatosságával kivitte, 's az elégéstől megmentette.
- 29.) A' nagyobb Istenségeket. p. o. Jupitert, Minervát, 's a' t. Dardanus Samothraciából az Aegaeumi tengernek egyik szigetéből vitte Phrygiába, 's onnét Aeneás Italiába. A' Rómaiak' saját Istene Mars volt.
- 30.) A' költő ezt akarja mondani: mai világban azt hiszik, hogy az istenek nem tartják érdemesnek azért neheztelni, ha valami nyomorult szegény bántja meg őket; de ha valamelly gazdag ékűszik hamisan, akkor büszkeségek és nagyravágások megsértetvén, hoszuállásig ingereltetnek. Azért minden szegényekről előre feltéteik, hogy hamisan ékűszenek, és az istenektől semmit nem félnék.
- 31.) Annak hátrálni kell, a' ki azon négyszázezer ssertiákat elől nem mutathatja, melyeket a' törvény, egy római lovagtól megkiván. Ezen törvényt Lucius Roscius Otho Tribunus hozta, a' ki a' nepet Classisokra osztotta, 's a' rangot az érték szerént határozta meg. A' néző színekben a' Nagyok' székei vannakosokkal voltak béléelve.

32.) Esme-

- 32.) Esmeretes dolog a' római történetekből, hogy egykor a' római nép a' városból kiköltözött azért, hogy a' Patriciusoktól igen nyomattatott, 's az adósságban torkig volt.
- 33.) Ez Curius Dentatus volt, a' ki a' Samnitesek és Sabinusok ellen hadakozott, 's ott azoknak parasztos ételével 's viseletével megelégedett.
- 34.) A' halottakra a' Rómaiaknál toga szokott adattatni. — A' kisebb városokban, ezt akarja a' költő mondani, elég, ha az embernek tunicája van, toga, kivált kifestett, vagy bársonyos toga éppen nem szükséges, még akkor sem, midőn a' zöld pá'siton, és így nem pompás épületekben néző játékok tartatnak; Rómában ellenben a' ruházatbéli pompa semmi háttart nem esmér.
- 35.) A' szakált és a' haját a' felserdült korig szokás volt meghagyni; attól fogva pedig mind az egyik, mind a' másik megnyirettetett. Az előszeri nyírés napja innep volt. A' Patronus, az itt lévő leírás szerint mikor kedveltje' haját előszer nyireti, annak számára nagy innepet tart, 's a' Cliensek, mintha a' maga születése napját tartaná, mézes süteményt tartoztanak ajándékozni. Ezen ajándékot a' szolgák kapják, 's ismét eladják.
- 36.) Ezen kifejezések: „tsalatott Gabiban” arra látszanak tzelezni, hogy ezen várost Tarquinius tsalárdssággal megvette. L. Liv. 1, 53, 54.
- 37.) Ucalegon anyit tesz, mint szomszéd Tzelezás vagy Virgilius Aeneisének azon helyére, hol Trója égése leiratik. Jam proximus ardet Ucalegon.
- 38.) Az az, a' hol a' szegények laknak. A' legfelsőbb emeletben. — Codruson talám az a' szegény költő értetődik, a' kiről az első Szatira kezdetében van szó. Codrus' régi pohárszékének lába egymárványból készült Chiront vagy Centaurust képzett.
- 39.) Az Istenek oltárán prédált kintsek olyan festett, vagy álló képek oszlopok, vagy egyéb drágaságok, mellyek az előtt Azsiai templomokban állottak, 's a' Provinciák' kirablói által Rómaba hurtzoltattak.
- 40.) A' nézőjátékok a' nagy Circusban tartattak. Sora, Fabrateria, Frusina Latium' városai voltak.
- 41.) Pythagoras megtiltotta tanítványainak az élőállatoknak evését; 's tsak kerti veteményeket engedett nekik enni!
- 42.) Álmat venni, az az: olyan szállást fogadni, mellynek az udvarban, és így a' lármás utszától távolabb is legyen szobája, mellyben tsendesen léhesen aludni.

- 43.) A' medvék és tengeri borjúk, a' mint Plinius írja, igen mélyen alusznak.
- 44.) Arja, az az: késérő barátjainak 's tselédjeinek előmenő része.
- 45.) Corhulo, az az: egy olly erős és testes ember, a' milyen volt Claudiusnak és Neronak egy igen erős és óriás nagyságu hadivezéere, a' kiről lásd Tacit. Annal. XIII, 8.
- 46.) Itt egy gazdag nagyvak vendégségét kell gondolni, melly alkalmatossággal számtalan Cliensek kaptak Sportulákat, mellyeket szolgálkival haza vitettek. Ezen kosarakat a' Cliensek a' rabszolgák' fején vitetik, a' kik ekép megterhelhetve, 's egyszersmind serpenyőben, hogy az étkek el ne hüljenek tüzet vivén hazasietnek, hogy ott az ételt uraik számára kitalálják. Juvenalis ezen képet azzal is bővebbem kifesti, hogy egy ilyen rabszolgát egy terhes társzekérrel agyon üttet, 's ezen hirtelen halál által éppen akkor tetet a' Styx' partjára, midőn a' többi szolgálk ötet haza várják.
- 47.) A' Romaiaknak ollyan vakaróik is voltak, mellyekkel magokat a' feredőben frottírozatták, 's testekről az izzadásból származott motskot ledörgöltették. Ezen vakarók jó illatu olajjal megnedvesítették. A' frottírozás után megmelegített, és hasonlóképen parfümírozott, vagy jó illattal megtsepegtetett ruhával töröltetett le a' test. Juvenalis azt írja le, mikép készülnek az inasok az ebédhez, minekelőtte Urok haza jönne. Meg kell jegyezni, hogy a' régi Romaiak étel előtt mindenkor feredni szoktak.
- 48.) A' terhelt társzekértől agyonüttetett rabszolga. Ez a' nyomorult annyira öszvezuzatott, hogy testéből egy íz sem maradott épen, következésképen szája sem; és így nem is vihetett magával ollyan pénzt, mellyet minden megholtnak szájába szoktak tenni, hogy Charonnak a' Styxen általvivéséért megfizethessen.
- 49.) Inkább az éjjeli edény' ganéja öntessék fejedre, mintsem hogy kő, vagy egyéb kemény portéka üs-sön agyon.
- 50.) Achilles olly igen siratta Patrokluszt, hogy bujában nem tudott aludni.
- 51.) 'Sídó fészeknek mondattatik itten a' Zsidókápolna, a' milyenek a' városokon kívül kivált a' folyóvizek mellett nagy számmal találtattak. Ezek nyitva állottak, 's a' kik máshol szegénységek miatt szállást nem fogadhattak, ezekbe mentek hálai.
- 52.) A' Pontinus tó Romától nem messze volt, 's ugyan azon tájon feküdt a' tyukfenyves nevű erdő is.

63.) Aquinum Juvenalis' születése helye volt. Ott Ceresnek egy temploma állott a' Helvinum nevű forrás mellett. Diana és Ceres leginkább tiszteltettek ezen városban. Egyéb eránt ezen tájéknak hideg levegője volt.

Jegyzések a' negyedik Szatirára.

- 1.) Vérfertőztető az, a' ki annyával vagy testvéreivel vagy Vestalíssal fertelmeskedik. A' fajtalanságnak ezen neme a' Rómaiak' gondolkozások szerint magokat az Isteneket sértette meg, 's azért tőlök büntetlenül nem hagyattatott. — Crispinusról már volt szó az első Szatirában a' 26-dik versnél.
- 2.) A' játékszínen a' játésk mindenkor álarzáson jelentek meg, 's minden indulatnak és érzésnek tulajdon álarzája volt, melly azt kifejezte, p. o. az örömmek, az irigységnek, az ostobaságnak, 's a' t.
- 3.) Az az hat fontot; következésképen egy hat fontos hartsát mint egy hatvan aranyon. Valóban igen drága tsemege.
- 4.) Apicius egy volt Romában a' legnagyobb vesztegetők közül, itten tsufolódva Crispinushoz képest szégyennek és takarékosnak neveztetik.
- 5.) Papyrusból vagy is a' Nilusban termő nádból vagy kákóból kötelek, gyékények és Parasztoknak való ruhák is készítették.
- 6.) Domitianus, a' kiről az egész Szatíra szól. A' költő itt által megyen fő tárgyára.
- 7.) A' Silurusok apró halatskák voltak, mellyeket vaderszámra szoktak árulni. Illyeneket szokott árulni Crispinus, még pedig más Kalmár által napszámba fogadtatván meg ezen munkára.
- 8.) Tréfás segítségül hívása a' muzsáknak, kikkel a' költők már ez előtt sok századoktól fogva szerelmeskedtek, 's a' kik ugyan azért, mint öreg leányok, megtiszteltetésnek tarthatták, hogy Juvenalis őket leánykáknak nevezte.
- 9.) Itten Domitianus értetődik, a' kit a' költő második Neronak és kopaszágáról kopasznak nevez.
- 10.) Anconá városa Doriainak neveztetik, minthogy azt Dionysius' kegyetlen uralkodása elől elfutott, és kivándorlott Siciliali Görögök építették. Ezen városban Venusnak híres temploma volt, egyszersmind igen alkalmas kikötőhely is.
- 11.) A' Rhombus mill, en neme volt légyen a' halaknak, azt nehéz meghatározni.

- 12.) Mikor a' jég elolvad, akkor Moeotis, tavából által szoktak menni a' halak a' Pontusi tengerbe.
- 13.) Domitianus főpap volt a' Bona Dea Papjai között, a' kik a' második Szatirában leirattattak.
- 14.) Fiscus a' Császári Kintstár, melly az Aerariumtól, vagy az Ország' Kintstárjától különbözött.
- 15.) Minthogy ősszel legtöbb betegségek uralkodnak, azért Juvenalis azt halálhozónak nevezi. — A' halász úgy sietett, mintha attól félt volna, hogy a' nagy hélység miatt a' hal megszagosodik.
- 16.) A' halász és a' szaglészók, a' kik ötet be akarták vádolni. — Alba az a' város, melly Ascanius által építetett, 's mellyet Tullus Hostilius elpusztított, de a' kit az Istenek' intései arra birtak, hogy abban azon szent tüzet, mellyet Aeneas és a' Trójaiak magokkal hoztak, ismét helyre állította. Vestának azon temploma, mellyben ezen szent tűz őriztetett, kóránt sem volt olly pompás, mint a' Romai, azért neveztetik kisebbnek. Alba mellett egy tó volt. Domitianus ekkor ezen városban tartózkodott, 's Minerva' innepét innepelte.
- 17.) A' költő Domitianust tsufolódva Atridesnek nevezi; különben Agamemnon Atreus' fia neveztetett így. A' mi Agamemnon a' Görögöknél, az volt Domitianus a' tohzódók között, az első és legfőbb.
- 18.) A' halász Picensi tartománybeli születés volt, azért neveztetik Picensnak.
- 19.) Roma' nagyjairól van a' szó, a' kikről azt mondja a' költő, hogy Domitianus őket mindnyájokat gyűlölte szívében, 's mindnyájoknak örömet elűttette volna fejeket, 's ők még akkor is remegtek, midőn Domitianustól valamelly kegyelmet nyertek, és bárársággal fogadtattak, minthogy ezen fényes szerezte nyomorusággal és mindennapi veszedelemmel volt egybe kötve.
- 20.) Az igazság' Istennéjének képeire vagyon tzelozás, a' ki, a' mint tudva vagyon, karddal, fonttal és békötött szemekkel festetik. Fegyvertelenül tehát annyit tesz, mint sikeretlenül és hathatóság nélkül.
- 21.) Vibius Crispus, egy derék ember, lásd Tacit. Annal. XIV, 28.
- 22.) Az az: ha a' legtesekélyebb, 's minden fontosság nélkül való dolgokról beszéll is.
- 23.) Az ifjun talám Acilius Glabrio értetődik, kiről lásd, Sueton. Domitian. 20. Div. Cass. LXVII, 33.
- 24.) Domitianus Alba városában hajvivői játékokat tartatott. A' játszóhely meg volt hintve homokkal. Az ilyen játékokra, a' Császárnak kedveskedni akaráván, még a' Senatorok is lealatsonyították magokat,

annyira ment a' rút hízelkedés. A' Császár mindent tehetett velek. Ezt nevezi utóbb a' költő a' Patriciusok' mesterségének, mellyel életüket meg akarták menteni. Régenten úgymond, az együgyűség' idejében, míg még a' Királyok hosszú szakált viseltek, könnyű volt őket megtsalni, miképen megtsalta Lucius Junius Brutus Tarquiniust az által, hogy magát esztelennek tette. Tsaknem hasonlóképen eszteleneknek tettették magokat Domitianus alatt is a' Senatorok, különösen ezt írják Acilius Glabrióról is. De Domitianus észre vette az efféle mesterségeket, 's általlátta, hogy a' Nagyok ez által tsak kegyelmet akarnak keresni.

- 25.) Eltitkolandó bűnnek a' fajtalanság, legrutabb neveit nevezi a' költő. — Nero, a' ki maga is gyakorlotta a' Cynaediát, ezen természet ellen való fajtalanságot, Quintianus Cinaedusra Szatirákat írt.
- 26.) A' ki titkos sugarlásaival 's árulkodásaival a' Császárt arra bírja, hogy sokaknak fejeket vetesse.
- 27.) Tsak gondolatjában tudott hadakozni, de valósággal nem. Azért midőn Domitianus ötöt a' Dacusok ellen fővezérré tette, ott ez mind az ütközetet, mind életét elvesztette.
- 28.) Catullus Messalinus vak volt. — Ez elébb a' Tiberis' hidjánál koldult, utóbb kegyetlen Ministerré lett, 's mint kegyetlen Minister, dühös darabontnak nevezetik. — Romából Arida felé nagy országut ment.
- 29.) Így az az: a' nélkül, hogy látta volna. A' Ciliciai bajvivón a' költő olyan bajvivót ért, a' ki vagy Ciliciából származott, vagy Ciliciai öltözetet viselt.
- 30.) Ezen szókat Fabricius Vejento a' Császárhoz mondja. A' dárdákon a' halhejjakat érti.
- 31.) Ezek a' Császár' szavai.
- 32.) Aelius Lamia az utolsó volt azok között, a' kiket ez a' vérszopó megöletett. Utólja felé a' köznép ellen is akart dühösködni; de ekkor pártot ütöttek ellene, 's a' maga emberei ösveesküdvén, háló szobájában ötöt agyon szurták.

Jegyzések az ötödik Szatirára.

- 1.) Sarmentus és Galba Augustustól kedvelt tséltapok 's tsapodárok voltak.
- 2.) A' Tricliniumok széles kanapék voltak három vánkossal, és így három személyek számára. Balfelől a' harmadik hely, vagy harmadik vánkos az utolsó hely volt.

- 3.) Trebius költött név, mely alatt Juvenalis az olyan Cliens-t érti, a' kivel Varro, az az a' Patronus mindenféle méltatlanságokat elkövet.
- 4.) Esmeretes dolog, hogy a' Cliensek reggelenként Patronusaiknak udvarlásaikra szoktak járni, még pedig jó korán. — Bootes Jupiter' fia volt, 's a' régiek azt a' tsillagzatok közé helyhez tették, vagy inkább egy éjszaki tsillagzatot neveztek nevééről. Restnek mondatik, minthogy lassu járása van.
- 5.) Corybászá tesz, az az megrészegit, minthogy ujj és seprős. — A' Corybászok Cybele' papjai voltak, a' kik az isteni tiszteletet nagy lármával tzimbalmok és dobok zengésével, részegek' és esztelenek módjára való tántolással vitték véghez,
- 6.) A' Patronusok néha azt a' tréfát tették, hogy inasikkal addig ingereltették a' Clienseket, míg ezek meg nem haragudtak. Ebből sokszor veszekedés és verekedés támadott, mellyen a' Patronusok jó izűn nevettek. Illyenkor korsókkal 's poharakkal is hágtáltak egymásra. — Spanyol Országnak Saguntus nevű városa körül a' tserép edény készítésére igen alkalmas agyag volt.
- 7.) Szakálasok a' régebben élt Consulok voltak, A' Szövetségek ellen Julius Caesar és Maro. Philippus Consulságok alatt folyt a' háboru, Következésképen a' Patronus jó ó bort ivott.
- 8.) Plin. 23, 1. Cardiacorum morbo unicum spem in vino esse certum est,
- 9.) Ollyan jó bort, a' millyent Thrassæa Paestus, és ennek veje Helyillius Priscus ittak, midőn a' Tarquiniust elűző Junius Brutusnak és a' Julius Caesart megölő Decius Brutusnak és Cassiusnak születések napjait innepelték. Olasz Országnak Alba és Setia nevű városai körül híres borok termettek.
- 10.) Didót elébb Járbás Libiai Király szeretete, de a' ki Aeneásért megvettetett. A' költő ezt akarja mondani: ollyan drága köveket, a' millyeneket a' Didó által Járbásnál feljebb betsült, 's inkább szeretett Aeneás kardja' markolatján viselt. Lásd Virgil. Aen. IV, 261 — Stellatus jaspide fulva Ensis erat —
- 11.) Az illyen szokást a' Romaiak Vatinius' poharának nevezték, egy Vatinius nevű nagy orru Beneventumi Vargáról, a' ki Neronál nagy kedvességben volt.
- 12.) Minthogy a' víz ha megforraltatik, 's meghűtetik, hidegebb szokott lenni, azért a' Romaiak megszokták azt forralni, 's azután üvegbe töltvén hó közé tenni.
- 13.) Lásd az első Szatirára tett 48-dik Jegyzést.

- 14.) Tullus és Ancus Romának harmadik és negyedik Királyai voltak.
- 15.) Getuliai Ganymedes aunyt tesz itt, mint rutszolga vagy inas.
- 16.) Squilla a' tengeri halaknak egy neme, melly a' Rómaiaknál nyalánság volt.
- 17.) Egy igen rosszféle olaj melly Numidiából Micipsa maradékinak országából szokott Romába vitetni, 's olly bűdös volt, hogy szagától a' kigyók'elfutottak, 's vele az embereket ellehetett kergetni, -- Boccar Mauritania' Királya volt, kiről a' Maurusok Boccareseknek neveztettek. Itten Boccaron olyan Afrikai értetődik, a' ki Numidiai olajjal megvan kenve, 's azért bűdösségével a' többi feredőket elláti.
- 18.) Corsica és a' Tauromeniumi kőszikla a' Siciliai tenger helyett tétetnek. Tauromenium egy város volt Siciliának napkeleti partján.
- 19.) Lenason ollyan értetik, a' ki a' gazdag házokba magát bűszinli, 's kivált a' gyermektelen gazdagoknál örökséget vadász. Az illyen emberek a' tsomegétet öszvevették, 's azoknak ajándékozták, a' kiknek testamentumokba magokat bű akarták iratni. Efféle ajándékok gyakran olly sűrűn adattak, hogy az azokat kapók el is adhattak belőle.
- 20.) A' költő a' szelet personificálja. Mikor déli szél fű, tsendes a' tenger. Ollyankor a' halászok Charybdis' örvényében is bűtorkodnak halászni. Charybdis a' Siciliai szoros tengernek esmeretes örvénye, Scylla nevű kősziklához általellenben.
- 21.) A' Klokák földalatti boltozott tsatornák voltak, mellyeken a' ganéj a' Tiberis' vizébe folyt ki.
- 22.) A' Caledoniai híres vadkant Meleager ölte meg.
- 23.) Ha tavasszal ég dörgés van, ollyankor igen diszlenek a' gombák, a' mint Plinius írja XIX, 3.
- 24.) Alledius egy esméretlen tohzódónak neve, a' ki azt mondja itten Libia! jobbhágyainak, hogy ám hagyják abba a' földmivelést, tsak gombában ne hagyjanak látni szükségét.
- 25.) Tsak a' nemeseknek volt szabad nemzetségi neven kivűl még egy elő nevet, 's egy vezetéket nevet is viselni.
- 26.) Egy Romai Lovagnak négyszáz ezerrel kellett bírni.
- 27.) Minthogy azon esetben örökségre tart nálad szimot, melly különben, ha gyermekeid vagynak, elvész tőle.
- 28.) Az az, ha főrendből volnál, 's nagy kintsakkal bűrnál.
- 29.) Claudius Császár, a' kit felesége mérges gombával etetett meg.
- 30.) Corsica szigetében, a' hol hajdan Phaeacus, Neptu-

nus' fia és Alcinous' atya uralkodott, 's a' hol egész esztendőt által ősz vagyon.

- 31.) Hesperusnak három leányai, Aegle, Hesperusa és Arethusa olyan kerteket birtak, mellyeknek fájain aranyalma termett. Ezen almafákat egy rettenetes, és soha nem alvó sárkány őrizte, mellyet Hercules megölt, 's az aranyalmákat elvitte magával Görögországba Eurystheusnak.
- 32.) Az az a' majom. A' Római katonák mulatságaihoz 's néző játékaikhoz tartozott az is, hogy a' majmot katonaruhába öltöztették, ketskére ültették, 's dárdat hajigálni tanították.
- 33.) Az az: ki menne hozzá ebédelni a' másodszori híváskor. — A' nemes származásu gyermekek aranyból készült szívet hordoztak nyakokon lefüggve. Az ilyen nyakon függők bullának neveztetek. A' Szabadosok' gyermekei bulla gyanánt tsak szijat viseltek, mellynek végén tsomó volt kötve. A' bullák' viselését a' Rómaiak a' Hetruscusoktól tanulták, azért neveztetik itt a' bulla Hetruriai aranynak.

Jegyzések a' hatodik Szatirára.

- 1.) Cynthia Propertiusnak, Lesbia Catullusnak verseiből esmeretesek. Az utóbbi siratta kimult verekét.
- 2.) Ugymint a' kik mindenféle bünre hajlandók lévén, a' bünt gyermekeiknek örökségül hagyják.
- 3.) Az az, mig Jupiter fiatal volt.
- 4.) Astraea, az igazság' istennéje.
- 5.) Ez is, az az, a' szemérem.
- 6.) Ursidius Postumus az a' személy, a' kihez a' költő ezen Szatirát intézte, 's a' kit a' házasságról le akar beszélni.
- 7.) Lásd az Ötödik Szatirához tartozó 19dik Jegyzést.
- 8.) Latinus egy komediás volt, a' ki egyszer a' többek között az olyan szeretőnek személyét játszotta, a' kit az asszony egy szekrénybe rejtett el, mikor hazamenő férjétől a' tetten kaptatott.
- 9.) Tarpeja kősziklán állott a' Capitolium' vára, a' hol Jupiternek híres temploma volt.
- 10.) Juno a' házasság' Istennéje volt.
- 11.) Ceresnek, ezen szűz Istennének vittával ékesített képét tisztátalan 's fertelmes kezekkel illetni nagy bűn volt.
- 12.) Ritkán találtatik, ezt akarja mondani a' költő, Rómában olyan leány, a' kinek tsákjától maga az atyja is ne irtóznék, attól félvén, hogy dögleletes lehelétől megbetegszik, 's ragadó nyavalyát kap.

- 13.) Ez szokás volt a' lakodalmak' alkalmatosságával.
- 14.) Ezek mind ketten igen híresek erdőkben és barlangokban gyakorlott szerelmeikről.
- 15.) Bathyllus egy Pantomimus volt; a' fehér hattyuvá változott Jupiternek szerelmeskedése Ledával esmeretes.
- 16.) Tuccia egy Vestalis volt, a' ki midőn szüzessége gyanussá lett, a' gyanút avval a' tsudatétellel táfolta meg, hogyszitában hordott a' Tiberishől vizet Romába. Appula egy falusi asszonyszemélynek, Thy-mele egy mesterséges tántzolásu komediásnének nevei. Ezen versekben általjában azt akarja mondani a' költő, hogy még a' legtisztább erkölcsű Asszonyoknak is fajtalanságot kell tanulni a' nézőjátékokban.
- 17.) A' népjátékok, az az ollyak, mellyek a' Plebeiusok' számára tartattak, Decemberben megszűntek, a' Megalei játékok pedig Aprilisben kezdődtek; Decembertől fogva Aprilisig nem voltak komédiák. Ezen időszak ugymond a' költő felette szomorú az asszonyokra nézve, mert csak a' törvénykezések' lármáját hallják. A' szükség arra kényszeríti őket, hogy magok játszanak komédiákat. Actius tántzos és Pantomimus volt, Ezek öv-forma rövid előkötőt viseltek. Thyrust vagy szőlőlevéllel és repkénnyel körülvett dárdát akkor viseltek a' komediások, mikor vagy Bacchusnak, vagy a' Baccháknak személyeit játszották.
- 18.) Az Atellai játékok tréfás és nevetséges nézőjátékok voltak, mellyek Campaniának Atella nevű városától vették neveket. Az ittemlített darabnak főszemélye Actaeon volt, a' ki szarvassá változtatván, Diana' kutyájától öszveszaggyattatott. Actaeon' anyja Autonoe a' Thebai Királynak Cadmusnak leánya volt. Midőn a' komédiás az Autonoe' ugrálását utámozta, szemérmetsértő gestusokat csinált, 's Aeliában tisztátalan szerelmet gerjesztett.
- 19.) Az énekesek attól akarván magokat megóvni, hogy benne a' szép szózatnak ártó indulatok ne gerjedjenek, szemérem-testeken zabola gyanánt kaptosot viseltek.
- 20.) Az az, az ollyan tudósnak, a' kinek nints ideje mindenféle tréfás mulattatások által tetszeni. — Chrysogonus egy híres muzsikusnak, Hispulla fő rendű Asszonynak, Aelia szegényebb sorsu Asszonynak neveik.
- 21.) Lentulus a' Corneliusok' főrendű nemzetségének vezetéke neve. Itt általjában főrendű embert jelent, a' millyen hihetőképén az a' Postumus is volt, a' ki ezen Szatíra intézve van.

- 22.) Az az, valamely bajvivónak vagy hadásznak, mint atyjának.
- 23.) Hippias Fabricius Vejento Senátornak felesége Sergius nevű Gladiátorral vagy hadással Egyiptomba költözött.
- 24.) Alexandriába. Lagus annak a Ptolemaeusnak atya volt, a' ki Egyiptomban Alexander után uralkodott. Ezen város teljes volt vétkekkel. Pháros most a' száraz földel öszve van ragadva, hajdan egy kissziget volt, melyet Alexandriával egy töltés és hid kötött öszve, 's mellyen Ptolemaeus Philadelphus egy magas márvány-tornyot építtetett, egy vizsgáló hellyel, vagy vártával együtt. Ezen toronyiak lapos tetején éjjel szüntelen tűz égett, mellynek fénye messze el-
látszott. Minthogy a' torony igen fehér márványból készült nappal is messziről meglehetett látni. — Canopus városa a' Nilus' torkolatjánál feküdt, 's a' romlott erköltsökről igen híres volt.
- 25.) Paris híres komediás, 's Domitianus Császárnak igen kedves embere, kit az előszer gazdagsággal és tisztességgel tetézett, utóbb a' Császárnéval való szerelméért megöletett.
- 26.) Az az, az asszonyok.
- 27.) A' hadászok mikor megöregedtek, és sebhelyekkel teljesek voltak, azzal a' Jussal bírtak, hogy elbótsáttatásokat kérhették, 's ha kéréseket megnyerték, az elbótsáttatás' jeléül, egy fakardot viseltek. Sergius öregségét az is bizonyítja, minthogy a' nyaka vagy torka is már szőrös volt, 's szakállát már nem tsak nyirette, hanem borotváltatta. A' Rómaiak tudniillik ezen idő tájban huszonegy esztendő koroktól fogva negyven esztendő korokig nyirették szakállukat (tondebantur), azután pedig borotváltatták, vagy mások szerént kiszaggattatták, és ki-
tépették (radebantur.)
- 28.) Hyacinth egy szép ifju volt, a' kit Apollo szeretett.
- 29.) Nem sokára szint' olly kevéssé szeretné őtet is, mint férjét Vejentot, őtet is elhagyná.
- 30.) Claudius Császár. Ennek felesége a' híres Messalina volt, a' ki éjjelenként a' bordélyházakba járt, utóbb nyilvánosan Siliushoz ment férjhez, 's a' fajtalanságnak minden nemeiben, a' méregkeverésben is igen jártas volt.
- 31.) A' bordélyházakban minden szobának ajtajára kívül fel volt írva azon személynek neve, ki magát abban árulta; sőt néha még képe is ki volt függesztve. Némellyik azt is felírta, mennyiért adja szerelmét. A' Császárné Lycisca néven árulta magát.

- 33.) Britannicus Claudius Császárnak és Messalinának fija volt.
- 33.) Tudva vagyom, hogy Amor nyilakkal, Hymen a' házasság' Istene fáklyával festetik. Az értelem ez: Nem az asszonyt szereti, hanem annak pénzét. Maga egy öreg fősvény, a' millyeneknél a' feleségnek rendszerént legjobban van dolga, mert olyan szabadon élhet, mintha özvegy volna, 's azzal a' férfival tarthat, a' kivel akar.
- 34.) A' legjobbféle szőlőtőkék.
- 35.) Ezen helynek megértése végett a' következőket kell megjegyezni. Rómában December hónapban esett egy innep, melyet Sigilarisnak, vagy képek' innepének hívtak, 's mellyen képek, tsinos kötésű könyvek, 's más a' féle portékák árultattak, a' miket a' Romaiak új esztendei ajándék gyanánt szoktak ajándékban egymásnak küldözni. Ezen vásárt a' kalmárok egyébtől is, de különösen abban a' porticusban tartották, melly Neptunus vagy az Argonauták' porticusának neveztetett, 's fejez ponyvával bévont sátorait oly sűrűn rakták, hogy a' porticusnak azon felét, mellyen Jásonnak, és katonáinak, azaz a' több Argonautáknak hajókázása le volt festve, nem lehetett látni. Jáson kalmárszívünek neveztetik, mert kereskedés' dolgában ment Colchis szigetébe. Mint-hogy a' Sigilaris' innepén szokás volt ajándékokat küldözni, a' fiatal Bibula sem volt rest férjéből mindenféle drága ajándékokat kizsarolni. A' Murha né-melleyek szerént márvány' neme, mások szerént valamelly betses drága kő volt. Nero egy Murhából készült korsótskát hatszáz talentomon vett.
- 56.) Ez az Agrippa a' 'Sidók' utolsó királyok volt, 's Claudius Császárnál nagy kedvességgel birt. Hogy testvérével Berenicével fertelmesen együtt élt légyen, az közönséges gyanú volt. Lásd Josephus Ann. Jud. L. X. p. 673.
- 37.) Az az 'Sidó Országban, a' hol Móses' törvényei szerént a' királyoknak is le kellett lábbelijeket vetni, mikor szent helyre mentek. A' mit Juvenalis a' megélemedett, vagy öreg disznókról mond, azt nem jó kutsfőből merítette; mert tudva vagyom, hogy a' 'Sidók' semmi disznóhúst sem esznek meg.
- 38.) Esmeretes dolog, hogy a' Romaiak, midőn asszonyokból szükségét láttak, egy játék' alkalmatosságával a' Sabinumiak' leányait elragadozták; a' kik utóbb, midőn a' dolog Tatiusz és Romulus között háborúra kelt, szélllyel eresztett hajjal futottak a' hadakozók közé, 's férjeiket és testvéreiket arra bír-

- ták kéréseikkel, hogy a' fegyvert letették és meg-
békéltek.
- 39.) Az az, ha kevély és kérkedékeny vagy Cornelia a'
nagyobbik Africai Scipionak, a' ki Syphaxot Numi-
dia' királyát és Hannibált meggyőzte, és a' Grac-
chusoknak ezen nagy hadivezéreknak anyja volt.
- 40.) Amphionnak Jupiter és Antiope' fijának, ezen tau-
datévő muzsikusknak a' felesége Niobe volt. Ez ne-
mesebbnek tartotta magát Latónánál, a' kinek tsak
két gyermekei voltak, Apolló, vagy más névvel
Paeon, és Diana. Azzal kérkedett, hogy ő termé-
kenyebb annál a' fejér emse-disznónál, melly Lavi-
niumban egyszerre harmintz malatzot ellett, 's melly-
ről utóbb Ascanius, Aeneas' fia az általa épített vá-
rost Albának (fejérnek) nevezte. Ezért utóbb Paeon
nyilaival agyonlövöldözte Niobe' gyermekeit, 's az
Attyok bánatjában megholt. Juvenalis ezen példával
azt akarja bizonyítani, melly ártalmas legyen a'
kevély és kérkedékeny Asszony.
- 41.) Főfő és ritka vagyonnak a' fényes származásu gaz-
dag Asszony neveztetik.
- 42.) Ha kis városi vagy falusi létére fővárosi rangot
majmoz, 's jóllehet anyanyelvét sem jól tudja, még-
is idegen, 's nagy udvari nyelven beszél. Ez a' letzke
sok Magyar Asszonyoknak is szól.
- 43.) Haenus és Carphorus két akkor esmeretes szín-
játézők voltak.
- 44.) Ezen mustos sütemény buzalisztból, mustból, kö-
ményből és Anisból készült.
- 45.) Az az, olyan aranypénzek, mellyeken Domitianus-
nak a' Germanicusok' meggyőzőjének képe vagyon.
- 46.) Minthogy Romában a' férjfiak huszonegy esztendő
korok előtt szakállokat nem nyírették le, azért ezen
kifejezés annyit tesz, hogy ezen ember már fiatal ko-
rában járt hozzád, és sok esztendőktől fogva házi-
barátod volt.
- 47.) A' Romai törvény szerint, a' ki nyoltsszornál több-
szer ment férjhez, házasság törőnek tartatott. — Az
asszonyok' koporsó-kövére férjeik neveit is felszok-
ták a' Romaiak jegyezni.
- 48.) Napad Asszony azt hiteti el veled, hogy leánya
nagy forróságban van, 's nem lehet senkit hozzá
ereszteni.
- 49.) Manilia Hostilius Manilius Aedilis Curulis által bé-
vádoltatott, hogy az ötet éjjel kövel hajgálta' Ma-
nilia viszont felül fordult, 's azzal vádolta Mani-
liust, hogy ez erőszakosan beakart házába rontani.
- 50.) A' Romai Asszonyok annyira mentek, hogy még az
olyan hadászai gyakorlásokat sem általlották tenni,

- mellyek a' férjfiakhoz sem illettek, ha jobb házakból voltak.
- 51.) Florának egy innepén kürtök' harsogásánál szoktak némelly rossz hírű asszonyszemélyek tántzolni. A' költő ezt mondja gunyolódva. Egy ilyen asszony megérdemlené Flora' papnéjává tétetni, ha tulajdonképen való hadászné nem akarna lenni.
 - 52.) Melly szép állapot lenne, ha feleséged' ruhái elkótyavetyéltetnének. Akkor egy bajvivónak vagy hadásznak minden eszközeit, sőt ha feleséged hálójával is szeret vivni, még Retiariusok viseletét is lehetne látni. Némelly hadászok tsak halálhókon viseltek sarut, mások pedig mind a' kettőn. Lásd a' második Szatirához tartozó negyvenharmadik jegyzést.
 - 53.) Ezek azok, kik egyéberánt olly kényesek szoktak lenni.
 - 54.) 'S akkor kitetszik, hogy az olly igen férjfiui hadász, nem férjfi, hanem asszony volt.
 - 55.) Marcus Aemilius Lepidus a' külső pompát felette gyűlölte Lucius Metellus, a' mint fellyebb említettük, Minerva' képét egy tűz veszedelem' alkalmatosságával az elégéstől megmentette. Ez ugyan akkor egyik szemét is elvesztette. Gurges Fabius a' maga idejében igen kemény volt a' rossz életű asszonyszemélyek eránt, 's azon pénzen, mellyet ezek büntetésül fizettek, Venusnak egy templomot építtetett. Juvenalis ezen jeles emberek' unokáit szólítja meg, 's azt kérdezi tőlök, ha vallyon azoknak idejekben követtek o' el a' legalatsonyabb születésű asszonyok is olly rút dolgokat, a' millyeneket most a' fő asszonyságok.
 - 56.) Az az, tsudára méltó merészséggel védelmezik ügyöket, ha szintén ez olly kétséges is, hogy maga Quintilianus, ezen első rangu Rhetor sem tudná azt védelmezni.
 - 57.) Az az, míg még az asszonyok palotákban nem laktak, hanem kezeikkel goromba vastag gyapjút fontak, 's általjában a' házi munkát örvendették, 's míg férjeiknek szüntelen nyakokon volt az ellenség addig a' jó erkölts virágzott Romában.
 - 58.) Roma hét halomra volt építve. Ettől fogva áradt el minden vétek.
 - 59.) Ha valakiben a' részegség' és bujaság' vétke egyesül 's t. i.
 - 60.) A' tántzolás közben fejeket úgy rázzák, hogy széllyel folyó hajaik fejeken karikát tsírnak.
 - 61.) Priáput a' tisztátalanság' Istenét szegítségül hívják.
 - 62.) Publius Claudiusnak egy szép huga volt, k't Caesar megszeplősített. Clodius ezen gyalázat ért bosszút

- akarván állani, úgy öltözött fel, mint lantosné, belépt a magát Caesar' palotájába, a' hol akkor a' Bona Dea' innepe szenteltetett, 's azt tette Caesar' feleségével, a' mit ez tett volt az ő hugával.
- 63.) Szoptató dajkát fogad, 's azzal késérteti magát, mikor valahová megy, hogy termékeny anyának tartassék.
- 64.) Lásd feljebb az ezen Szatirához tartozó 9-dik jegyzést. A' Praetori karon az olyan énekesek értetnek, kiket a' Praetor pénzen fogadott, midőn közönséges játékokat tartott.
- 65.) Midőn valaki valamelly fontos dolgot kívánt, akkor annak az Istennek, a' kitől azon kívánságuk teljesítését várta, áldozatot szokott vinni, hogy tettszéze szerint való választ nyerhessen. Az állatok' beléből jóvendőlni akaró levágta az állatot, 's az alatt a' kérdező betakart artzullattal állott az oltárnál félclenmel és rettegéssel várnak az állat felbon-tásakor, mit fognak az Istenek neki felelni.
- 66.) A' sok állás miatt, minthogy t. i. a' kérdezősködő asszonyok egész nap estig munkát adnak neki.
- 67.) Még a' tsekélyebb rossz volna, ha tsak a' muzsiká-ban foglalatoskodnék.
- 68.) Ugy látszik, hogy a' költő itton egy különös 's ak-kor esmeretes Anekdotára télelőz.
- 69.) A' Romaiaknál a' gazdagok télen 9 órakor, nyáron még későbbben vatsoráltak, egy órával előbb, min-denkor feredtek. A' ki korábban kezdett vatsorálni, az dohódónak tartatott. Itt a' költő egy olyan asz-zonyságot rajzol, a' ki még későbbben ment a' fere-dőbe, 's vendégeit oda haza magára sokáig várakoz-tatja. Leírja ezen alkalmatossággal azt is, mint p. o. ön golyóbisnak hajgálása által izzadásba, 's mint dörgölte a' megfordés 's megtörölközés után az Alip-tes, vagy is a' ferdős a' balzsam kenetet testére.
- 70.) Mentvén Virgiliust azok ellen, a' kik azért vádol-ták, hogy Didót maga gyilkosává tette.
- 71.) Tacitus Annalisainak második könyvében a' 28dik részben leírja azon babonát, melyre itt télelőzás van. Fontos történetek' alkalmatossázával, szokások volt a' babonásoknak a' holdat vizsgálni; 's ha az-tiszta fényű volt, jót jóvendöltek, ha pedig felhők-be volt rejtve, szerentsétlenséget. Az utolsó esetben kürtöléssel és a' réz edénnyel zörgetésekkel, és egyéb babonás tzerimoniákkal próbálták a' holdat a' felyhő alól kihívni; hogy tisztuló fényjéből sze-rentsét jóvendölhessenek.
- 72.) Férfi ruhába kellene öltöznie. Szilvánusnak a' férj-fiak szoktak áldozni, valamint Junónak és Ceresnek

- az asszonyok. Bölts módra feredni annyit tesz, mint oltson feredni, mert a' Philosophusok szegények lévén, keveset költhettek.
- 73.) Enthymema az okoskodásnak egy bizonyos megrövidített, 's megkurtított módja. Palaemon egy híres Grammatikus volt.
- 74.) A' Szamártéjbe áztatott kenyérbél (lásd a' 2dik Szatirához tartozó 3aik jegyzést) melyet kivált éjszakára olly vastagon szottak némelly asszonyok ortzáikra kenni, hogy ábrázatjuk reggel tsupa kéregnek látszott. Poppaea Nero' felesége volt, a' ki az efféle szerrel különösen nagy mértékben élt, 's valahová ment, mindenüvé 600 szamarat vitt magával. L. Plin. XXVIII, 12.
- 75.) A' Siciliai Udvar híres volt kegyetlenségéről, melly által különösen megkülömböztették magokat Phalaris és Dyonisius. — Psecas egy szoba leány, a' kinek pörére kellett vétkezni, 's ugy korbátsoltatott meg.
- 76.) Mit tehet arról, hogy asszonya a' maga rút orrát a' tükörben látván, megboszonkodott.
- 77.) Andromache Hector' felesége nagy természetű volt.
- 78.) A' törpe természetű pygmaeusok a' régiek' írásából eléggé esmeretesek.
- 79.) Cybele' papjai. — Az elsőnek tisztelettel helyt ad a' többi rekedő az az sokat kiabáló sereg.
- 80.) Az égnek büntetéseit jövendőli, p. o. nehéz betegségeket, 's inti az asszonyt, hogy engesztelje meg az Isteneket áldozatokkal és ajándékokkal, az az: bőséggel adja meg a' szokott ajándékokat a' papoknak. Végtére az asszonyoknak kemény penitencia tartásokat is dictál, melyeket ezek örömet magokra vállalnak, hogy azután annál tsendesebb szívvel vétkezessenek, készek tehát, ha Fő papjai által kívánja mindent tenni példának okáért térdeiken azon szántóföldön végig tsuszni mászni, melly hajdan Tarquinius Superbusé volt, 's ekkor Mars' mezejének hivatlatott; Egyptomba utazni, 's ott Meroë homokos szigetén, a' hol a' víz ritkasággal vizet keresni, 's azzal Isis' templomának földét megöntözni. Jo Inachusnak Argolisi Királynak leánya volt, a' kit Jupiter fejér tehén né változtatott. Ez Egyptomban Isis' neve alatt Isten gyanánt tiszteltetett, 's utóbb a' Romaiaknál is, kiknél temploma közel volt azon istállóhoz, vagy akolhoz, hol hajdan Romulus mint pásztor juhait tartotta.
- 81.) Ama főpap, a' ki körül a' többi fejér ruhát és fehorotvált fejű papok seregesen állottak, 's a' ki itt Anobis Istennek Osiris' fiának személyét viseli. Ezen főpap itten az engesztelő áldozat' czerimoniáit viszi

véghez. Az asszonyoknak minden vétkeit tudja, 's azt mondja, hogy az Isis' templomában lévő réz sárkány, melly alatt Isis tiszteltetett, fejét tsőválta, 's azzal jelentette a' bűnökön való haragját. Osiris is egy Egyptomi Isten, 's Isisnek férje volt.

- 82.) Lásd a' 3dik Szatirára tartozó 6dik jegyzést. A' Zsidó nép rettegette ezen mesterséget, mert meg volt tiltva. Titkok' tolmátsának neveztetik a' Zsidó nép, mert magát a' legfőbb Isten' prófétájának mondotta lenni; 's erdő' főpapnéjának mondatik, merterdőkben lakott, a' mint a' 3dik Szatirából kitetszik.
- 83.) Jupiter Ammonnak Bacchus Libiának homokos pusztájában egy templomot épített azért, hogy az vele egy forrást találtatott szomjuzó serege' számára.
- 84.) Egy bizonyos Seleucus értetődik, a' ki gonoszságaiért több ízben számkivettetett. Ez Otho Császárnak kedveltje volt, 's Astrologiai jóvendöléseiert gazdagon megfizettetett. Az Othónak rettenetes polgár, a' kit ez leginkább Seleucus' sugarlására ölt meg, Galba Császár volt. Lásd Suet. Othó, 4—6: Azt mondja a' költő, hogy az olyan Astrologusnak van legnagyobb hitele, a' ki legnagyobb gazember, 's magát rosszasağa által leghiresebbé teszi.
- 85.) Tanaquilat az az, feleséget. Tanaquil Tarquinius Superbus' felesége volt, a' ki mind kevélységeről, mind az Astrologiában szerzett tudományjáról esmeretes.
- 86.) Mi lehetne néki az illyeknél fontosabb, hiszen a' maga dolgaival semmit sem szokott gondolni.
- 87.) Sibyllának az Astrologiai jegyzőkönyv neveztetik, mellyet a' sok forgatás által elkoptat.
- 88.) Thrasyllus egy jóvendölő, vagy Astrologus, 's Tiberius Császárnak igen kedves embere volt. Petosiris is híres Astrologus volt.
- 89.) Romában különös papok voltak rendelve az olyanok' eltemetésére, a' kiket a' villám közönséges helyeken ütött agyon. — A' Circusban tartózkodtak az olyan tsillagmagyarázók, és egyéb tsábítók, a' kik oltson jóvendöltek. A' Circus' közepén dutzok és oszlopok állottak, me'lyek rész'ből tengeri Delphine'nek formájára voltak faragva, minthogy a' Circusi játékok régenten Neptunusnak voltak szentelve. Itt kérdezt'k tanátsot azok, a' kik tsupasz vagy mezítlen nyakról aranyfüggőket eresztettek le az az, a' közrendű buja személyek.
- 90.) Az az: a' közrendű asszonyok ellenben a' főrendűek elszokták gyermekeiket veszteni.

91.) In-

- 91.) Inkább veszejtsék el gyermekeiket, úgy sem a' tieid azok. Talám valamelly szeretsen szolgát szeretett feleséged.
- 92.) Az Aventinus hegy alatt a' Velabrumi tónál szokták kitenni a' fattyú gyermekeket. Sok főrendű asszony, a' ki szép gyermekeket akart nevelni, ide ment; itt rútabb gyermekét szebb gyermekért eltserélte, 's ez által sok fattyú gyermekből fő rendű ember lett.
- 93.) Caius Caligula. Ezt a' közállítás szerint, felesége Caesonia olyan méreggel etette meg, melyet a' kis tsikók' fején található kotsonyás materiából készített. Ez babonás vélekedés volt; minthogy az említett nedvesség nem mérges. Kétségkívül más méreggel ölte meg. Azonban a' köz vélekedést említi a' költő. Caligula a' bevett méregtől megdühödött, 's mindenek ellen dühösködött, valakik körülötte voltak, és sok embereket megöletett. Ekkor Rómában úgy volt a' dolog, mint hajdan a' Trójai háborúban, midőn Junó Jupitert a' Venustól költsönözött övvel örüllté tette, úgy hogy e' miatt a' Trójaiakat segíteni elfelejtette. Kevesebb kárt tett hát Agrippina, midőn férjének Claudiusnak mérges gombát adott.
- 94.) Agrippina Britannicust a' mostoha fiát méreggel megölte. Pontia Bolanus' felesége két gyermekeit ölte meg, hogy házasságtörő szeretőjéhez férjhez mehesse, 's a' jószágot annak adhassa, de utóbb maga megvallotta ezen bűnét 's magát is megölte. L. Martialis. II, 34.
- 95.) Medea' férjén Jázonon, ki őtet elhagyta, bosszút akarván állani, megölte gyermekeit. — Teseus a' feleségének Prognenak testvérét megszeplősítette. Progue bosszút kívánván állani, saját fiát Ityst főzte meg férje számára. Ezen régi példák, úgymond a' költő réttenetesek. Ugyan de még is tsak olyan asszonyokat rajzolnak előnkbe, kik az indulat' felhevülésében vittek végbe olly kegyetlen tettek, ellenben a' Római asszonyok hideg vérrel tselekesznek hasonlókat, 's előre felszámlálják, mennyit nyerne az ilyen gyilkosság által.
- 96.) A' Komedióban. Euripidesnek Alcestis nevű szomorú játéka esmeretes
- 97.) Belidesek Danausnak leányai és Belusnak unokái, kik férjeiket megölték. — Eriphyle a' maga férjét Amphiataust egy asszonyi ékességért elárulta. Clytemnestra a' maga férjét Agamemnont, midőn ez a' Trójai háborúhól haza ment, szeretőjének Egisthusnak segítségével egy fejszével megölte-

98.) Tsak az a' tsekély külömbség van úgymond Juvenalis tsufolódva, hogy a' régiek durván sok mesterség és titkolódás nélkül gyilkoltak, a' mostaniak pedig fortélyosabban és finomabban nem fegyverrel, hanem méreggel. De szükség' idején még ma is kell nekik fegyver, ha férjeik olly esetben találnak lenni, a' millyenben Atrides az az Agamemnon volt, 's egyszersmind méreg ellen szolgáló orvosságot vettek volna bé előre; a' millyen orvossággal Mithridates Pontus' királyja, a' ki a' Romaiak ellen való háborúban három nagy ütközetet vesztett el, olly sokszor élt, hogy utóbb semmi méreg sem ártott néki, 's kénytelen volt magát egy katonájával megöletni, midőn saját fiának hadiseregétől körülvéttetett

Jegyzések a' hetedik Szatirára.

1. A' három Császárok, Trajanus, Nerva és Domitianus közül valamelyik értetődik; de bizonytalan, mellyik.
2. Arendált, vagy arendába felvett, a' végre hogy élhessen. — Kiáltó az az Praeco, a' ki a' kótyavetyélendő portékákat résszerint előre kihirdeti, résszerint a' kótyavetyéléskor kikiáltja.
3. Clio egy a' Mú'sák vagy Camoenak közül Aganippe a' Mú'sáknak szentelt forrás. Az értelem ez: a' költők, már nem jutalmaztatnak meg, 's nem élhetnek mesterségjeből, hanem kénytelenek magokat lealacsonyítani, 's a' Romai Nagyoknak udvarolni, hogy kenyerek legyen.
- 4.) Machaera, egy Praeconak vagy kiáltónak neve.
- 5.) Faustus és Bacchius hitván szomorú játékirók. Tereus és Alcyone hitván szomorú játékaiknak tizimjel.
- 6.) Jobb valamely nyomorult szolgálatban lenni, mint a' törvénszék előtt hamis tanuvá válni, vagy más hasonló alatsónyság által pénzt keresni.
- 7.) Alávaló emberek, a' kik rabszolgákból főranguakká lettek.
- 8.) Közvélemény volt, hogy a' költők, ha borostyánt esznek, attól lelkesedést nyernek.
- 9.) Telesinus, minden egyéb poéta helyett tétetik. Ad d Vulkánnak, az az, égedsd el.
- 10.) A' költők' képei repkénnyel megkoszoruzva az ország bibliothecájába, vagy más közönséges épületekbe felszokták függesztetni.
- 11.) Junó' madara a' páva.
- 12.) Mellyben, mint kalmár, katona, vagy földmivelő valami értéket szerezhethetnél.

- 13.) Kimegy a' Mu'sák' és az Apollo' házából, a' hol a' tudósok és költők munkáikat felolvasni, 's más értelmese'k' ítélete alá bocsátani szokták. Azt hiszi, hogy olly jó verseket ír, mint Homerus, 's csak azért engedi ezen legnagyobbik költőnek az elsőséget maga felett, minthogy ollyan régi, és már ezer esztendő'k előtt énekelt.
- 14.) A' gazdag Maculonus, kinek pártfogása által kívánsz mint költő, elhíresedni, egy fillért sem fog reád költeni. Mind az, a' mit éretted tesz, csak abban áll, hogy egy régi házat, mellyben régtől fogva senki sem lakik, 's mellynek ajtai mindenfelé zárokkal be vagynak tsukva, felnyittatja, 's megengedi, hogy abban verseidet az öszvehívott hallgatóság előtt felolvashasd; 's talán még Clienseit is reá tanítja, hogy neked a' felolvasáskor tapsoljanak.
- 15.) Még is a' költés mesterségére adjuk magunkat, holott az olly kínos és haszontalan foglalatosság.
- 16.) Thyrsus től forrani, Bacchus' repkényes páltájának illete'se által tüzet és lelkesedést nyerni: általjában ezen hely azt mondja, hogy a' Musákhoz méltó verseket készíteni, lehetetlen annak, a' ki nagy szegénységgel küszködik.
- 17.) Csak az ollyan elmék, mellyek a' mindennapi szükségéről aggodást nem esmerik, tárgyaikkal tellyesek lévén 's azoktól meglelkesítetvén: magas repülésekben a' világ'ra fellyülemelkedvén az Istének' honyját szemlélik, 's ollyakat látnak, a' miket a' köz halandók soha sem láttak. — Alecto az Erynnisek' vagy Furiák egyike Turnust, a' Rutulusok' királyját megté'bholyította. Tzélozás van Virgilius' Aeneisének hetedik könyvére. Ha Virgilius szegény volt volna, soha sem festette volna Alectot olly mesteri kézzel, 's ennek kürtje nem adott volna olly hatalmas hangot, hogy a' Latinusok a' Trójaiak ellen általa felingereltethettek volna.
- 18.) Valamelly szomorujáték költő, a' ki Atreus nevű darabját nagy szegénységben írta.
- 19.) A' gazdag Numitor gunyolva neveztetik szegénynek, holott elég pénze volt a' szeretőkre és egy ollyan oroszlánra költeni, melly naponként többbe került, mint a' költőnek eltartása került volna. — Sálėjus Bassus és Seranus szegény költők.
- 20.) Státziusnak esmeretes költeményje. Egy másik darabjának Agave volt t'zimje, mellyet Paris nevű színját'szónak, a' tsászári udvar' kedveltjének adott el.
- 21.) Megtisztelt drága gyű'rü'kkel, az az, a' lovagi rendre felel, vagy mások szerint katonai tribunussá tesz.
- 22.) A' nagyok' és nemese'k' udvarlása által keresed

- szerentsédet. Pelopea és Philomela ilyen ne-
vű szomorújátékok, melyek Párisnak voltak ajánlva,
's melyeknek szerzői ezért Páris által tisztsé-
gekre emeltettek.
- 23.) Mind ezek olyan fő emberek voltak, kik hajdan a'
tudósokat tisztelték és elősegítették.
- 24.) Ezt a' gazdagok mondják fősvénységek' mentségére,
's azt állítják, hogy a' történetírók mint henyélők
és közönséges hivatalokat nem viselők nem érdemel-
nek pártfogást és segédelmet.
- 25.) A' pályafutók Romában köntöseik' színe szerint osz-
tattak fel, piros, vagy lángszínű köntösűekre, kék
köntösűekre 's a' t.
- 26.) Ajax a' Görög vezérek' gyűlése előtt Ulyssessel
Achilles fegyveréért perelt, 's azt vitatta, hogy
néki van e'hez legtöbb jusa.
- 27.) Ha valamely Prókátor a' processust megnyerte,
szokás volt annak ajtajára pálmakoszorút akasztani.
- 28.) Oltsó és hitván bor, mely a' Tiberisen a' fo-
lyó mentében vitetett le; a' drágább és jobb borok
azok voltak, melyek a' Tiberisen felfelé vitettek
kivált külföldről.
- 29.) Győzködni segítőt, az úgy nevezett Pragmá-
tikus. A' Pragmatikusok bizonyos a' törvényben 's
különösen a' törvénykezés' módjában 's külső rend-
tartásaiban jártas emberek voltak, a' kik esmére-
teikkel a' Prókátoroknak pénzért szolgáltak. A' Pró-
kátoroknak legnagyobb erejek akkor időben az ékes-
szóllásban állott, nem a' törvénykezés' módjának
tudásában.
- 30.) Ezen helyen azt akarja a' költő mondani, hogy tsak
az olyan Prókátorok kapnak elég jutalmat, a' kik
Aemiliusok, az az gazdagok és főneműek, vagy
magokat azoknak tudják tartatni. Adattatik a'
mennyit szabad adni: Claudius Császár meg-
határozta egy végzéssel, mennyit legyen szabad egy
Prókátornak a' maga fáradságáért elvenni. Júvena-
lis Aemiliusban egy kérkedő Prókátort fest, a' ki a'
híres Paulus Aemilius hadivezértől származván, en-
nek Triumfi szekerét bírja, (mert az ilyen szekerek
a' familia' örökségéhez tartoztak) 's a' ki vagy ezen
Triumfi szekérre, vagy külön, a' maga öntött vagy
faragott képét felállította, mely úgy volt ábrázol-
va, hogy lovon ülve hunyorgó szemmel az ellen-
ségeire nézett.
- 31.) Az az, az ilyen kérkedés.
- 32.) Mert a' Prókátort kapóssá teszi, 's jövedelmet sze-
rez neki!
- 33.) Kétszáz Sestertiust, vagy mintegy két aranyat egy
beszédért.

- 34.) Ki biz szegény sorsu prókátorra olly fontos ügyet, a' millyen Fontéjusé volt, mellyben Cicero ennek annyát a' bírák elibe vitte; hogy sirásával azokat a' fia eránt szánakozásra indítsa.
- 35.) Ezen provinciák legtöbb foglalatosságot adtak a' Prókátoroknak.
- 36.) Midőn a' tanítványok magokat a' Stilusban gyakorolván egyik vagy másik tyrannust választják tárggyul, 's az ellen declamálnak, mint p. o. Cicero Catilina ellen.
- 37.) Ollyan iskolai gyakorlásban, mellyet a' tanítványok Hannibálról készítettek, 's mellynek a' volt tárgya, miképen tanátskozott ez a' Cannaei győzelem után. — A' tanítványok a' hétnek végén szokták beszédbéli gyakorlásaikat declamálni.
- 38.) Kész volnék akármit adni, így szól egy nyomorgó tanító, ha egy ollyan atya, a' ki az én munkámat olly tsekélységnek tartja, egyszer próbát tenne, melly nehéz legyen a' tanítványok' tsevetelését 's kiabálását hallgatni.
- 39.) Félben hagyván az ollyan iskolai gyakorlásokat, mellyeket a' tanítványok a' Helenát elrabló Parisról, a' méregkeverő Medearól, az ezt elhagyó hitetlen Jazonról, azon gyökerekről, mellyeket Medea mótárban megtörvén, a' vak Pelias' számára orvosló szerré tsinált, Prókátorságot kezdenek folytatni, 's nem költött ügyeket védelmeznek, mint az iskolában, hanem valóságosokat
- 40.) Lásd a' hatodik Szatirának 106dik versére tett jegyzést; az az, egészen butsut venne a' declamálástól.
- 41.) A' szegények pénzért jelenséget, bartzát, vagy tzedulát kaptak, mellyet ha előmutattak, gabona adatott nekik az ország' tárházából.
- 42.) A' tanítónak száz forint untig elég.
- 43.) A' fél holdon egy elefántsonthból készült C betű formájú tsat értetődik, melly annak a' jele volt, hogy az, a' ki azt viseli, a' Patriciusok közé tartozik, a' kiknek számát Romulus százra (Centum) határozta meg.
- 44.) Servius Tullius rabszolgától született, 's utóbb Rómában Királlyá lett. — Ventidius Bassus rab volt, utóbb Consullá lett, és triumphu pompát is tartott.
- 45.) Trasymachus Carthágóbéli volt, 's felakasztotta magát. Carinast Caligula számkivetésbe küldötte. Mind a' ketten Rhetorok voltak, 's eleinten Athenában próbálták szerentséjeket.
- 46.) Tzélozás van Sokratesnek méreg által történt megöltetésére.
- 47.) Achilles' tanítója Chiron Centaurus volt.
- 48.) Palaemonon nyelvtanító értetik.

- 49.) Gyakorta törvénykezéssel kell beszédni a' fizetést.
 50.) Ezen helynek az értelme ez: minden híjába való aprólékosságokat kell tudnia, hogy princípálisát azokkal, valamikor kívántatik, mulattathassa.
 51.) A' kik vagy a' pályafutásban, vagy a' bajvivásban győznek. Ezek tehát egy vagy két óra alatt annyi jutalmat kaptak, a' mennyit a' tanítók egész esztendő által.

Jegyzések a' nyoltzadik Szatirára.

- 1.) Olly sok híres és érdemes ősök mellett vagy előtt, kik lefestve falaidon függenek.
- 2.) A' Fabiusok' familiája örökségül bírta a' Hercules' oltára körül való szolgálatot.
- 3.) Mint a' pathicusok tselekedni szoktak. Lásd feljebb a' 2dik Szatirát. Az Enganeusok hajdan Olasz Országának egy népe voltak; 's igen finom gyapjas juhokat neveltek.
- 4.) Ha méreg keverés, vagy pártütés 's a' t.; bizonyodik reá, 's annyira jut, hogy halálra büntettetik, 's a' felháborodott köznép mind az ő képét, mind az Őseiét mérgében öszveuzza.
- 5.) Az Aegyptombéliek Osirist, a' ki őket a' földmivelésre először tanította, ökörnek képében isten gyanánt imádták. Midőn ezen ökör megvénhedett, akkor azt a' papok a' vízbe vetvén, megfojtották, 's a' köz néppel azt hitették el, hogy az ő istenek egynehány napra elrejtezett. Azután gyászba öltözve más ökröt kerestek, 's midőn alkalmatost találtak, ezt kiáltozták; mind magok, mind velek együtt a' nép: Örvendezzünk megtaláltuk (*εὐρηκαίμεν, συγχαίρωμεν.*)
- 6.) Hogy így azaz, tsufságból és kinevettette ne neveztesse valamely híres familiának nevével.
- 7.) Lásd Tacit. Annál. XVI.
- 8.) Én Cecropstól származom 's attól veszem eredetemet.
- 9.) Syria, Batavia ollyan tartományok voltak, melyek a' Romai katonáknak igen sok dolgot adtak, 's azoknak vitézségét nagy próbára tették.
- 10.) Teuceri mag, az az, ki eredetedet Julustól és a' Trójaiaktól számlalod.
- 11.) Coritha híres kantzának, Hírpín híres ménlónak neve.
- 12.) Az ösöktől nyert ditsőség, ha saját érdem által nem gyámolítatik, öszveomlik mint az épület, oszlopok nélkül, 's elhervad és megrothad, mint a' szőlővessző támasz nélkül. Valamint a' ház fedelének, hogy le ne omoljon, oszlopokra, 's a' szőlővesszőnek,

hogy a' földről felemelkedhessék, 's a' rothadástól megmenekedhessék, szilfára vagy valamely karóra, úgy az ősektől nyert nemességnek és ditsőségnek hogy fényét el ne veszítse, saját érdemre van szüksége. — Olasz országban a' szőlőveszőket szilfákhoz; vagy más élőfákhoz szokás kötni; 's a' szilfáról különösen azt hitték a' régiek, hogy e' között és a' szőlővesző között egy bizonyos sympathia legyen.

- 13.) Ha szintén Siciliának Phalaris nevű kegyetlen királyja fenyeget is megtüzesített ökrével.
- 14.) Ha minden gyönyörűségekkel, ha gazdagsággal bővelkedik is. — Gaurus egy hegy Campaniában. A' Campania' szomszédságában fogott Ostrigák legjobbaknak tartattak. — Cosmus drága kenetekkel kereskedőnek neve.
- 15.) Lásd Tacit. Annál. XI, 6. XIII, 33.
- 16.) Cherippus alatt, kit itt a' költő megszólít, egy elszegényedett Ciliciai lakost kell érteni; Pansám és Nattán pedig Rómából küldött tartományi igazgatókat.
- 17.) A' végre t. i. hogy Rómába utazz, és ott haszon-talanul panaszt tégy.
- 18.) Parrhasius a' képirásban, Myron és Phidias a' képfaragásban, Polycletus a' képirásban Mentor a' vésésben híres és esmeretes művészek voltak.
- 19.) Itt ironice szólítatik meg valamely tartományt kirabló vezér vagy igazgató.
- 20.) Gyántás ifjuságnak nevezi a' Pathicusokat, kik gyántából készült irral a' szőrt egész testekről letették.
- 21.) Az Afrikaibéliek.
- 22.) Celaeno egy volt a' három rút Harpyák közül.
- 23.) Picus Faunusnak attya, és Saturnusnak fia volt.
- 24.) Magát a' kotsizásban gyakorolja, hogy a' pályán versent nyargalhasson, 's Nero' tetszését megnyerhesse.
- 25.) A' Consuli hivatal letételekor. — Hippona a' számárhajtók' istennéje.
- 26.) Syrophoenix kortsmáros vagy drága kenetekkel kereskedő, minthogy a' legjobb drága kenetek és az azokkal kereskedők Syriából mentek Rómába; — Cyane vagy a' kortsmárosné, vagy szolgállója.
- 27.) Ezt gunyolva mondja a' költő.
- 28.) A' legrégibb és legnagyobb familiákból származottakon.
- 29.) Catullus Urbicarius, egy késértet nevű theátrumi darabot irt. — Laureolus egy másik theátrumi darabban felfeszítetett. — A' Lentulusok, Mamercusok, Fabiusok a' legfőbb familiákhoz tar-

- toztak, következésképen magokat igen lealacsonyították, midőn nem csak a' játékszinben úgy bolondoskodtak, mint a' költő rajzolja, hanem még a' Gladiátorok' mesterségét is gyakorlották, mellyben élteket kotzkára tették. Lásd Tacit. Annál. XV, 32—39. XVI, 4—5.
- 30.) Ki ne lenne inkább Gladiátor, mint komediás.
- 31.) Lásd a' második Szatirának 44, 45dik versét, és az azokra tett jegyzést. A' költő leginkább azt vetíszemére Gracchusnak, hogy mint Retiarius jelent meg, 's következésképen fedezetlen ábrázattal, 's mindekinek' láttára.
- 32.) Annál a' Neronál, a' kit ha érdeme szerént kellenne büntetni, kevés volna neki az itt leírt büntetés, mellyre a' törvények az olyanokat ítélték, a' kik attyokat, annyokat, vagy testvérjeket ölték meg.
- 33.) Agamemnon fia, a' ki a' maga annyát Clytemnestrát, valamint Nero is a' magáét Agrippinát megölte; de Orestes nem szántsándékkal tselekedte, hanem isteni végzésből boszút akarván állani az attyáért, kit Aegisthus, Clytemnestra' szeretője, egy vendégségben meggyilkolt.
- 34.) Mint Nero, a' ki mind ezen vétkeket elkövette, még pedig szántsándékkal. Lásd Tacitust a' fellyebb citált helyen.
- 35.) Szokás volt a' régi Ösök' állóképeikre függeszteni, vagy lábaikhoz letenni azon tiszteltetés' jeleit, melyeket valaki megnyert. — A' szép szózat' árra, az az repkény koszoru, melyet a' magokat megkülömböztető theátrumi énekesek nyertek.
- 36.) Azon theátrumi öltözetet, mellyben te Nero a' Thyestes nevű szomorujátékot eljátszottad.
- 37.) Colossus óriási nagyságu álló kép. Illyek több félek voltak: különösen Nero is készíttetett egyet Zenodotus képfaragó által.
- 38.) Cicero Arpinum városából származván, nem régi nemes familiából volt, azért novus homonak neveztetett.
- 39.) Caius Marius, a' ki eleinten paraszti munkákat gyakorlott; azután köz katona volt, végre nagy fővezér, 's a' Cimbrusokat és Teutókat megverte.
- 40.) Marius nem volt nemes, Quintus Luctatius pedig, a' ki a' Consulságban tisztí társa volt, főnemből származott, 's még is a' triumphí pompa alkalmatosságával amannak utánna állott.
- 41.) Két Deciusok egy ütközetben önként feláldozták életeket; 's az istenek, a' kik valamikor háborút rendelnek, mindenkor ember vérrel kívánnak megengeszteltetni, ezen két ember' életét bevették az

egész hadi seregé helyett Az ő érdemek az ő halálokat tökéletes engesztelő áldozattá tették.

- 42.) Servius Tullius.
- 43.) Tehát főnemüek!
- 44.) Cloelia.
- 45.) Az öszveesküvést egy szolgál fedezte fel, a' ki nem kevesebbé megérdemlette, hogy halála után a' Római asszonyoktól megsirattassék, mint Brutus, a' kit mint a' megsértett szemérem' kemény megboszulóját esztendeig gyászolták.
- 46.) Első fejszéje, mert az új erőre kapott törvények legelőször fordították azt most a' szabad közársaságban a' véték' büntetésére.
- 47.) Egy iszonyu rút ember a' Trója ellen hadakozó Görögök között.
- 48.) Romának első lakosai pásztorok voltak, 's mint-hogy ezen város eleinten a' lakosokból szükségét látott, Asylummá, vagy olyan menedék helyé tétetett, a' hová, hogy bátorságban lehessenek, gyilkosok, tolvajok, 's mindenféle gazemberek futottak öszve.

Jegyzések a' tizedik Szatirára.

- 1.) A' Crotonai Milo, a' ki vénségében is erejéhez bizván, egy meghasadt tserfát ketté akart szakasztani, 's kezei a' fa közé tsaptatódtak, melly szerentsétlen állapotjában ötet a' vad állatok megették.
- 2.) Lásd Svetonius Nero, 37. Tacit. Annal. XIV, 60.
- 3.) A' legfelsőbb emeletekben szegények szoktak lakni, a' kiktől semmit sem lehet elragadozni. — Ezt a' költő azon állításának, hogy a' gazdagság veszedelmes, bizonyítására mondja.
- 4.) A' gazdagok Mársnak a' piacon épült templomába szokták pénzeket bátorság okáért eltenni.
- 5.) Lásd az 5dik Szatirának 43dik és 44dik verseit.
- 6.) Democritus szüntelen nevette a' szerentsések' boldonságait; Heraklitus szüntelen siratta az emberek' nyomoruságát.
- 7.) Ez egy tzifrán kivarrott tóga volt, melly Jupiter' templomában szokott tartatni.
- 8.) Mit gondolsz, mit tenne, ha most Rómába jőne, 's az említett szemfényvesztő bábokat látná. — Democritus Thraciának Abdera nevű városában született mellynek lakosai, valamint Bocotiaié is eszteleneknek tartattak.
- 9.) Hogy akassza fel magát.
- 10.) Szokás volt a' régieknél a' kéréseket viaszos táblára írva azon istenségnek képre függesztetni, mellyhez azok intéztettek.

- 11.) Sejanus Tiberius Tsászárnak legkedvesebb embere volt, 's utóbb a' Tiberisbe vettetett, állóképe elégettetett.
- 12.) Így kiáltozott az-örvendező nép, midőn Sejanus horoggal a' Tiberis felé vonszoltatott.
- 13.) Caprea egy sziget volt, hol ekkor Tiberius mulatott.
- 14.) A' szerentse' istennéje a' Thuscusoknál, a' kik közül Sejanus származott, Nursiának hivattatott.
- 15.) Mielta a' népnek gyűléseket nem szabad tartani, 's következképen nem a' nép választja a' főhivatalbelieket, 's nem szükség a' polgárokat ajándékokkal megvesztegetni.
- 16.) Brutidius Niger híres Orátor és történetiró volt. Meggyőztetett Ajaxnak Tiberiust nevezi a' költő, arra tzeolván; hogy Ajax, minekutánna Ulysses-től meggyőztetett, mérgében megbolondult, 's fegyverrel és ostorral egy barom tsordára rohant, azt vélván, hogy a' Görögöket vagdalja. Tiberius is azt gyanítván, hogy az ő ügyét a' Senátus és a' polgárok rosszúl védelmezték, Sejanus halála után baromi módon kegyetlenkedett minden sorsun.
- 17.) Sejanus a' Tiberis' partján.
- 18.) Valamelly tsekély helységben vagy városotskában.
- 19.) Syllának.
- 20.) Plutóhoz. Kevés tyrannus hal meg természeti halállal.
- 21.) Oskolába járó gyermek. Az öt napi innep (Quinquatria) Minerva' innepe, mellyen nem tartattak iskolák.
- 22.) Cicerot Popilius Lena ölte meg; Antonius pedig fejét vétette, és kezeit, mellyekkel a' Philippikákat írta, elvágatta, és az oráló helyre akasztatta. Demosthenes, hogy Antipater tyrannusnak kezeibe ne jutna, Calabriába, Neptunus' templomába futott, 's utóbb mérget vett be.
- 23.) Minekutánna Cicero Catilina' öszveesküvését felfedezte és semmivé tette, ezen tselekedetének emlékeztetere ezen kérkedékeny és hitván verset tsinálta: O fortunatam natam me Consule Romam. Az értelem ez: ha C i c e r o olly hitván Orátor volt volna, a' melly hitván költő volt, úgy soha sem félhetett volna semmit is Antoniustól.
- 24.) Cicero az Antonius ellen tartott beszédek Philipikáknak nevezi, minthogy azok Demosthenesnek Filep ellen tartott beszédeihez toldalék gyanánt szolgáltak.
- 25.) Demosthenes' atya kovás volt.

- 26.) P. o. Sulla, Marius, Cinna, Crassus, Pompejus, Caesar 's a' t.
- 27.) A' figefa a' kösziklák hasadéki között is szokott nőni, 's tehát a' sírkövek hasadéka között is és azokat gyökerével szélesebbre repesztheti 's elronthatja.
- 28.) A' Gaetuliai fene vad, az elefánt.
- 29.) Hannibal Scipio által megverettétvén, 's hazája' fiaitól számkivetésbe küldetvén, Antiochus királyhoz futott, azzal a' Rómaiak ellen hadat indítatott, 's utóbb Prusiásnál Bythiniai Királynál keresett menedéket. Midőn a' Rómaiak ötet ettől vissza kívánták, ő mérget vett be, melyet gyűrűjének köve alatt mindég magával szokott hordozni. Így a' gyűrűnek kellett mind azon lovagokért bosszút állani, a' kiknek gyűrűiket a' Cannaei ütközet után elvette, és Carthagóba küldötte.
- 30.) Lásd a' hetedik Szatirának 150dik 's következő verseit.
- 31.) Sándor, a' ki Macedoniának Pella nevű városában született, tanítójának Anaxagorásnak, midőn ez néki több világokat emlegetett, így felelt: Oh én boldogtalan, én még egyetlen egynek sem vagyok ura.
- 32.) Babylon' falai égetett téglából voltak tsínálva. — A' Sarkophagus egy olyan kőből készült halotti kriptavolt, mely a' holt testeket 40 napok alatt tsontos-tól megemésztette.
- 33.) Xerxesről azt beszélik a' Görög történetírók, hogy Athosz hegyét a' száraz földtől elszakasztotta, 's azt tengeri seregével körülhajókázta, 's ugyan ezen hajóiból a' Hellespontusra olyan hidat tsínált, mely Asiat Európával öszvekaptsolta. Midőn a' szelek ezen hidat elrontották, azokat megkorbátsoltatta, 's a' tengerbe békókat vettetvén, azzal ditsekedett, hogy Neptunust (a' habokkal a' földet ostromozó tengeri istent) békóba vettette. Xerxes Themistócles által Salamin mellett egy tengeri ütközetben meggyőzöttetett.
- 34.) Xerxesnek udvari költője.
- 35.) Lybiának egy városa;
- 36.) Theátromi híres játszó.
- 37.) Hyppiáról lásd a' hatodik Szatirának 82dik versét, Themizon híres orvos, Bazilus valamely tartománybéli igazgató: Hirus tsalárd tutor: Mau-ráról lásd a' hatodik Szatirának 37dik és következő verseit.
- 38.) A' szeretőjének.
- 39.) Nestor, a' ki 300 esztendeig élt, következésképen nem sokkal kevesebb ideig, mint a' varjuk szoktak, — melyekről a' régiek azt hitték, hogy kilentz emberá-nyomig élnek.

- 40.) A' régiek ujjaikon számláltak, még pedig az első százat bal kezek ujjain, a' másodikat a' jobb kezeken, a' harmadikat ismét a' balogén 's a' t.
- 41.) Nestornak már emberkort ért fia, a' kit Memnon megölt.
- 42.) A' kit Paris hátulról nyíllal agyon lött.
- 43.) Laërtes, a' ki a' tengereken olly soká tévelygett fiát Ulyssest kesergette.
- 44.) Hectornak, Homerus szerint 49 férfi testvérei, és 12 leánytestvérei voltak. Assaracus Priamusnak öreg atya volt.
- 45.) Priamus' leánya.
- 46.) A' ki Helena' elragadása által a' Trojai háborúra okot adott.
- 47.) Hecuba, Priamus' felesége, kutyává változtatott.
- 48.) Cajus Marius a' hosszú életnek tulajdoníthatta azt, hogy Sylla által meggyőztetvén, Formiae és Sinuessa között Liris' vizének posványaiában tápnagott, 's végre számkivettetvén, Carthágóban koldulta kenyerét.
- 49.) Midőn a' Cimbrusokat és a' Teutokat meggyőzvén, Triumphus pompát tartott.
- 50.) Pompejus Campaniában megbetegült, meggyógyulásáért az ország' rendelkezéséből közönséges könyörgések tartattak, utóbb pedig a' Pharsali ütközet után ugyan ezen Pompejus kéntelen volt Egyiptomba Ptoleameushoz futni, a' hol feje vétetett.
- 51.) Mert attól félnek, hogy fiok el fog tsábitatni.
- 52.) A' gyermekekkel fajtalankodóknak intselkedései 's tsábitásai miatt.
- 53.) Mint Mars a' Vulcanus' hálójában, midőn ez ötet a' feleségénél kapta.
- 54.) Athenában a' paráznalkodók, véghurkájokba néha egy kis halat bújtattak bé, mely a' beleket öszve-ragta, 's az ollyan szerentsétleneket halálra kinozta.
- 55.) Catonak rút természetű testvérnénnye, a' kivel Julius Caesar magának fizettetett.
- 56.) Akár főrendű és gazdag, akár közrendű 's fősvény asszony legyen.
- 57.) Hippolytus Theseus' fiát a' maga mostoha anyja Phaedra Minosznak Cretai Királynak leánya megszerette, a' nélkül, hogy viszont szeretttetett volna. Bellerophont pedig Glaucusnak Corinthusi Királynak fiát Stenoboea Paetus Király' felesége szerettemeg hasonlóképen viszontszerettetés nélkül. Mind a' két asszony egész a' dühösségig ment a' boszuálásban, 's mind a' két ifjagnak életekkel kellett tiszta erköltsökért adózni.
- 58.) Cajus Silius, egy szép természetű, 's már Consullávasztatott fiatal nemes, kit Messalina Claudius Csá-

szár' felesége megszeretett, 's kívül magát, midőn férje Osztia városában áldozott, nyilvánlagosan öszveadatta; melly dolog mind a' Császárnénak, mind Siliusnak halálát okozta. Lásd Tacit. Annal. XI, 5, 12 — 38.

- 59.) Itt az öszvekelekési pompa és rendtartás irattatik le.
60.) Lucullus' kertjében.

Jegyzések a' tizenegyedik Szatirához.

- 1.) Vendégeskedései annyira vitték, hogy már hadászság által kéntelen kenyerét keresni: a' mit a' Tribunus nem kíván ugyan, de nem is gátol, jöllehet mint a' város' gyalázatjára szolgáló tselekedetet gátolni kellene.
- 2.) Esmérd meg magadat.
- 3.) A' lovagi rendnek tüzimere és jelensége.
- 4.) Evander egy Arkadiai fejedelem az atyját megölven, Olasz Országba futott Virgilius azt beszéli róla, hogy egykor a' Tirinthium városából származott Herkulest és Aeneást közészerű eledelekkel ugyan Olasz Országban megvendégelte. Aeneás nem volt ugyan isten, de isteni vérből eredett, mert Venus volt az anyja. Hercules, minekutánna a' méregbe mártott öltözet, mellyet néki Dejanira adott, kinjait a' dühösségig nevelte, az Oeta hegyén magát egy rakás fán megégette. Aeneás Numicius folyóvizbe fuladott.
- 5.) Kér á b b a n m e n t, minthogy ez fő és nevezetes vendégség volt, mellyre a' vendégek jó idején szoktak megjelenni, hogy annál tovább lehessen mulatni.
- 6.) Akkor időben a' fő nemések' ágyain vagy kanapéin nem volt más tziíraság, hanem deszkából vagy rézből készült oldalaikon egy számráfaj és egy sereg paraszt gyermekek voltak festve. A' kanapék, mellyekre dülve a' régiek ebédeltek, és vatsoráltak, a' nevezetesebb szobabéli eszközökhöz tartoztak, 's ezek is, azt mondja a' költő, régenten tsak oltsó készületűek voltak.
- 7.) Az öszvezuzott mesteri művek' darabjaival a' katonák a' lószerszámot tziírázták fel, és sisakjaikra olyan drága műveket raktak mellyek majd Romulust és Remust (kiket a' Quirinus hegy' aljában farkas szoptatott) majd Mars-istent ábrázolták.
- 8.) Most az asztal még úgy is alá valónak tartatik, ha ezüst lábai vagynak. Ezeknek elefánttetemből kell készülni, máskép nem lehet jó izűt enni.
- 9.) A' költő egy trantsérozó műhelyt ír le, a' hol mesterséges trantsérozás tanítatott, 's a' nyulak, tyukok, 's a' többi, szilfából ki voltak tsínálva, 's min-

den tagjaik úgy voltak alkotva, hogy rajtuk egy tompa késsel is meg lehetett tanulni az elmételés mesterséget.

- 10.) Az efféle fajtalan tántzoknak nézésével, 's énekeknek hallgatásával.
- 11.) Akár valamelly énekesnének, vagy színjátszónak akár más olvasónak szavával.
- 12.) A' Praetor egy fejr kezkenővel adott jelet a' játék' elkezdésére.
- 13.) A' játékot adó Praetor lovag' zsákmányjának nevezetik, mert a' játékhoz szükséges sok lovak és kotsisok tartása némelly praetort torkig adósságba süllyesztett.
- 14.) Lásd a' hetedik Szatirának 114 versét és az arra tett jegyzést.
- 15.) Mert a' fejedelem ezzel a' felekezettel tartott, 's ennek kedvezett, 's következésképen a' nép is.
- 16.) Lásd az első Szatirának 49 versére tett jegyzést.

Jegyzések a' tizenkettődik Szatirára.

- 1.) Junónak.
- 2.) Minervának, kinek Ppai'sára az egyik Gorgonak Medusának feje volt festve.
- 3.) Az áldozati harmok' szarvai közé bort szoktak fetskendezni.
- 4.) A' költő Corvinusnak leír egy hajótörést, melyet barátja Catullus szenvedett, 's onnét alkalmatosságot vesz az örökség-vadászok ellen kikelni.
- 5.) A' tengeri szélvészben a' hajósok az isteneknek azt a' fogadást szokták tenni, hogy tengeri veszedelmeket, ha megszabadulnak, lefestetik 's ezen képet templomba felfüggesztik. Isis volt az az istenség, melyet a' hajósok különösen tiszteltek. Az ilyen festések a' képíróknak jó nyereséget adtak.
- 6.) Alkudozni kezdett az által, hogy portékáit a' hajó' könyebítése végett a' tengerbe hányta.
- 7.) A' hódról vagy kasztorról azt hitték a' régiek, hogy midőn a' vadásztól kergettetnék, azon tagját, melyben azon nedv vagyon, melyért vadásztatik, maga elharapúa, 's elvetné, megakarván ekképen szabadulni a' vadásztól.
- 8.) Spanyol országi levegő; mert Baetis Spanyolországának egyik folyóvize volt.
- 9.) Saufejához, kiről lásd a' hatodik Szatirának 320dik és következő verseit.
- 10.) Baskaudesek, olyan medentzék, melyekben edényeket öblögettek meg.

- 11.) Filep Macedoniai Király Olynthust Thracia' fővárosát ravaszul vette, vagy vásárlotta meg, az által, hogy Lasthenest és Euthyratest pénzrel megvesztegette.
- 12.) Nagy veszedelem' idején, következésképen tengeri szélvészben is szokások volt a' régieknek hajokat lenyírni, 's a' veszedelemből való megszabadulás után a' megtartó isteneknek áldozni.
- 13.) Ezt az inasoknak mondja,
- 14.) Mikor valamelly jeles emberek megbetegedtek, azoknak meggyógyulásáért a' hozzájuk tartozók fogadásokat tettek, 's azt a' mit fogadtak egy táblára felírták, mellyet a' betegnek tornáztában vagy folyosóján felfüggesztettek. Az esztelenség annyira ment, hogy a' fejedelem' betegsége, idején a' hízlekedők saját fejeket is érette adni fogadták.
- 15.) Mint Agamemnon, a' kinek az Orakulum azt a' feleletet adta, hogy nem nyer hajós seregének kedvező szelet, míg leányát fel nem áldozza Diánának, a' kinek egy szent szarvasát a' vadászon agyonlőtte. Mindazáltal Diána' Iphigeniát megmentette a' haláltól 's egy szarvast tett helyébe az áldozatkor. Ezen történet utóbb több szombrú játékoknak tárgya lett.

Jegyzések a' tizenharmadik Szatirára.

- 1.) A' birák midőn Szententziát akartak mondani, voksaikat táblátskákra írva urnába szokták hányni.
- 2.) Thebanak hét kapui voltak, 's a' Nilus is hét ágakkal foly a' tengerbe.
- 3.) Az értelem ez, ha kortunk' erköltseinek romlottságát a' vas idővel öszve hasonlítjuk, úgy látszik, hogy nem csak az arany, hanem az ezüst, réz és vas időn is túl van a' mi korunk, 's ezt már kilentzedik időszaknak is lehet mondani.
- 4.) Méltó arra, hogy gyermek volnál. Lásd az ötödik Szatírának 165-dik versére tett jegyzést.
- 5.) Még nem uralkodott a' menyen és a' földön.
- 6.) Rövideden, míg az embereknek még nem voltak olly sok isteneik, 's míg az azokról koholt sok költemények az emberek' képzelődését és szívét nem vesztegették meg annyira.
- 7.) Tsudajelnek tartottak a' régiek ollyan esetet, vagy jelenetet, mellyből bizonytalan volt, ha valami jót jelent-e vagy rosszat, 's mellynél megijedtek, a' dolgot a' Tusciai jóvendömondók' jegyzökönyvéhez felírták, ezektől megkérdeztek, mit jelentsen, 's

- velek engesztelő áldozatot tétettek, a' következhető
ártalomnak eltávoztatása végett.
- 8.) Az öszvérek nem vemheznek, következésképen a'
vemhes öszvér is tsudajel; valamint a' többi ittem-
lített dolgok is tsudajeleknék tartattak.
 - 9.) Tsudálatos habokkal, p.o. véres habokkal;
 - 10.) Apollonak.
 - 11.) Diánának ivére.
 - 12.) A' legerősebb etzetben.
 - 13.) Esküvés vagy könyörgés végett.
 - 14.) Az olyan réz tsengetyűvel, mellyel Isis' papjai
Egyiptomban, az isteni tisztelet' alkalmatosságával
tsengetni szoktak.
 - 15.) Ladas, egy palyafutó, a' ki az Olympiai játékokban
győzött. — G a z d a g p o d a g r a, az az podagrát is
kész legyen szenvedni, tsak mellette gazdag lehessen.
 - 16.) Ha tsak nem eszelős, és így eszelősséget gyógyító
szerre vagy orvosra nints szüksége.
 - 17.) Az Olympiai játékok Pisa városa mellett tartattak.
 - 18.) Lásd a' 8-dik Szatirának 166dik versére tett jegyzést.
 - 19.) Egy ostoba Declamator. Szintugy nints elevenség
a' te álló képedben, mint Vagelliuséban nintsen.
 - 20.) Egy hitván orvos doktor.
 - 21.) A' fehérszín általjában jó szerentsének, a' fekete
ellenben szerentsétlenségnek jele volt a' régieknél.
 - 22.) Az atyjaikat meggyilkolók szoktak ekképen bün-
tettetni.
 - 23.) Sok emberek' gyűlölségét fogja reád vonni.
 - 24.) Sokrates.
 - 25.) Rhadamantus egyik bíró az alsóvilágban.— Caedicius
Neronak egyik legkegyetlenebb udvari embere volt.
 - 26.) Glaucus, Epicydides' fija, kétségeskedvén, ha visz-
sza kell-e' adnia egy summa pénzt, mellyet egy Mi-
letusi ember nála letett, a' Delphusi Orakulumtól
kérdett tanácsot.
 - 27.) A' régiek azt hitték, hogy a' megholtak' lelkei az
alsóvilágban szertelen nagyságuk.
 - 28.) Nem vak, mint Tiresias.

Jegyzések a' tizennegyedik Szatirára.

- 1.) Lásd az ötödik Szatirának 165dik versére tett jegyzést.
- 2.) Az az, kotzkákat.
- 3.) Antiphates, a' Laestrygonesek, kegyetlen király-
ja; Polyphe mus egy kegyetlen Cyclops. Esmere-
tesek Homerus' Odysseájából.
- 4.) Junius Brutus' Caesar' gyilkosa, 's Cato amannak' bát-
tya, az az, annyának testvére, hazájokat szerető jó
polgárok helyett vagynak tevé.
- 5.) A' sasok.

6.) Po-

- 5.) Posides Claudius Tsászárnak szabadosa és heréltje volt.
- 7.) A' ki szombaton véteknék tartja az élet' foglalatosságait tenni. A' zsidókról szól.
- 8.) A' Hesperidesek' kertjét és a' Colchisi arany' gyapjút sárkány strá'sálta.
- 9.) Mind ezek a' nemzetek Italiának régi lakosai voltak.
- 10.) Szőlő vessző páltzáért, az az katonatisztiségt; adj könyörgő levelet Laeliusnak. Laelius fő hadivezér helyett vagyon téve. — Nem tsinosított haját, szőrös orrlyukakat láttass magadon, azért, hogy vitéznek és katonaságra alkalmatosnak tartassál.
- 11.) A' legiok' zászlójára festett arany sas a' fő Centurionak vigyázása alatt volt, 's ezen tisztség nagy jóvedelmekkel járt.
- 12.) A' bőrkészítő mesteremberek' műhelye Romában a' város' szélén, vagy a' városnak a' Tiberisen túl fekvő részében találtattak.
- 13.) Miért sietsz olly igen fiadat a' fősvénységre tanítani? Elég idején megfogja az azt példából tanulni.
- 14.) Lásd a' tizenharmadik Szatirának 89dik versére tett jegyzést.
- 15.) Talám Calpurnius Bestiára van tzelezás, a' ki éjjel gazdag feleségét méreggel megkente, hogy pénzét kezéhez vehesse.
- 16.) Menoeceus, Creonnak, Thebai királynak fia törével általütötte magát, mivel az orakulum azt jövendölte, hogy tsak ugyan fognak győzni polgártársai.
- 17.) Thebának eredetéről 's azon alkalmatossággal a' sárkány fogakból nőtt fegyveres seregről esmeretes a' 'mythologia' meséje. Lásd Ovid Metamorph. III.
- 18.) Egy illyen eset történt Domitianus' idejében.
- 19.) Itt ide kell érteni ezt: fiad megfogja a' Mathematikusoktól tudakozni, meddig élsz.
- 20.) Azon rokkának; mellyen a' Parcák az élet' fonalát eresztik Fiad restell természeti halálodra várakozni; elébb akarja megkapni pénzedet.
- 21.) Méreg ellen való orvosságot.
- 22.) Az atyákon kívül a' királyoknak is kell félni a' méreggel megölettetéstől, mert szüntelen támadhat olyan pártütő, a' ki őket ki akarja az életből végezni.
- 23.) Contractusok, Testamentomok és pénzsummák is gyakran valamely isten' templomába tétettek legnagyobb bátorság okáért. Más templomból hihetőképén ezen időkörben a' tolvajok a' Márs' képen találtatott drágaságokat ellopták, 's azért, úgymond a' költő; már most Castor' templomába tétetnek a'

küntsek, minthogy Mars a' maga drágaságaira sem tudott vigyázni.

- 24.) Calpe a' mostani Gibraltar.
- 25.) Orestes. Lásd a' nyoltzadik Szatirának 215dik versére tett jegyzést. Orestes, a' mint tudva vagyon, annyának megölése után, testvérének Electrának karjai között is a' Furiáktól gyötretett.
- 26.) Ajax, a' kinek eszelősségéről lásd a' tizedik Szatirára tett tizenhatodik jegyzést.
- 27.) A' ment külömben az örültek szoktak tselekedni.
- 28.) Lásd a' tizedik Szatirának 26dik versére tett jegyzést. A' hajótörésnek táblára lefestett képét az ilyen szerentsétlenek házról házra hordozták, 's úgy koldultak.
- 29.) Diogenes' hordója tserépből volt, 's egy nagy kórshoz hasonlított
- 30.) Narcissus, Claudius Császárnak híres szabadosa, és egyik legkedvesebb embere. Lásd Tacit. Annal. XI, 12. 26—38.

Jegyzések a' tizenötödik Szatirára.

- 1.) Ibis egy gólyaförmájú madár.
- 2.) Egyiptomnak Theba nevű városánál Memnonnak egy roppant nagyságu márványképe állott, mellynek egyik felét egy földindulás lerontotta. Erről a' képről azt beszélik a' régiek, hogy midőn a' nap reá sütött, lántztsengéséhez hasonló hangot adott, még pedig napköltekor vidámat, naplementekor szomorut.
- 3.) Diána a' vadászok' istennéje lévén, a' kutyákon uralkodott.
- 4.) A' bizonyos vagy valóságos Charybdis ellenébe tetetik költött Charybdisnek.
- 5.) Scylla Glaucustól szerettetett; 's azért midőn egy forráshan feredett egész alsó részét tengeri tsuda formájára változtatta a' Glaucus' szerelmét irigylő Circe.
- 6.) A' Cyáneák két kösziklák a' Thraciái Bosphorusban, mellyekről azt hitték a' régiek, hogy midőn a' hajók közöttök elevezni akartak, magokat egymáshoz ragasztották 's összevaptak.
- 7.) Mellyeket Aeolus ajándékozott Ulyssesnek, 's melly Ulysses barátjainak sok bajt okozott, midőn ezek olyan vélekedésben lévén, hogy kints van benne, azt felnyitották.

- 8.) Ulysses csak egyedül maga menekedett ki a' hajótörés' veszedelméből; következésképen nem volt kívül bizonyítania állításait.
- 9.) Coptus, Egyiptomnak egyik nevezetesebb városa.
- 10.) Lásd az első Szatirának 80-dik és következő verseit.
- 11.) Ombos és Tentyra Egyiptomnak két városai voltak. Az Ombosiak a' Crocodilt, melyet a' Tentyraiak meg szoktak ölni; a' Tentyraiak a' keselyüt imádták, melyet az Ombosiak megfeszítettek.
- 12.) Homerus' herosai gyakorta rettentő nagyságu köveket hajgáltak egymásra, úgy Turnus és Diomedes is Aeneásra Lásd Virg. Aen. XII, 900.
- 13.) A' Vaskonak, egy Galliai nép, egykor Pompejus és Metellus által Calaguris városába bészaratva lévén, feleségeik' és gyermekeik' megevésére kényszerítettek az éhségtől. Lásd Val. Max. VII, 6.
- 14.) A' Vaskonok, Spanyolorzágnak Cantahria nevű tartományából származtak. Míódon esmerhették volna ezek a' Stoicus' philosophiáját, vagy Zeno' tudományát, kivált akkor; mikor Metellus ellenek küldetett? A' mi időnkben, úgymond a' költő természet szerint máskép van a' dolog, ma az egész világ megismerkedett már a' Görögök' tudományával és mesterségével.
- 15.) Thule egy igen távol fekvő északi sziget volt, melyet a' régiek csak nevről esmertek; némellyek Sveciának és Norvegiának, mások Islandnak tartják.
- 16.) Saguntus Spanyol orzágnak egy városa volt. Ennek lakosai, midőn őket Hannibal bekerítette, elégették magokat minden vagyonaikkal együtt.
- 17.) Taurica, vagy Tauris félsziget a' fekete tenger mellett. Ennek Kírályja Thoas az oda menő idegeket meg szokta áldozni, mind addig, míg Orestes és Pylades ötöt meg nem ölték.
- 18.) Tudniillik a' Tentyraiakat, a' kik nem megáldozták, hanem, a' mi még szörnyűbb, megették ellenégeiket.
- 19.) Minden folyóviznek tulajdon istene volt a' régieknél, ki az ő vélekedések szerint ha valamely gonosz és istentelen tselekedet által megharagítatott, a' folyóvizet büntetésül kiárasztotta.
- 20.) Az Agathyrusok Scythiának egy népe, valamint a' Cimbrusok, Britannusok és Sarmatak is vadságokról és kegyetlenségekről voltak esmeretesek a' régieknél.
- 21.) Minthogy haja, mint a' leányoké, fejről hasszan leterjed.
- 22.) A' kis gyermekek' holtteste nem égettetett el, hanem eltemettetett.

- 23.) Pythagorás az oktan állatoknak is lelket tulajdonított, 's azt tanította, hogy a' lélek egy testből másba vándorol, 's azért az oktan állatok' megölését 's megevését tilalmazta, sőt még a' babot sem engedte tanítványainak megenni, minthogy azon is egy bizonyos, az állatokéhoz hasonló életet gondolt észre venni.

Jegyzések a' tizenhatodik Szatirára.

- 1.) Mars' annya Junó : Venus pedig szeretője volt Marsnak.
- 2.) Az az, nem polgári, hanem katonai rendből való biró.
- 3.) Ezen sorok ellenvetést foglalnak magokban, a' következőkben pedig ezen ellenvetésre felel a' költő.
- 4.) Katonákat.
- 5.) Olly állhatatosnak és hűségesnek fogom tartani, mint szakált és üstököt viselő eleink voltak.
- 6.) A' megyekő olly szentnek tartatott a' régiéknél, hogy isten gyanánt tiszteltetett, 's azt tsalárdul kiásni, 's killyebb vagy bellyebb tenni, szörnyű istentelenség volt.
- 7.) Caedicius és Fuscus Prókátorok' nevei, mindenik elunja várni a' birák' jövetelét: az egyik, minthogy melege van, magát szellőztetni akarván, köntösét leteszi, a' másikat soká veszteglés miatt a' vizellés erőlteti, minthogy talán sok bort is ivott.
- 8.) A' katonáknak Julius Caesar, 's u'óbb más fejedelmek által is az a' privilegium adatott, hogy arról a' mit katonaságok által kerestek, még atyjok életében is testamentomot tehettek.

14
63
22
22
22
22

